

การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

วิรัช วิรัชโย (ขจรสุวรรณ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

วีรชัย วีระโย (ขจรสุวรรณ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF
THE SANGHA ADMINISTRATOR IN PHUKET PROVINCE SANGHA
ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT)

VEERACHAI VEERACHAYO (KHAJONSUWAN)

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
PROGRAM IN BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL OF VAJIRANYANA VARORASA
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2026

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาวិเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)
ชื่อนักศึกษา	วีรชัย วีรชโย (ขจรสุวรรณ์)
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษา	พระราชสุทธีวชิรเมธี , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

(พระราชสุทธีวชิรเมธี , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ วัฒนนะ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(พระราชสุทธีวชิรเมธี , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน)

กรรมการ

(ดร.กฤตสุชิน พลแสน)

กรรมการ

(ดร.สันติราษฎร์ พวงมลิ)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)
ชื่อนักศึกษา	วีรชัย วีระโย (ขจรสุวรรณ)
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	พระราชสุทิวาภิรมย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษา
แนวคิดทฤษฎีการบริหาร 2. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัด
ภูเก็ต (ธรรมยุต) 3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต
(ธรรมยุต) วิทยานิพนธ์นี้ได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสาร (Documentary Qualitative
Research) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์
แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

ทฤษฎีการบริหารที่สำคัญ ได้แก่ Planning การวางแผน Organizing การจัดองค์กร
Staffing งานบุคลากรเป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ Directing การอำนวยความสะดวก Controlling
การกำกับดูแลเป็นการควบคุมคุณภาพ คำย่อภาษาอังกฤษว่า POSDC

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ทั้ง 6 ด้าน
ประกอบด้วย การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการ
สาธารณสงเคราะห์ โดยศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อน การร่วมกันทำนุ
บำรุงพระพุทธศาสนา ดูแลใส่ใจในการมีศาสนทายาทเพื่อสืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา

วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ล้วนดำเนินไปภายใต้กรอบศรัทธาของ
พุทธศาสนิกชนและหลักพระธรรมวินัย ซึ่งเมื่อเชื่อมโยงกับทฤษฎีการบริหาร POSDC จะเห็นว่าการ
วางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาศาสนา การจัดองค์กรสร้างระบบการทำงานที่ชัดเจน มุ่งสรรหา
และพัฒนาศาสนทายาท เป็นภาวะผู้นำในการเผยแผ่ธรรมะ และควบคุมดูแลคุณภาพงานด้าน
สาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ เป็นการสะท้อนว่าการบริหารคณะสงฆ์ทั้งการจัดการเชิง
โครงสร้าง และเป็นการผสมผสานระหว่างหลักการบริหารสมัยใหม่กับคุณค่าทางศาสนา เพื่อให้การ
ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารกิจการ, คณะสงฆ์, จังหวัดภูเก็ต, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

Thesis Topic	An Analytical study of Sangha's affair administration of the Sangha administrator in Phuket Province Sangha administrativeregions(Dhammayut)
Student's Name	Veerachai Veerachayo (Khajonsuwan)
Degree Sought	Master of Arts
Program	Program in Buddhism and Philosophy
Anno Domini	2026
Advisor	Phrarajsuddhivajiramedhi , Assistant Professor Dr.

This dissertation, entitled “An Analytical Study of Sangha’s Affair Administration of the Sangha Administrator in Phuket Province Sangha Administrative Regions (Dhammayut)”, pursues three primary objectives: 1. to examine the concepts and theories of administration. 2. to investigate the administration of sangha affairs in the Sangha administrative area of Phuket Province (Dhammayut). 3. to analyze the administration of Sangha affairs in the Sangha administrative area of Phuket Province (Dhammayut). The study adopts a qualitative research methodology, employing documentary qualitative research and in-depth interviews as its principal methods of data collection. The data obtained were systematically analyzed and synthesized, and the results are presented in a descriptive form to provide a comprehensive understanding of the subject matter.

The results of research were found that:

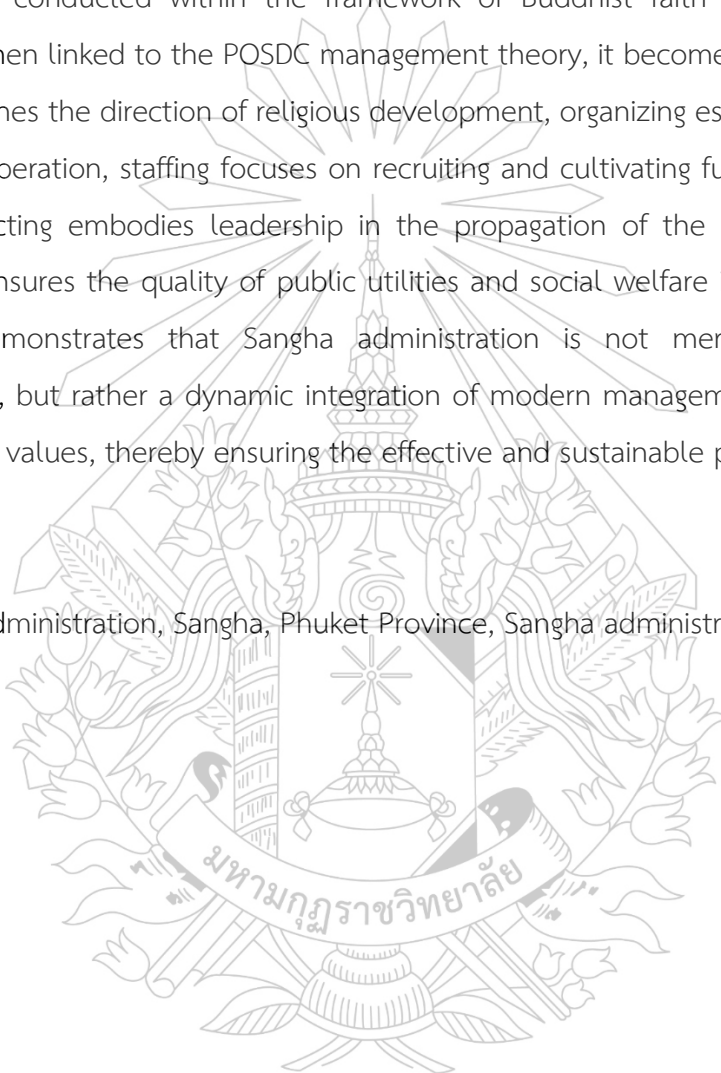
The fundamental administration theory encompasses five essential functions: Planning, which refers to the formulation of strategies and directions; Organizing, which involves the establishment of organizational structures; Staffing, which pertains to the recruitment and development of personnel; Directing, which denotes leadership and guidance; and Controlling, which emphasizes quality assurance and oversight. Collectively, these functions are abbreviated in English as POSDC.

Sangha affairs in the Sangha administrative area of Phuket Province (Dhammayut), the administration of sangha affairs is carried out across six principal

domains: governance, education, educational welfare, propagation, public utilities, and social welfare. The driving force behind these activities is the faith of Buddhist devotees, which sustains the collective effort to preserve and promote Buddhism, while ensuring the continuity of religious successors to uphold the teachings of the Buddha.

An analysis of the administration in these six domains reveals that all activities are conducted within the framework of Buddhist faith and monastic discipline. When linked to the POSDC management theory, it becomes evident that planning defines the direction of religious development, organizing establishes clear systems of operation, staffing focuses on recruiting and cultivating future monastic leaders, directing embodies leadership in the propagation of the Dhamma, and controlling ensures the quality of public utilities and social welfare initiatives. This synthesis demonstrates that Sangha administration is not merely structural management, but rather a dynamic integration of modern management principles with religious values, thereby ensuring the effective and sustainable preservation of Buddhism.

Keywords: administration, Sangha, Phuket Province, Sangha administrator

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เนื่องด้วยความเมตตาจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพระราชสุทิวาธิรเมธี, ผศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณาจารย์ของบัณฑิตวิทยาลัยทุกรูป/คน และคณาจารย์พิเศษทุกรูป/คน ผู้ได้อบรมสั่งสอน ให้เกิดสติปัญญาทั้งในด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา ตลอดจนความรู้ด้านต่าง ๆ อันสามารถนำไปใช้พัฒนาต่อยอดในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและผู้อื่น

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชสุทิวาธิรเมธี, ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์และให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง แก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ ขอบคุณ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาทุกรูป/คน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ อบรมสั่งสอน สนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยโดยตลอดมา

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวกด้วยดีเสมอมาตลอดจนเพื่อนักศึกษาระดับปริญญาโททุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยโดยตลอดมา

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและผู้ให้การสัมภาษณ์ทุกท่าน ที่เมตตาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้

คุณความดีและคุณประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และขอน้อมสักการะแด่พระรัตนตรัย พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ บิดา มารดา ผู้มีพระคุณและบุคคลอันเป็นที่รักทุกท่าน ขออุทิศบุญกุศลจากการทำวิจัยในครั้งนี้ให้ได้รับคุณประโยชน์โดยทั่วกัน

วีรชัย วีรชโย (ขจรสุวรรณ)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	จ
ABSTRACT.....	ช
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	15
1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	16
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีการบริหาร.....	17
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร.....	17
2.2 ความหมายและความสำคัญของการบริหาร.....	18
2.3 หลักการพื้นฐานทางการบริหาร.....	21
2.4 หลักธรรมในการบริหาร.....	35
2.5 สรุป.....	39
บทที่ 3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)	40
3.1 แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์.....	40

3.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	41
3.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)	46
3.4 สภาพพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)	49
3.5 สรุป.....	52
บทที่ 4 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)	53
4.1 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการปกครอง	53
4.2 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการศึกษา	58
4.4 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการเผยแผ่.....	66
4.5 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการสาธารณูปการ	71
4.7 สรุป.....	77
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	81
5.1 สรุปผลการวิจัย	81
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก.....	96
ภาคผนวก ข.....	98
ภาคผนวก ค.....	103
ภาคผนวก ง.....	105
ภาคผนวก จ.....	115
ภาคผนวก ฉ.....	118
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	122

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลเขตการปกครอง	50
ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนประชากรในจังหวัดภูเก็ต	51

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 สรุปรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	16
ภาพที่ 3.1 แผนที่จังหวัดภูเก็ต.....	50

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย พระสงฆ์จึงมีความสำคัญที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ความรู้ และแนวทางการปฏิบัติธรรมะให้ถูกต้อง รวมถึงงานทั้ง 6 ด้าน ที่คณะสงฆ์ควรตระหนักและเอาใจใส่ในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างจริงจัง อันได้แก่ การปกครอง ศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้แก่ประชาชนได้รับทราบได้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งต่อบ้าน วัด โรงเรียน หรือที่เราเรียกว่า “บวร” และดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา กับสังคมไทย คณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 ที่มีสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เผยแผ่ สืบสาน วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และถ่ายทอดองค์ความรู้ คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ได้ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พุทธบริษัทได้นำเอาพระธรรมคำสั่งสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคมให้ดียิ่งขึ้นไป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์ และการดำรงอยู่ของคณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยสามารถสร้างศรัทธาเลื่อมใสให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “จรล ภิกขเว จาริกัม พุชชนิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกัมปาย.” แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนจำนวนมาก เพื่อเกื้อการุณย์แก่โลก ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตน ในฐานะพุทธบริษัทอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล กุลบุตรชาวพุทธ จะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการยังมลทินให้ออกไป ภายหลังการสังคายนาครั้งที่สาม พระเจ้าอโศกมหาราชในฐานะองค์ผู้ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ได้ทรงส่งพระมหาเถระออกไปเผยแผ่พระธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ รวม 9 สายการประกาศ ซึ่งหนึ่งในนั้นได้มาถึงดินแดนสุวรรณภูมิหรือประเทศไทยในปัจจุบัน ส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับการเผยแผ่และหยั่งรากลึก จนสามารถขยายตัวไปสู่ภูมิภาค

ต่าง ๆ ทั่วโลกอย่างกว้างขวางและมั่นคงสร้างคุณประโยชน์มีความสำคัญคือการทำให้เกิดความสามัคคีธรรมของประชาชนในชาติ ก็เพราะอาศัยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักแนวทางนำทางการดำเนินชีวิตให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

คณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) มีการบริหารงานโดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบ คือ เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส โดยมีรูปแบบการบริหารด้านการปกครอง การศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้เกิดความสุขในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่

กิจการหรือภาระงานที่คณะสงฆ์และพระสังฆาธิการดำเนินการตามหน้าที่ จำเป็นต้องบรรลุผลสำเร็จอย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศของมหาเถรสมาคม รวมทั้งพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช เพื่อให้การบริหารงานคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรักษาความสงบเรียบร้อย ขอบข่ายงานของคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) จึงมีภารกิจสำคัญในการจัดการและกำกับดูแลกิจการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎระเบียบอื่น ๆ ที่เป็นกรอบกำหนดการดำเนินงาน การบริหารงานคณะสงฆ์ยังคงเผชิญข้อจำกัด เนื่องจากโครงสร้างการบริหารไม่ถูกปรับปรุงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน แม้เช่นนั้นการบริหารงานคณะสงฆ์ก็ยังถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อความมั่นคงและความเจริญของพระพุทธศาสนา หากสามารถจัดให้มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ย่อมช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนขององค์กรสงฆ์ได้อย่างแท้จริง ศาสนาก็จะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน การบริหารที่ดีจำเป็นต้องมีรูปแบบและแนวทางที่ชัดเจน โดยอาศัยการแบ่งงานการมอบหมายอำนาจ และการกระจายความรับผิดชอบไปยังฝ่ายบริหารในระดับต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรสงฆ์การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันมิได้ดำเนินไปโดยลำพัง หากยังมีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นกรอบกำกับ เมื่อเกิดอิทธิพลหรือข้อขัดแย้ง จำเป็นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นหลักในการจัดระเบียบและวินัย เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างมีระบบ พระสงฆ์จึงต้องมีสติและใช้ปัญญาในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเรียนรู้และเข้าใจบริบทสังคมอย่างรอบด้านเป็นสิ่งจำเป็น เพราะหากไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ย่อมไม่อาจทำหน้าที่เกื้อกูลสังคมได้อย่างแท้จริงตามพระพุทธเจตนา และอาจกลายเป็นผู้ถูกระแสสังคมครอบงำเสียเอง พระพุทธศาสนาก็หมดศักดิ์ศรีหมดศักยภาพและถึงการเสื่อมอย่างรวดเร็ว จะเห็นว่าความสำคัญของสถาบันพุทธศาสนาเป็นที่ตระหนักของผู้บริหารประเทศทุกยุคสมัยในเนื้อหาของแผนพัฒนาประเทศ จะปรากฏแผนงานพัฒนาจิตใจและวัฒนธรรม อันเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแผนงาน

พัฒนาคุณภาพคนและแรงงาน มีข้อความซึ่งแสดงความพยายามนำหลักพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชีวิต และการปฏิบัติหน้าที่การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและส่งเสริมบทบาทของศาสนสถาน ให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจิตใจและศิลปวัฒนธรรมของชุมชน โดยเน้นบทบาทของพระภิกษุ นักบวชอื่น ๆ ตลอดจนผู้นำศาสนาให้เป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรมพร้อมทั้งให้มีการปรับปรุงและกระจายอำนาจการบริหารงานของคณะสงฆ์ให้มีความคล่องตัวและเอื้ออำนวยต่อการศึกษาเผยแผ่ และให้คณะสงฆ์ได้ดำรงมั่นคงในพระธรรมวินัยส่งเสริมศาสนศึกษาทุกระดับชั้น สำหรับพระภิกษุ-สามเณร และขยายการดำเนินงานของพระธรรมทูต ตลอดจนส่งเสริมการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่าง บ้าน ศาสนสถาน และโรงเรียน

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น มีปัจจัยทั้งภายนอกและภายในเป็นตัวแปรทำให้เกิดอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ขึ้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจากโครงสร้าง การดำเนินงาน หรือบุคลากรภายในคณะสงฆ์เอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ เช่น ปัญหาด้านบุคลากร การขาดแคลนพระภิกษุสงฆ์ หลายพื้นที่โดยเฉพาะในชนบทหรือวัดขนาดเล็ก ประสบปัญหาการขาดแคลนพระภิกษุสงฆ์ที่จะเข้ามาช่วยงาน ทำให้ภาระการบริหารจัดการตกอยู่กับพระสังฆาธิการเพียงไม่กี่รูป ปัญหาด้านศักยภาพ แม้พระสังฆาธิการจะมีความรู้ความสามารถทางธรรมอย่างลึกซึ้ง แต่บางรูปอาจขาดทักษะด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การวางแผน การจัดองค์กร การชักนำ การควบคุม และการประเมินผล ทำให้การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันที่มีความซับซ้อนเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ปัญหาด้านระบบ การขาดระบบข้อมูลและเทคโนโลยี การบริหารจัดการข้อมูลของวัดและคณะสงฆ์ที่ยังไม่เป็นระบบดิจิทัล ทำให้เกิดความล่าช้าในการเข้าถึงข้อมูล การจัดเก็บ และการนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจ อีกทั้งปัจจัยภายนอกหมายถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรมที่อยู่นอกเหนือการควบคุมโดยตรงของคณะสงฆ์ แต่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในปัจจุบันในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) อยู่ในเขตที่มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ ในเขตปกครองจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีประชากรมุสลิมจำนวนมาก ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ สังคมปัจจุบันมีความเป็นปัจเจกนิยมมากขึ้น และค่านิยมทางวัตถุนิยมมีอิทธิพลสูง ทำให้ผู้คนอาจห่างเหินจากวัดและการปฏิบัติธรรมมากขึ้น ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกิจการคณะสงฆ์ลดลง หรือปัญหาด้านเศรษฐกิจ การขาดแคลนทุนทรัพย์ และทรัพยากร วัดหลายแห่งในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ประสบปัญหาขาดแคลนทุนทรัพย์ในการบำรุงรักษาสาธารณูปการ การจัดการศาสนศึกษา หรือการจัดกิจกรรมเผยแผ่ ซึ่งเป็นภาระหนักของพระสังฆาธิการในการจัดหาปัจจัย เมื่อชุมชนประสบ

ปัญหาเศรษฐกิจย่ำแย่ส่งผลกระทบต่อ การอุปถัมภ์บำรุงวัดและคณะสงฆ์ ทำให้พระสังฆาธิการต้องปรับกลยุทธ์การบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของชุมชน

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุในพื้นที่ มีความสำนึกในความสำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นรากฐานอันมั่นคงของการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนในสังคมไทย จึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) เพื่อสะท้อนภาพรวมของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และนำผลการศึกษามาเผยแพร่ให้สาธารณชนได้ทราบและถือเป็นแนวทางในการพิจารณาและร่วมกันหาหนทางพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

- 1.2.1 แนวคิดทฤษฎีการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นอย่างไร
- 1.2.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) เป็นอย่างไร
- 1.2.3 การวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหาร
- 1.3.2 เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)
- 1.3.3 เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตวิจัยไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยต้องการศึกษาค้นคว้า ดังต่อไปนี้ คือ

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารโดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร หรือบทความอันสำคัญที่เกี่ยวข้องตลอดจนงานวิจัยและบทความอื่นๆ

2. ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ผู้วิจัย ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยงาน 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

การศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาวិเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย ที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังต่อไปนี้

1. สืบหาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งข้อมูลจากเอกสาร ทุติยภูมิ เช่น ตำรา หนังสือ ที่เกี่ยวกับหลักการบริหาร และการปกครองคณะสงฆ์

2. รวบรวมและศึกษา เอกสาร ตำรา ตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยการศึกษาเป็นยุค ๆ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของระบบการบริหารกิจการคณะ สงฆ์รวมทั้งหลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อพุทธวิธีในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

3. นำข้อมูลที่ได้มาจัดประเภท วิเคราะห์ อธิบายความ พร้อมทั้งจัดทำเป็นกรอบแนวคิด ในการวิจัย

4. ขอคำแนะนำ ปรีกษา ความเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลหลักด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา และพระสังฆาธิการด้านการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ จำนวน 10 รูป/คน

1.4.3 ขอบเขตด้านสถานที่

ขอบเขตสถานที่ในการวิจัยคือ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ภูเก็ต (ธรรมยุต)

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก งานวิจัยนี้อาศัยทั้งการทบทวนวรรณกรรม (Review of Literature) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีกระบวนการและขั้นตอนในการ รวบรวมข้อมูลที่ชัดเจน ดังนี้

1.5.1 การศึกษาเอกสาร เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นการศึกษา เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและ ฐานความรู้ที่รองรับการวิจัยในครั้งนี้

1. สํารวจข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ เช่น พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ตำรา หนังสือ ที่เกี่ยวกับหลักการบริหาร และการปกครองคณะสงฆ์

2. รวบรวมและศึกษา เอกสาร ตำรา ตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการศึกษาเป็นยุค ๆ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์รวมทั้งหลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อพุทธวิธีในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

3. นำข้อมูลที่ได้อาจจัดประเภท วิเคราะห์ อธิบายความ พร้อมทั้งจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอคำแนะนำ ปรีกษา ความเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.5.2 การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

โดยกำหนดคุณวุฒิและคุณสมบัติเป็น 2 กลุ่ม คือ บรรพชิตและคฤหัสถ์ บรรพชิตได้กำหนดว่าเป็นผู้ทรงความรู้ มีความชำนาญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยสามารถเป็นต้นแบบได้ ส่วนคฤหัสถ์ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา และมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการวัด

ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อติดต่อขออนุญาตสัมภาษณ์และไปสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิสะดวก โดยขออนุญาตบันทึกเทปการให้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์มาถอดเทป และวิเคราะห์ข้อมูล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้รับองค์ความรู้แนวคิดทฤษฎีการบริหาร

1.6.2 ได้รับองค์ความรู้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

1.6.3 ได้รับองค์ความรู้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

วัชรวิ วัชรสินธุ์ (2548) ได้กล่าวว่า พระราชากรณียกิจเนื่องในพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเมื่อครั้งตั้งกรุงรัตนโกสินทร์นั้นมีอยู่มาก และล้วนแล้วแต่ทรงไว้ซึ่งพระบรมธรรมกถุมาหาราชาราชทั้งสิ้น พระราชากรณียกิจที่สำคัญ ๆ ตามลำดับได้แก่ การจัดระเบียบการปกครองสงฆ์ การตรากฎหมายพระสงฆ์ การทำสังคายนาพระไตรปิฎก การสร้างและปฏิสังขรณ์วัด ตลอดจนการฟื้นฟูงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดระเบียบการปกครองสงฆ์เป็นการปรับปรุงแก้ไขตัวบุคคลในคณะสงฆ์ กรณีพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ไม่ยึดมั่นในพระธรรมวินัยคลั่งปลายสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีโดยส่งให้ลดสมณศักดิ์ และทรงให้เลื่อนสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ผู้ทรงธรรมวินัยและทรงคุณธรรม ทรงออกกฎหมายพระสงฆ์ เป็นกฎหมายที่พระมหากษัตริย์พระองค์ใดไม่เคยทรงกระทำมาก่อนเลย เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ในพระธรรมวินัย รักษาศีล บำเพ็ญสมาธิ และสั่งสมปัญญาคุณให้เพิ่มพูนขึ้น เป็นการรักษาพระศาสนาให้เสื่อมทรามไป และเป็นที่เสื่อมใสแก่ประชาชนสืบต่อไป

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) (2553) ได้อธิบายว่า “การบริหาร” หมายถึง กระบวนการที่ทำให้กิจกรรมดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง โดยแท้จริงแล้วการบริหารต้องอาศัยปัญญาเป็นแรงผลักดัน หากการกระทำตั้งอยู่บนฐานแห่งปัญญา ย่อมเป็นการเชื่อเชิญให้เกิดการทำงานโดยไม่สร้างความกดดันหรือบีบคั้น แต่หากการบริหารตั้งอยู่บนความหวังหรือความอยาก ย่อมก่อให้เกิดความกดขี่และความเร่าร้อน ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักธรรมการทำด้วยปัญญาเปรียบเสมือนพลังที่เชื่อเชิญให้เกิดการกระทำด้วยความอ่อนโยนและถ้อยคำที่ราบรื่น ซึ่งไม่สร้างความร้อนรุ่ม แต่กลับนำไปสู่ความสงบเย็น การบริหารที่ตั้งอยู่บนฐานเช่นตำมมุ่งเน้นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ขณะที่การบริหารในระดับกลางและสูงย่อมขยายเป้าหมายไปสู่ประโยชน์ของสังคมหรือแม้กระทั่งเพื่อโลกโดยรวม หากผู้บริหารมีจิตใจกว้างขวาง ก็สามารถดำเนินกิจการหรือบริหารงานโดยมุ่งสร้างคุณประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ทั้งมวล แต่มันก็โดยอ้อมเป็นธรรมดาโดยตรงมันทำไม่ได้ มันก็โดยอ้อมทำดี ทำถูกต้อง ทำเป็นตัวอย่าง แห่งผู้มีคุณธรรม มีความสุขให้ดู การบริหารงานเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการกำหนดระบบงานอย่างมีแบบแผน โดยระบบงานนั้นต้องมีความเป็นไปได้และสามารถรองรับทั้งการป้องกันและการแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้น เนื่องจากทุกกิจกรรมย่อมเผชิญกับปัญหาและความท้าทาย การบริหารจึงมิใช่เพียงการจัดการเชิงเทคนิค แต่เป็นการนำพาท้องค์กรให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้บริหารจำเป็นต้องยึดหลักการการทำงานเพื่อความถูกต้องและเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มิใช่เพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่สังคมโดยรวม

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549) ได้กล่าวถึงพุทธวิธีบริหาร พุทธวิธีการบริหารเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงพระพุทธศาสนาได้ดำรงอยู่มากกว่า 2,500 ปี ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญให้เราได้ศึกษาแนวทางการบริหารในเชิงพระธรรม นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการบริหารปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายแห่ง ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพิจารณาหน้าที่ของผู้บริหารโดยสอดคล้องกับหลักการจัดการสมัยใหม่ที่สรุปเป็นคำย่อภาษาอังกฤษว่า POSDC ได้แก่

P คือ Planning หมายถึง หรือการวางแผน หมายถึงการกำหนดทิศทางและวางแผนทางการดำเนินงานในปัจจุบันให้บรรลุผลสำเร็จในอนาคต ซึ่งผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นจะต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจน

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในองค์กรและสายการบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งภาระงานกันทำและแบ่งการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากรเป็นการสรรหาคัดเลือกบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารอันจะทำให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำที่สูง

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล ซึ่งเป็นการควบคุมดูแลคุณภาพของการดำเนินการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในองค์กร

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2539) กล่าวว่า การบริหารหมายถึงศิลปะในการทำให้งานบรรลุผลสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญในการวางแผน กำหนดโครงสร้างองค์กร อำนวยการ และควบคุมการใช้ทรัพยากรทั้งบุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร การบริหารหมายถึงศิลปะในการทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น หน้าที่ของนักบริหารจึงประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้แนวคิดดังกล่าวจะเป็นผลจากการพัฒนาทางวิชาการสมัยใหม่ แต่ในทางปฏิบัติแล้วสังคมไทยได้ใช้หลักการบริหารเช่นนี้มาเป็นเวลานาน ผู้บริหารที่ดีต้องมีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความหนักแน่นมั่นคง เป็นเสาหลักขององค์กร สามารถแบ่งงานตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยทำหน้าที่ดูแลภาพรวมของการดำเนินงานในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

สุรพล สุยะพรหม (2555) ได้ให้ทัศนะว่า การจัดการเชิงพุทธ (Buddhist Management) ถือเป็นแขนงหนึ่งของศาสตร์การจัดการ (Management) ที่เกิดจากการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างสองสาขาวิชา ได้แก่ วิทยาการจัดการ (Management Science) และพุทธศาสตร์ (Buddhist Studies) การผสมผสานดังกล่าวทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะ โดยสามารถแบ่งออกเป็นสองแนวทางหลักในการศึกษาและประยุกต์ใช้ กล่าวคือ

แนวทางที่ 1 การศึกษาความรู้ด้านการจัดการทั่วไปโดยอิงหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งครอบคลุมรายวิชาต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ การจัดการเชิงพุทธศาสตร์ ตามแนวพระพุทธศาสนา การจัดการพฤติกรรมมนุษย์ในมิติพุทธ การควบคุมทางการจัดการเชิงพุทธ การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานตามหลักธรรม และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในบริบทการจัดการเชิงพุทธ

แนวทางที่ 2 การศึกษาความรู้ด้านการจัดกิจการพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักเกณฑ์ที่มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์กำหนดไว้ ครอบคลุมการบริหารงานใน 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

1.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในทศวรรษหน้า” ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนาการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย แบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ (1) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยสุโขทัย (2) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยอยุธยา (3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยธนบุรี และ (4) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-9) 2. สภาพการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันเป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) จุดเด่นของโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย คือ การสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชเพียงพระองค์เดียว โดยพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้สถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดตามสมณศักดิ์ ขณะเดียวกัน มหาเถรสมาคมซึ่งประกอบด้วยกรรมการจำนวน 21 รูป มีหน้าที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) กำกับดูแลการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย (2) กำหนดระเบียบและการบรรพชาสามเณร (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (4) รักษาหลักพระธรรมวินัย และ (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สำหรับแนวโน้มการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทศวรรษหน้า ด้านการปกครองจำเป็นต้องยึดหลักพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ พระราชบัญญัติ และกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด รวมถึงการปฏิบัติตามคำสั่ง

ผู้บังคับบัญชาอย่างถูกต้อง การคัดกรองผู้เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุจึงมีความสำคัญเพื่อป้องกันความเสียหาย ด้านการศาสนศึกษา ควรดำเนินการตามรูปแบบเดิมแต่ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย โดยนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้พระภิกษุได้รับการศึกษาเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ และกำหนดมาตรฐานวุฒิการศึกษาของผู้สอนอย่างชัดเจน

พระวิสิษฐ์ ภัททจาโร (คำศักดิ์) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านการปกครองเป็นไปตามกรอบที่ทางมหาเถรสมาคมได้มีการตั้งเอาไว้พร้อมกับมีการแบ่งหน้าที่ให้ช่วยกันดูแลความเรียบร้อยในการบริหารงาน ด้านการเผยแผ่ก็ได้ให้ความร่วมมือกันในการทำงานโดยได้มีการนำเอาโครงการต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการทำงาน คือ โครงการพระธรรมทูต และ หมู่บ้านศีล 5 ด้านศาสนศึกษา ได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมเรื่องของการศึกษาอย่างเต็มความสามารถ โดยให้พระสอนศีลธรรมเข้าไปช่วยอบรมสั่งสอนให้ความรู้ และก็ยังมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนเป็นตัวต่อยอดส่งเสริมในการช่วยพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป ด้านการศึกษาสงเคราะห์ได้มีการช่วยสงเคราะห์ให้แก่ พระสงฆ์ สามเณร และเยาวชนได้รับการสนับสนุนอย่างมากในด้านการสงเคราะห์ทางการศึกษา ทั้งทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน ขณะเดียวกันในด้านสาธารณสงเคราะห์ก็มีการร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือผู้ที่ประสบความเดือดร้อน โดยมีการกำหนดกติกาและแนวทางการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง ด้านสาธารณูปการมีการพัฒนาวัดให้เป็นไปตามหลักประเพณีภาคเหนือพร้อมกับมีความอดทนสูงในการทำงานแต่ละครั้งที่จะต้องใช้ระยะเวลาของการทำงานที่มีความยาวนาน 2. กลไกการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำพูน พบว่า พระสังฆาธิการได้มีการนำเอากลไกต่าง ๆ เข้ามาช่วยเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย สมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ได้นำเอากลไกการทำงานอย่างมีระบบ สมรรถนะการบริการที่ดีได้นำเอากลไกการทำงานแบบเชิงรุก สมรรถนะ การเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อาศัยกลไกหลายด้านร่วมกัน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำงานซึ่งสะท้อนถึงความร่วมแรงร่วมใจ การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนซึ่งช่วยเพิ่มพูนความเชี่ยวชาญ และการยึดมั่นในจริยธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน สามารถพัฒนาการบริหารงานให้มีระบบระเบียบและโครงสร้างที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเน้นการทำงานเชิงรุกที่มีเอกภาพและความเข้มแข็งในการร่วมมือ อีกทั้งยังสามารถสร้างความสุจริตธรรมที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายและหลักศีลธรรมอันดีงาม ทำให้การดำเนินงานในแต่ละด้านมีประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

พระอุดมศักดิ์ จตุตมโล (จันทร์ศรี) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นพระภิกษุที่มีต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ (ธ) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นพระภิกษุที่มีต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ (ธ) ในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ด้านการปกครองและด้านด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามพรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิกการศึกษาทางโลก วุฒิกการศึกษาทางธรรมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นพระภิกษุที่มีต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ (ธ) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มี ตำแหน่งพระสังฆาธิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนที่มีพรรษา วุฒิกการศึกษาทางโลก วุฒิกการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ (ธ) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่งเสริมให้พระภิกษุที่มาใหม่ได้เข้าใจในกฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ และ ซึ่งเสริมให้พระภิกษุ ปลุกจิตสำนึกในความสามัคคีโดยเฉพาะพระที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเพื่อสร้างภาวะผู้นำในการบริหารคณะสงฆ์นครศรีธรรมราช ธรรมยุต คณะสงฆ์ควรปรับปรุงการบังคับใช้ข้อบังคับกฎระเบียบ คำสั่ง ให้มีอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย กฎหมายของคณะสงฆ์ กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมแก่ภิกษุควรให้ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารลงมาสัมผัสงานและทราบปัญหาต่าง ๆ ของพระผู้อยู่ใต้ปกครองให้มากขึ้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากร ได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย วางแผนงานและดำเนินกิจกรรมในงาน เพื่อให้งานมีความสำเร็จ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

พระครูกิตติพัฒนกุล พุทธสโร (อ่อนจันทร์) (2561) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์การปกครองคณะสงฆ์ในพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า 1. สังคมสงฆ์สมัยพุทธกาลไม่มีการวางรูปแบบการบริหารปกครองหรือกำหนดตำแหน่งผู้บริหารปกครอง แต่เป็นการร่วมกันทำหน้าที่ของพระภิกษุผู้อยู่ร่วมกันในอาวาสหนึ่ง ในลักษณะที่พระภิกษุทั้งหมดมีสิทธิเท่าเทียมกัน ความเป็นผู้นำของพระภิกษุที่รับหน้าที่ต่างๆ อยู่ที่คุณสมบัติทางธรรม ซึ่งได้รับการยอมรับตามธรรมอย่างเป็นธรรมชาติโดยมีพระธรรมวินัยเป็นแกนหลักที่ทำให้สังคมสงฆ์ทั้งหมดแม้จะอยู่ต่างอาวาสก็มีลักษณะร่วมกันเป็นเอกภาพ จุดประสงค์ของกระบวนการบริหารปกครองสงฆ์ที่เป็นไปเพื่อรักษาพระธรรมวินัยให้ยั่งยืนมีคุณประโยชน์ในวงกว้าง คือ จะยังผลที่เป็นความสุขความเจริญในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกในสังคมสงฆ์เกื้อกูลให้พระภิกษุแต่ละรูปปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ดับกิเลสได้โดยสะดวก และยังสร้างความเสมอภาคแก่พุทธบริษัท เป็นการเผยแผ่และธำรงพระพุทธศาสนาไว้ในหมู่ชนชาวโลกด้วย 2. วิธีการบริหารปกครองสังคมสงฆ์พุทธกาล โดยการประชุมสงฆ์ร่วมกันพิจารณา วินิจฉัยตัดสิน และดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนมีจุดหมายให้พระภิกษุเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบเป็นพระภิกษุธรรมวาที จากแนวทาง

การประชุมสงฆ์ที่ต้องอาศัยธรรมวาทีภิกษุและต้องมีรากฐานของพระธรรมวินัยเป็นแกนอยู่จะเห็นว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดในพระไตรปิฎกมิใช่สังคมประชาธิปไตยที่คล้อยตามเสียข้างมาก โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง อีกทั้งมิใช่สังคมที่ให้ความสามัคคีต่อความถูกต้องจนละเลยความคิดเห็นส่วนบุคคล แต่สังคมสงฆ์มีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการกล่อมเกล่าพระภิกษุให้พัฒนาความรู้ ความคิด และความประพฤติไปพร้อม ๆ กัน และร่วมกันในหมู่สงฆ์

พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต (ประสิทธิ์ สมมาปณฺณ) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ผลการศึกษาพบว่า 1. ภาวะผู้นำเป็น การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนาจการ โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีศิลปะหรือ ความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้ร่วมใจกันดำเนินการจนกระทั่ง บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ผู้นำแนวพุทธจะเป็นผู้มีหลักธรรมในการเป็นผู้นำ เช่น หลักในการครองตน ด้วยหลักพรหมวิหาร และ ครองงานด้วยการมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารจัดการและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีตั้งใน งานวิจัยนี้ได้ศึกษาหลักทศุติยาปณิธิกรรม 2. พระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ได้ดำเนินการ บริหารจัดการโดยเริ่มจากการกำหนดระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อสร้างความเป็นระเบียบในการอยู่ ร่วมกัน อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูการศึกษาบาลีภายในวัด และวางแนวทางการจัดการ สำนักศาสนศึกษาอย่างเป็นระบบ ท่านเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนเด็กก่อนเกณฑ์แห่งแรก รวมถึงกองทุนการศึกษาเพื่อสนับสนุนนักเรียนระดับประถมศึกษาและเด็กเล็กของวัดคูยาง นอกจากนี้ยังได้เขียน หลักธรรมเพื่อเป็นข้อเตือนใจแก่พุทธศาสนิกชนในโอกาสต่าง ๆ อีกทั้งยังมีบทบาทในฐานะพระมหาเถระผู้เป็นนักพัฒนา นักคิด และนักออกแบบเสนาสนะภายในวัด โดยได้จัดระบบสังฆาวาสและ พุทธาวาสให้มีความเป็นระเบียบและชัดเจน 3. ภาวะผู้นำของพระธรรมภาณพิลาส (อดุลย์ อมโร) ในการประยุกต์ใช้หลักทศุติยาปณิธิกรรมต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์สะท้อนออกมาในหลายมิติ ได้แก่ 3.1. ด้านการปกครอง: ท่านมีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการกระจายอำนาจ สร้างค่านิยมที่ดี ส่งเสริมความเข้มแข็งของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรักษา ความยุติธรรมในการแก้ไขอิกรณ เพื่อสร้างความเป็นระเบียบ เอกภาพ และความสามัคคีในหมู่คณะ สงฆ์ 3.2. ด้านศาสนศึกษา: ท่านสนับสนุนให้พระภิกษุและสามเณรได้รับการศึกษาทั้งในสายปริยัติ ธรรม (บาลีและนักธรรม) ระดับอุดมศึกษา และหลักสูตรพัฒนาพระสังฆาธิการ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ในการเผยแผ่และการสอน 3.3. ด้านการเผยแผ่พระธรรม: ท่านจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาและ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเน้นการเผยแผ่เชิงรุกและสร้างแรงบันดาลใจให้พระ สังฆาธิการและพระภิกษุสามเณรมีทักษะการสื่อสารและเทคนิคการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ 3.4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์: ท่านการสนับสนุนการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคงของชาติ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ พระภิกษุและสามเณรนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการอบรมสั่งสอน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนา สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน 3.5. ด้านสาธารณูปการ ผู้บริหารคณะสงฆ์มีนโยบายในการ ดูแลรักษาและพัฒนาศาสนสมบัติ ตลอดจนการอนุรักษ์โบราณสถาน เพื่อคงคุณค่าและความสำคัญ ทางศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การ ดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทางและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในปัจจุบันได้อย่าง มีประสิทธิภาพ 3.6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกิจการสาธารณะ ประโยชน์ เช่น การจัดโครงการ “วัดช่วยวัด” เพื่อสนับสนุนการพัฒนาวัดที่ขาดแคลน การให้ความ ร่วมมือกับมูลนิธิต่าง ๆ ในการช่วยเหลือสังคม และการอนุรักษ์ศาสนสถานเพื่อสืบทอดคุณค่าและ ความสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมให้แก่ชนรุ่นหลัง ทั้งนี้ถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และเป็นการธำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน

พระปรีชา จิรปัญญา (แดงสมุทร) (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มี ต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า 1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 2 ด้าน อยู่ในระดับมาก จำแนกแต่ละด้าน พบว่า ด้านการปกครองตาม หลักพระธรรมวินัย และด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก 2. พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา และการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครอง ของเจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย ได้แก่ ควรใช้ช่วงเวลาหลังจากการลงอุโบสถกรรมฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน ในการอบรมสั่งสอนการ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุในปกครอง และ ด้านการปกครองตาม กฎหมายคณะสงฆ์ ได้แก่ ควรเผยแพร่เนื้อหาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ข้อบังคับ และกฎหมายเถร สมาคัมให้พระภิกษุและสามเณรในปกครองได้รับทราบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บรรพชา/อุปสมบทใหม่ 4. ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของ เจ้าอาวาส ในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 1) การปกครองตามพระธรรมวินัยเป็นหัวใจของงาน คณะสงฆ์ ถือเป็นภารกิจสำคัญที่สุดของคณะสงฆ์ เพราะเป็นการดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ การอยู่ร่วมกันในสังคมสงฆ์ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ถือเป็นหลักมากที่สุด และเมื่อ การปกครองฝ่ายบ้านเมืองพัฒนาขึ้นจึงมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายเพื่อส่งเสริมให้ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น รวมถึงการะกฏมหาเถรสมาคม ระเบียบ คำสั่ง

ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารงานคณะสงฆ์ 2) การปกครองตามกฎหมาย คณะสงฆ์ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อให้อำนาจในการจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ จึงทำให้พระสงฆ์ทุกรูป และไวยาวัจกรที่ได้รับการแต่งตั้งโดยถูกต้อง มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกับข้าราชการของแผ่นดินด้วย และในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ทุกระดับต้องเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักการ

พระมหาสมชาย กตเตโช (วีรชัยเสวิน) (2563) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนทัศน์การปกครองคณะสงฆ์ในบริบทสังคมไทยยุคปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า 1. การเปลี่ยนแปลงบริบทสังคมในอดีตนั้นส่งผลต่อการปกครองคณะสงฆ์ในอดีตเพราะพระสงฆ์นั้นก็เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในบริบทสังคม จึงจำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปบริบทสังคมด้วย เป็นการอนุวัติตามด้วยการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมแต่ไม่ได้ละทิ้งหน้าที่หลักในการธำรงรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัย 2. บริบทของสังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไทยจากเหตุปัจจัยทางด้านการเมือง ทางด้านเศรษฐกิจจากโครงสร้างทางสังคมในรูปแบบเดิมที่มีชนชั้นปกครองชนชั้นใต้การปกครอง แม้การบริหารประเทศและการเมืองการปกครองที่ถูกผูกขาดโดยกลุ่มเจ้านายพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เท่านั้นก็ถูกสลายไปทำให้ชนชั้นกลางที่มีการศึกษาเข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครองมากขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตยทุกคนในสังคมไทยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศแม้คณะสงฆ์จะมีการปรับเปลี่ยนนอกจากปฏิบัติพระธรรมวินัยแล้วก็มี การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ขึ้นมาบังคับใช้นับเป็นอนุวัติตามระบอบการปกครองในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน 3. กระบวนทัศน์การปกครองคณะสงฆ์ไทยในบริบทสังคมไทยยุคปัจจุบันจะมีการบริหารจัดการโดยผ่านกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้านมีด้านการปกครอง, ด้านการศึกษาสงเคราะห์, ด้านการศึกษาด้านการเผยแผ่, ด้านการสาธารณสุข และการสาธารณสุขสงเคราะห์อันเป็นไปตามการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย โดยมหาเถรสมาคม ผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองของคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน 4. องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบกระบวนทัศน์การปกครองคณะสงฆ์ไทยในบริบทสังคมไทยยุคปัจจุบัน” ในครั้งนี้ได้แก่ “SPEE Model”

พระมหาดาวเคราะห์ วิสุทธธมโม (จันทร์ยวง) (2565) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การปกครองภิกษุสงฆ์ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิดการปกครองภิกษุสงฆ์ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการปกครองตามแนวทางของพระพุทธเจ้าในพุทธกาลนั้นพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีในการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบธรรมาธิปไตย และการใช้หลักประชาธิปไตยในการปกครอง การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพระพุทธกาล รูปแบบยังไม่ชัดเจนเพราะเป็นการปกครองโดยพระพุทธเจ้า และสาวกที่เข้ามาสู่พระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นพระอริยบุคคล มีคุณธรรมสูงการปกครองจึงไม่มีปัญหาอะไร 2. พุทธบัญญัติในการปกครองภิกษุสงฆ์ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าการศึกษาในยุคแรก ๆ ส่วนมากมุ่งไปที่การเผยแผ่พระศาสนาเป็นหลัก ภายหลังเมื่อมี

มหาชนเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้นพระพุทธเจ้าจึงกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์ปกครองกันเอง โดยให้ผู้ที่มียุการพรรษามากที่สุดเป็นประธานในอาวาสนั้นๆ รวมถึงการปกครองคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่ยุคสุโขทัยจนถึงยุคปัจจุบัน 3. คุณค่าในการปกครองภิกษุสงฆ์ตามหลักศาสนาเถรวาท ทำให้ได้ทราบแนวความคิดการปกครองของพระพุทธในสมัยพุทธกาล ทำให้ทราบหลักที่พระพุทธเจ้าใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ทำให้ทราบถึงแนวคิดวิธีแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดเหตุการณ์หรือปัญหาขึ้นในคณะสงฆ์ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาและเป็นแนวทางการปกครองให้กับพุทธศาสนิกชนและคนทั่วไปและนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการดำเนินชีวิต

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่อยู่ 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

กิจการคณะสงฆ์ หมายถึง ภารกิจและหน้าที่ที่คณะสงฆ์ต้องปฏิบัติ หรือที่พระสังฆาธิการต้องรับผิดชอบในการดูแลและบริหารจัดการพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. ภารกิจเหล่านี้ครอบคลุม 6 ด้านหลัก ได้แก่ การปกครอง, การศาสนศึกษา, การศึกษาสงเคราะห์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การสาธารณูปการ, และการสาธารณสงเคราะห์

เขตปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505

1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 สรุปรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีการบริหาร

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการบริหาร ทั้งแนวคิดพื้นฐานทางการบริหาร และวิวัฒนาการของแนวคิดด้านการบริหาร ตลอดจนหลักการบริหารที่ดีโดยจัดเป็นหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
- 2.2 ความหมายและความสำคัญของการบริหาร
- 2.3 หลักการพื้นฐานทางการบริหาร
- 2.4 หลักธรรมในการบริหาร
- 2.5 สรุป

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

แนวคิด (Concept) คือ ความคิดสำคัญซึ่งเป็นแนวทางในการผูกเรื่อง หรือความคิดอื่น ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในเรื่องก็ได้ ส่วนการบริหารนั้น คำว่าบริหารมีศัพท์ที่ใช้ในความหมายของการบริหาร นั้น มีอยู่สองคำ คือ "การบริหาร" (Administration) และ "การจัดการ" (management) การบริหาร มักจะใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะ หรือการบริหารราชการ ส่วนคำว่า การจัดการ ใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน เราจึงเรียกผู้ที่ดำรงตำแหน่งระดับบริหารในหน่วยงานราชการว่า "ผู้บริหาร" ในขณะที่บริษัท ห้างร้าน ใช้เรียกตำแหน่งเป็น "ผู้จัดการ" เนื่องจากการบริหารวัดเป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์เพื่อสาธารณชน และจัดเป็นส่วนงานของพระศาสนา จึงใช้เรียกชื่อผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวว่า "พระสังฆาธิการ" หากปฏิบัติงานเป็นหน่วยงานสูงสุดของพระสงฆ์ เรียกว่า "มหาเถรสมาคม"

ในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร และการบริหารจัดการ ควรทำความเข้าใจกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารที่เป็นเบื้องต้นเสียก่อน กล่าวคือ สืบเนื่องจากความเป็นมนุษย์ มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์สังคม ซึ่งหมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติแล้วย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ แต่อาจมีข้อยกเว้นน้อยมากที่มนุษย์จะอยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅษี นักบวช อยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์มีหลายรูปแบบ เช่น ครอบครัว เผ่าพันธุ์ ชุมชน สังคม และประเทศ เมื่อมนุษย์รวมตัวกันเป็นหมู่คณะ ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมี "ผู้นำ" และมีแนวทางในการควบคุมดูแลเพื่อสร้างความสงบสุขและความเรียบร้อย ซึ่งลักษณะเช่นนี้ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องตามวิวัฒนาการของสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ เช่น ระดับประเทศชาติ ผู้นำจึงถูกเรียกว่า "ผู้บริหาร" ส่วนกระบวนการควบคุมดูแลภายในกลุ่มนั้นเรียกว่า "การบริหาร" หรือ "การบริหาร"

ราชการ” ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการบริหาร และสามารถยืนยันได้ว่า “ที่ใดมีประเทศ ที่นั่นย่อมมีการบริหาร”

รองศาสตราจารย์เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538) กล่าวว่า ในการบริหารนั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ยิ่งในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในปัจจุบัน ดังนั้นนักบริหารควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มองกว้างไกล อย่างต่อเนื่องและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) สามารถที่จะกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่สำคัญในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน กำหนดนโยบาย และวิธีการทำงานที่ชัดเจน
2. สามารถที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อกำหนดแผนเชิงยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงาน ให้บรรลุตามเป้าหมาย และนโยบายได้อย่างเหมาะสม
3. ไวต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในสังคมทั้งภายนอก และภายในองค์กร ทั้งจะต้องรู้จักวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาอีกด้วย
4. ความสามารถในการจัดระบบการสื่อสารให้ได้ผล เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ทั่วถึงทุกระดับ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างดี
5. ความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคล ต้องสามารถวางแผนบุคลากร สรรหา คัดเลือก กำหนดระบบค่าจ้าง เงินเดือน ผลตอบแทน ความก้าวหน้าในอาชีพ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และวิจัยเกี่ยวกับบุคลากรในองค์กรเพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทักษะคติ ความอึดอัดใจ ความไม่พอใจต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น และนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารทรัพยากรบุคคล
6. มีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหาร สามารถที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้เป็นแบบอย่าง ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่การงานแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม

คำว่า การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administrare” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

2.2 ความหมายและความสำคัญของการบริหาร

โดยทั่วไปแล้ว การบริหาร (Administration/Management) หมายถึง กระบวนการในการจัดการและควบคุมทรัพยากรต่างๆ (เช่น คน, เงิน, วัสดุ, เวลา, ข้อมูล) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Robbins & Coulter, 2018) การบริหารครอบคลุมกิจกรรม

หลักๆ ได้แก่ การวางแผน (planning) การจัดองค์กร (organizing) การนำ (leading) และการควบคุม (controlling) เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ ในบริบทที่กว้างขึ้น การบริหารไม่ได้จำกัดอยู่แคในองค์กรธุรกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการบริหาร ในภาครัฐ องค์กรไม่แสวงหากำไร หรือแม้แต่การบริหารจัดการชีวิตส่วนตัว เพื่อให้เกิดความเป็น ระเบียบเรียบร้อยและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Koontz & Weihrich, 2010)

การบริหาร (Administration) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกัน ดำเนินกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีระบบและเหมาะสม เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน

“การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนิน กิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการ บริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด” (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542)

การบริหารช่วยให้บรรลุเป้าหมาย การบริหารที่ดีจะช่วยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และ จัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Drucker, 1954)

การบริหารเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล: ด้วยการวางแผนที่ดี การจัดสรร ทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ การบริหารช่วยลดความสูญเปล่า เพิ่มผลผลิต และทำให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Robbins & Coulter, 2018)

การบริหารช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การบริหารงบประมาณ กำลังคน หรือเวลาอย่างรอบคอบ เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเปล่า (Koontz & Weihrich, 2010)

การบริหารเป็นการสร้างความร่วมมือและประสานงาน การบริหารที่ดีช่วยให้บุคลากรใน องค์กรทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการสื่อสารที่ดี และประสานงานกันเพื่อเป้าหมาย เดียวกัน ลดความขัดแย้งและเพิ่มความสามัคคี (Fayol, 1949)

การบริหารเป็นการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารช่วยให้องค์กรสามารถวางแผน รับมือ และปรับตัวเข้ากับความท้าทายใหม่ๆ ได้อย่าง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Mintzberg, 1989)

การบริหารช่วยการตัดสินใจที่ดีขึ้น การบริหารเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการประเมินทางเลือกต่างๆ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อองค์กร (Simon, 1997)

ความสำคัญของการบริหาร

การบริหารมีความสำคัญที่สามารถช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีระบบและมีทิศทาง ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายขององค์กรทั้งในด้านคุณภาพและการบริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรและกิจกรรมต่างๆ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้:

ความสำคัญของการบริหาร

แนวคิดเรื่องความสำคัญของการบริหารจัดการในบริบทขององค์กรไทยก็มีความสอดคล้องกับหลักการสากล โดยเน้นย้ำว่าการบริหารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

การนำองค์กรสู่เป้าหมาย: นักวิชาการไทยหลายท่านชี้ให้เห็นว่าการบริหารคือกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทาง วางแผน และดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (เชิงชัย สันติวงษ์, 2546; สมคิด บางโม, 2555)

การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า: การบริหารจัดการที่ดีช่วยให้การจัดสรรและการใช้ทรัพยากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลข่าวสาร เป็นไปอย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด ลดความสูญเปล่า และเพิ่มผลผลิตขององค์กร (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2549)

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง: ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและมีวิสัยทัศน์เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัว รับมือ และสร้างโอกาสจากความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ (งามกนก ส., 2564)

การสร้างขวัญกำลังใจและพัฒนาบุคลากร: การบริหารไม่ได้จำกัดอยู่แค่การจัดการทรัพยากรทางกายภาพ แต่ยังรวมถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร การสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพและความผูกพันของพนักงาน (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2553)

การตัดสินใจที่มีคุณภาพ: ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ การบริหารที่ดีจะช่วยให้กระบวนการตัดสินใจเป็นไปอย่างรอบคอบ มีข้อมูลสนับสนุน และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดสำหรับองค์กร (ไชมอน, 1966 อ้างถึงใน สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2549)

การสร้างธรรมาภิบาลและความน่าเชื่อถือ: การบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรในสายตาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

2.3 หลักการพื้นฐานทางการบริหาร

จันทรานี สวงนาม (2536) ได้กล่าวว่า การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มี การจัดระเบียบอย่างมีระบบกล่าวคือมีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน ทำให้การบริหารถือเป็นศาสตร์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับแขนงวิชาอื่น เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในเชิงปฏิบัติ การบริหารงานยังต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะเฉพาะของผู้บริหารแต่ละคน เพื่อให้สามารถนำหลักการและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

วิจิตร ศรีสะอ้าน(2539) ได้ให้ความหมายของ “การบริหาร” ในฐานะที่เป็นกิจกรรมชนิดหนึ่งนั้นให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

(1) การบริหาร คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

(2) การบริหาร คือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการอาศัยคน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นปัจจัยในการปฏิบัติงาน

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2559) ได้กล่าวถึง การบริหารเป็นวิธีการทำให้ งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) ว่า หน้าที่ของผู้บริหาร เป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จมี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้

1. Planning (การวางแผน) หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินงานในปัจจุบันเพื่อ บรรลุเป้าหมายในอนาคต ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและกว้างไกล เพื่อ กำหนดทิศทางขององค์กรอย่างมั่นคง

2. rganizing (การจัดองค์กร) คือการกำหนดโครงสร้างและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร รวมถึงการแบ่งงานและการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ

3. Staffing (การจัดการบุคลากร) ครอบคลุมการสรรหา การพัฒนา และการใช้บุคลากรให้ เหมาะสมกับงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพขององค์กร

4. Directing (การอำนวยการ) หมายถึงการสื่อสารและการนำพาให้เกิดการปฏิบัติตาม แผน ผู้บริหารต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และภาวะผู้นำ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือ

5. Controlling (การควบคุม) คือการติดตาม ตรวจสอบ และกำกับคุณภาพของการทำงาน รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมายที่ วางไว้

ดิน ปรัชญาพุทธ ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ 7 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) คือการกำหนดโครงการและแนวทางการดำเนินงานอย่างกว้าง โดยระบุวัตถุประสงค์และลำดับขั้นตอนก่อนการลงมือปฏิบัติ

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการกำหนดโครงสร้างการบริหารอย่างชัดเจน โดยระบุอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยและตำแหน่งต่าง ๆ รวมถึงวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นของอำนาจ

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) คือการบริหารด้านบุคลากร ตั้งแต่การสรรหา การแต่งตั้ง การฝึกอบรมและพัฒนา การบำรุงขวัญ การเลื่อนตำแหน่งหรือปรับลดตำแหน่ง ตลอดจนการดูแลรักษาสภาพการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

4. การสั่งการ (Directing) หมายถึงการอำนวยความสะดวกและการตัดสินใจสั่งการหลังจากการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ พร้อมติดตามให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด

5. การประสานงาน (Coordinating) คือการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนและความขัดแย้ง และบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึงการนำเสนอข้อมูลความก้าวหน้าของงานต่อผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและเป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ

7. การงบประมาณ (Budgeting) คือการจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน การวางแผนการใช้จ่าย การทำบัญชี และการควบคุมการใช้จ่ายอย่างรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ ได้สรุปทฤษฎีการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1850 จนถึงปัจจุบันว่า มีทั้งสิ้น 25 ประการ ได้แก่

1. แผนงานตัดสินใจ (Decision) เป็นเทคนิคช่วยในการตัดสินใจภายใต้สภาพความเสี่ยง โดยคำนึงถึงคุณค่าและผลประโยชน์หรือขาดทุนที่คาดหวัง ในแต่ละทางเลือก

2. ตารางการบริหาร (Managerial Grid) เป็นโมเดลทฤษฎีโดยมุ่งความสำคัญที่การผลิตและคน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหาร เทคนิคนี้ใช้พัฒนาองค์การ ซึ่งใช้ประเมินรูปแบบการจัดการของผู้นำ โดยผ่านการใช้ตารางเป็นตัวแทนพิจารณา

3. ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในการทำงานสามารถอธิบายได้ด้วยสองปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ (Motivators) ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจ เช่น ความก้าวหน้าในหน้าที่ ความสำเร็จในการทำงาน และการได้รับการยกย่อง และ ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีบทบาทในการป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจ แม้จะไม่ใช่เครื่องมือที่ดีที่สุดในการสร้างแรงจูงใจ แต่ก็มีความสำคัญต่อการรักษาสภาพแวดล้อมการ

ทำงานให้เหมาะสม ปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย นโยบายองค์กร ระบบการบังคับบัญชา ความมั่นคงในงาน ค่าตอบแทน และสภาพการทำงาน

4. ทฤษฎี X และทฤษฎี Y (Theory X and Theory Y) เป็นทฤษฎีที่มีข้อสมมติในการบริหารว่า บุคคลทั่วไปมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่กระตือรือร้นในการทำงาน และไม่มีภาวะกระตือรือร้นในการทำงาน

5. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นกระบวนการที่ให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ที่กำหนดในช่วงที่มีการอภิปรายกลุ่มโดยเสรี โดยใช้เทคนิคกระตุ้นความคิดริเริ่มและจินตนาการของบุคคลให้มีส่วนร่วม

6. การฝึกอบรมแบบไวต่อความรู้สึก (Training Group) เป็นเทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาองค์การเพื่อเพิ่มทักษะด้านความคิดของผู้เข้าฝึกอบรมทางด้านพฤติกรรมของตนเอง และพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม

7. การรวมตัวระหว่างธุรกิจ (Conglomeration) เป็นการรวมตัวระหว่างหลายธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกัน การรวมตัวระหว่างธุรกิจนี้มีได้ 2 กรณี คือ การขยายตัวไปรวมกับธุรกิจอื่น และการขยายธุรกิจโดยการควบกิจการ

8. การบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์ (MBO) เป็นขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ โดยผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาร่วมกัน ภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือเป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชา เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมายนั้น

9. การกระจายธุรกิจ (Diversification) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ระดับบริษัท ที่ผู้จัดการพยายามที่จะใช้ทรัพยากรขององค์การให้ดียิ่งขึ้น โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และตลาดใหม่

10. ทฤษฎี Z (Theory Z) ซึ่งเป็นทฤษฎีอธิบายโครงสร้างงานในการบริหาร โดยมุ่งการตัดสินใจร่วมกัน การประเมิน และการเลื่อนตำแหน่งอย่างล่าช้า และมีการเกี่ยวข้องกันในลักษณะแบบครอบครัว

11. การงบประมาณฐานศูนย์ (Zero-Base Budgeting) เป็นการจัดสรรทรัพยากรให้กับโครงการหรือกิจกรรม เป็นเทคนิคการควบคุมซึ่งต้องการให้ทุกโปรแกรมการกำหนดงบประมาณของบริษัทต้องมีการสำรวจทุกปี

12. การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นขอบเขตซึ่งมีการมอบอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจและความรับผิดชอบไปยังระดับล่างตามสายการบังคับบัญชาขององค์การ

13. วงจรคุณภาพ (Quality Circle) เป็นกลุ่มทำงานหน่วยเล็ก ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 4-15 คน ร่วมกันศึกษาการควบคุมคุณภาพ เกี่ยวกับการผลิตและการปฏิบัติการอย่างมีคุณภาพตลอดจนระบุปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

14. ความเป็นเลิศ (Excellence) ซึ่งระบุความเป็นเลิศขององค์กร 8 ประการ คือ การมุ่ง การกระทำ การอยู่ใกล้ชิดกับลูกค้า การส่งเสริมความอิสระและความเป็นเจ้าของกิจการ การเพิ่ม ประสิทธิภาพโดยอาศัยคน มุ่งที่ค่านิยม การดำเนินธุรกิจที่เชี่ยวชาญ การมีโครงสร้างที่เรียบง่าย และมีที่ปรึกษาน้อยลง และการเข้มงวดพร้อมผ่อนปรนในขณะเดียวกัน

15. การปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ (Restructuring) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน วิธีการปฏิบัติงานขององค์กร หรือเป็นวิธีเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งเกี่ยวข้อง กับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างองค์กร รวมทั้งลดระดับการบริหารและส่วนประกอบของการ เปลี่ยนแปลงองค์กร การจัดหาบุคคล และการลดขนาดของปริมาณคน

16. การบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจที่ลงทุน หรือการจัดการเกี่ยวกับการกระจายการลงทุน หรือกระจายความเสี่ยง (Portfolio management) เป็นกลยุทธ์ของบริษัทซึ่งเกี่ยวข้องกับการ วิเคราะห์ห้องค้ประกอบของธุรกิจและผลิตภัณฑ์แล้ว กำหนดกลยุทธ์การจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน สำหรับแต่ละธุรกิจและผลิตภัณฑ์นั้น

17. การบริหารจัดการโดยเดินดูรอบ ๆ (MBWA) เป็นแนวทางในการจัดการซึ่งเกี่ยวกับการ ไปเยี่ยมเยียนแผนกต่าง ๆ ขององค์กรโดยไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นเทคนิคที่ทำให้ ผู้บริหารพบปะโดยตรงกับพนักงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

18. โครงสร้างองค์กรแบบเมทริกซ์ (Matrix) เป็นการจัดการในลักษณะแผนก แต่ขึ้นกับ หน้าห้องค้กร โดยจะมีสายการบังคับบัญชา 2 สายที่เกิดขึ้นพร้อมกัน คือ สายงานบังคับบัญชาที่เป็น งานประจำ และสายการบังคับบัญชาที่เป็นงานโครงการ

19. การบริหารจัดการญี่ปุ่นแบบแคมบัง (Kamban) เป็นระบบย่อยของวิธีการควบคุมให้ ทันเวลา หรือเป็นอีกชื่อหนึ่งของการควบคุมสินค้าคงเหลือแบบทันเวลาพอดี

20. การบริหารจัดการแบบผู้ประกอบการ (Intrapreneuring) เป็นกิจกรรมของ ผู้ประกอบการภายในองค์กร คือ แต่ละกลุ่มมีบทบาทเป็นผู้ประกอบการภายใน

21. วัฒนธรรมบริษัท (Corporate Culture) เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมร่วมที่มีการ พัฒนาขึ้นมาภายในสังคม และชี้นำพฤติกรรมของสมาชิก หรือเป็นระบบซึ่งมีความหมายร่วมกัน ภายในสังคมหนึ่ง ซึ่งจะกำหนดวิธีการที่บุคคลนำมาปฏิบัติ เป็นระบบซึ่งกำหนดโดยสมาชิกที่ทำให้ สังคมหนึ่งแตกต่างจากสังคมหนึ่ง

22. การลดขนาดองค์กร (Downsizing) เป็นการปรับลดขนาดและขอบเขตของแรงงาน ลงเป็นอย่างมาก โดยพยายามค้นหาหรือกำหนดขนาดที่เหมาะสมของแรงงานให้แก่องค์กรเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

24. ทีมที่บริหารด้วยตนเอง (Self-Managed Teams) เป็นกลุ่มงานอัตโนมัติ โดยพนักงาน ที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้ทำงานทั้งหมดในหน่วยงานหนึ่งโดยทีมงานนั้น

25. การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (TQM) เป็นการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม 4 ประการ คือ มุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของลูกค้า การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงคุณภาพทุกอย่างขององค์กร มีความถูกต้องแม่นยำในการวัด และมอบอำนาจให้แก่พนักงาน

E.N. Chapman ได้กล่าวไว้ว่า Management หมายถึง การขับเคลื่อนงานภายในองค์กร ให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivate) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (Communicating) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)

พยอม วงศ์สารศรี (2542) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการบริหารเป็น ศิลปะและกลยุทธ์ที่ผู้จัดการนำมาใช้เพื่อขับเคลื่อนกิจการตามขั้นตอนที่วางไว้ โดยอาศัยความร่วมมือ จากสมาชิกภายในองค์กรควบคู่ไปกับการตระหนักถึงศักยภาพ ความถนัด ความต้องการ และความ มุ่งหวังด้านความก้าวหน้าของบุคลากร การบริหารที่คำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้องค์กร สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โทวณะบุตร กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การจัดการ หรือการควบคุมกิจการต่างๆของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การ บริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้าง การบริหารกิจการ อุตสาหกรรม และอื่น ๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ(2545:36)ได้แบ่งการบริหาร ตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง หน่วยงานไว้ 6 ส่วน ดังนี้

1) การบริหารงานภาครัฐ หรือที่เรียกว่า การบริหารรัฐกิจ (Public Administration) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้บริการสาธารณะ ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน การรักษาความสงบเรียบร้อย และการพัฒนาประชาชนรวมทั้งประเทศชาติ การบริหารลักษณะนี้เป็น หน้าที่ขององค์กรภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การ บริหารงานของสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ รวมถึงองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและหน่วยงานบริหารเมืองหลวง ตลอดจนรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการบริการ สาธารณะ

2) การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐกิจ หรือ การบริหารธุรกิจ (Business Administration) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสวงหากำไรสูงสุดจากการดำเนินกิจการ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การค้า การผลิตอุตสาหกรรม หรือการให้บริการ ลักษณะการบริหารเช่นนี้เป็นขององค์กรภาคเอกชน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่ การบริหารงานของบริษัท

ห้างร้าน และห้างหุ้นส่วน ซึ่งต่างมุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรและกลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อสร้างผลตอบแทนและความมั่นคงทางเศรษฐกิจขององค์กร

3) การบริหารของหน่วยงานที่ไม่สังกัดภาครัฐ (Non-Governmental Organization) ซึ่งเรียกดั้งเดิมว่า หน่วยงาน NGO. เป็นการบริหารงานของหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit Administration) มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือ การไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit) เช่น การบริหารของมูลนิธิและสมาคม

4) การบริหารงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ (International Organization) มีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การบริหารงานของสหประชาชาติ (United Nations Organization) องค์กรการค้าระหว่างประเทศ (World Trade Organization) และกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN)

5) การบริหารงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ เป็นการบริหารงานขององค์กรส่วนนี้ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีองค์กรตามรัฐธรรมนูญขึ้น เช่น การบริหารงานของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น องค์กรดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐเช่นกัน แต่มีลักษณะพิเศษ เช่น เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว และมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้อง คุ้มครอง และรักษาสีทิวทัศน์เสรีภาพของประชาชน ตลอดจนควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

6) การบริหารงานของหน่วยงานภาคประชาชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม เป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและถูกเอารัดเอาเปรียบมาตลอด เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มผู้ให้บริการ

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล (2542) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารควรประกอบด้วย 10 ประการ คือ

1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้าโดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การตั้งวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนาวิธีการ (Develop strategies) ในการวางแผนที่จะต้องคำนึงถึงนโยบายที่วางไว้ (Policy) เพื่อให้แผนงานที่วางไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

2) การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานอันจะทำให้งานต่าง ๆ สามารถดำเนินการไปโดยมีการประสานงานกันด้วยดี

3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานให้เหมาะสมตามภาระตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

4) การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะต้องตัดสินใจทั้งแยกแยะและวิเคราะห์ให้ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานนั้นๆจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

5) การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการในการวินิจฉัยสั่งการรวมทั้งการควบคุมงาน และนิเทศงานตลอดจนศิลปะในการบริหารงานซึ่งจะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยเรียบร้อยดี

6) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงานกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างดี และเกิดความราบรื่นศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำให้การประสานงานดียิ่งขึ้นและดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานกันของผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายให้มีความเข้าใจในงาน มีการเข้ามามีส่วนร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกันสอดคล้องที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือความร่วมมือกันซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

8) การสื่อข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจกัน เพื่อที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่น ๆ ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

9) การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจ่มแจ้งให้ประชาชนทราบซึ่งโดยทั่วไปการรายงานจะหมายถึงวิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

10) การจัดงบประมาณ (Budgeting) หมายถึงการจัดเตรียมงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน

2.3.1 วิวัฒนาการของแนวคิดด้านการบริหาร

เกียร์ติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2561) ได้กล่าวว่า แนวคิดด้านการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องตามบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ยุคสำคัญ ดังนี้

1. ยุคโบราณ (Pre-Classical Era) แนวคิดเริ่มต้นจากนักปรัชญา เช่น โสเครตีส เพลโต อริสโตเติล ที่เน้นเรื่องคุณธรรมและการปกครองยังไม่มีระบบการบริหารที่ชัดเจน แต่มีการวางรากฐานด้านจริยธรรมและการจัดระเบียบสังคม

2. ยุคคลาสสิก (Classical Era) เกิดขึ้นช่วงปลายศตวรรษที่ 18–ต้นศตวรรษที่ 20 เน้นการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) โดย Frederick W. Taylor Henri Fayol เสนอหลักการบริหาร 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม Max Weber เสนอแนวคิดระบบราชการ (Bureaucracy) เน้นโครงสร้างและกฎระเบียบ

3. ยุคมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Era) เริ่มต้นจากการทดลองของ Elton Mayo ที่โรงงาน Hawthorne เน้นความสำคัญของแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร

4. ยุคสมัยใหม่ (Modern Management Era) ผสมผสานแนวคิดจากยุคก่อนหน้าเข้ากับศาสตร์ใหม่ เช่น พฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science), ทฤษฎีระบบ (Systems Theory), และ ทฤษฎีสถานการณ์ (Contingency Theory) เน้นการปรับตัวตามบริบท การใช้เทคโนโลยี และการบริหารเชิงกลยุทธ์

2.3.2 หลักการบริหารที่ดี

องค์กรทุกองค์กรจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการบริหารงานที่ดีแม้ในองค์กรจะมีบุคคลงบประมาณ วัสดุที่ดีแต่หากบริหารจัดการไม่ดีก็อาจทำให้องค์กรล้มเหลวได้

สมยศ นาวิการ (2544) อธิบายว่า ลักษณะที่สำคัญของการบริหารจัดการมีลักษณะ สำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1) การบริหารมิใช่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ แต่เป็นกิจกรรมหรือกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อจัดการและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ หากกล่าวถึงบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการดังกล่าว จะเรียกว่า “ผู้บริหาร” ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางและอำนวยความสะดวกให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การบริหารเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายชัดเจน คือ ทุกการดำเนินงานด้านการบริหารจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะระบุไว้อย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม การบริหารจึงทำหน้าที่เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสังคมภายในและภายนอกองค์กร หากผู้บริหารมุ่งปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อาจดำเนินการโดยการจัดหาเครื่องจักรหรือเครื่องมือที่ทันสมัย รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความสามารถ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงาน ในขณะเดียวกัน การบริหารยังมีผลต่อสังคมภายนอก เช่น ถ้าองค์กรมีนโยบายสนับสนุนการศึกษาในชุมชนโดยการมอบทุนการศึกษา หรือบริจาคเงินเพื่อสร้างโรงเรียน ก็ถือเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมภายนอก อีกทั้งองค์กรที่ดำเนินงาน

โดยไม่สร้างความเดือดร้อนหรือผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ก็สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของการบริหารที่มีต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

4) การบริหารมิได้เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของกลุ่มบุคคลในองค์กรธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีข้อจำกัดทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมอง และเวลา จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกหลายฝ่าย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

5) การบริหารจะบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีความร่วมมือจากบุคคลอื่น นอกเหนือจากเจ้าของกิจการ เนื่องจากเจ้าของธุรกิจหรือผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาและความสามารถเพียงพอในการบริหารจัดการ จึงจำเป็นต้องมอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้และทักษะด้านการบริหารเข้ามาดำเนินงานแทน เพื่อให้การจัดการองค์กรเป็นไปอย่างมีระบบและสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

6) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่ออาศัยความรู้ ความชำนาญ และการฝึกฝนอบรมทางด้านจัดการโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าการบริหารถือเป็นวิชาชีพหนึ่ง ผู้บริหาร โดยเฉพาะในระดับสูงสุด ไม่จำเป็นต้องมีความรู้เชิงเทคนิคในการปฏิบัติงานโดยตรง แต่ต้องมีความรู้และทักษะด้านการบริหาร เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การจัดการบุคลากร และการอำนวยการ เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) การบริหารเป็นกระบวนการที่ไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรง แต่สามารถประเมินผลได้จากผลงานที่เกิดขึ้น เนื่องจากผลงานถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถและประสิทธิภาพของการบริหาร หากผลงานที่ปรากฏมีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ก็แสดงให้เห็นว่าการบริหารดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม หากผลงานไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ก็สะท้อนถึงข้อจำกัดหรือความบกพร่องในกระบวนการบริหาร

8) การบริหารมิได้หมายความว่าเจ้าของธุรกิจจะต้องทำหน้าที่บริหารด้วยตนเองเสมอไป โดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นในกรณีองค์กรขนาดเล็ก) การบริหารมักดำเนินการโดยคณะผู้บริหารซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถด้านการจัดการ ทำหน้าที่แทนเจ้าของธุรกิจในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ดิน ปรัชญพฤทธิ์(2548) ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ 7 ประการ คือ

1) การวางแผน (Planning) หมายถึงการกำหนดโครงการอย่างกว้างๆว่ามีอะไรที่จะต้อง

ปฏิบัติตามลำดับวางแผนวิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลงมือปฏิบัติการ

2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการกำหนดโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยระบุอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยและตำแหน่งต่าง ๆ ให้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดรูปแบบและวิธีการติดต่อสัมพันธ์ภายในองค์กรตามลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้

3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึงกระบวนการบริหารที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในองค์กร โดยครอบคลุมตั้งแต่การสรรหาและบรรจุบุคคลเข้าทำงาน การแต่งตั้งตำแหน่ง การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพ การสร้างและรักษาขวัญกำลังใจ การเลื่อนตำแหน่งหรือปรับเปลี่ยนตำแหน่ง ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน อีกทั้งยังรวมถึงการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมการทำงานให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

4) การสั่งการ (Directing) หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการหลังการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบรวมทั้งติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

5) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึงการติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆในองค์กร เพื่อทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพไม่มีการทำงานซ้ำซ้อนกันสามารถทำงานกลมกลืนกันเพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์กร

6) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การเสนอรายงานต่อผู้บังคับบัญชาหรือต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของงานสะดวกแก่การประสานงานอื่นๆ ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อเป็นการบำรุงขวัญกำลังใจไปในตัวด้วย

7) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดการทรัพยากรหรืองบประมาณ การเงินและวางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงินการบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารควรประกอบด้วย 4 ประการคือ

1) การวางแผน (Planning) หมายถึงหน้าที่ทางการบริหารที่มุ่งกำหนดเป้าหมายและตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2) การจัดองค์การ (Organizing) คือการกำหนดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์กรอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ

3) การนำ (Leading/Directing) หมายถึงความพยายามในการสร้างอิทธิพลต่อบุคลากร เพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4) การควบคุม (Controlling) คือการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อสร้างความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์กรปฏิบัติไปในทิศทางที่สอดคล้องกับมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนด โดยมุ่งส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ธีวดี บุญยโสภณ (2554:67) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ 5 ประการคือ

1) การวางแผน (Planning) หมายถึงการวางแผนหรือโครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต ให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการโดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการและวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ ไว้ล่วงหน้า

2) การแสวงหากำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึงการแสวงหา กำหนด ตัวบุคคลและวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผนเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึงการบำรุงขวัญกระตุ้นและส่งเสริมให้ บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

4) การประสานงาน (Coordination) หมายถึงกระบวนการจัดให้ผู้แทนจากหน่วยงานย่อย ต่าง ๆ ภายในองค์กรได้มีโอกาสพบปะ ปรีกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้รับทราบ ความคืบหน้าหรือแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ อันจะช่วยให้การดำเนินงานมีความสัมพันธ์กันอย่างสอดคล้อง ไม่เกิดความขัดแย้ง โดยยึดเป้าหมายขององค์กรเป็นหลักในการ เชื่อมโยงและบูรณาการงานร่วมกัน

5) การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึงกระบวนการตรวจสอบและติดตามผลการ ปฏิบัติงานในทุกระยะ เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งหาแนว ทางแก้ไขอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังรวมถึงการประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อเปรียบเทียบผลงานที่ เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น ซึ่งผลการประเมินจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนและ ปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3.3 ความแตกต่างระหว่างการบริหารทั่วไปกับการบริหารในองค์กรสงฆ์

การบริหารงานถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานของทุกองค์กร เนื่องจากสามารถ สะท้อนให้เห็นถึงระดับความเจริญก้าวหน้าขององค์กรนั้น ๆ การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหาร

จำเป็นต้องมีความสามารถในการวางแผนและจัดการบุคลากรให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องด้วย การวินิจฉัยและการสั่งการจึงเป็นเครื่องมือที่แสดงถึงศักยภาพและความสามารถของผู้บริหาร นักวิชาการ นักการศึกษา และนักบริหารจำนวนมากได้ให้ความหมายและแสดงทัศนะเกี่ยวกับการบริหารทั้งในบริบททั่วไปและในองค์กรสงฆ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของแนวคิดและการประยุกต์ใช้ในแต่ละบริบท ดังนี้

จันทราณี สวงนาม (2536) ได้กล่าวว่าการบริหารงานถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เนื่องจากเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ โดยอาศัยหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการองค์กร ดังนั้น การบริหารจึงจัดอยู่ในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับแขนงวิชาอื่น เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในเชิงปฏิบัติ การบริหารยังต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะเฉพาะของผู้บริหารแต่ละคน เพื่อประยุกต์ใช้หลักการและทฤษฎีให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ธงชัย สันติวงษ์ (2537) ได้กล่าวว่า การบริหารงานจัดเป็นภาระและหน้าที่ของผู้นำซึ่งจะต้องจัดการทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคนและวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันทำงาน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ ในขณะที่เดียวกันจะต้องจัดการนำองค์กรให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด

สุปรียา กมลาศน์ (2545) ได้อธิบายว่า แนวความคิดการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นตามแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบระเบียบโดย เฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศสซึ่งได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร 5 ประการ คือ การวางแผนการจ้ดองค์การ การบังคับบัญชาการประสานงาน และการควบคุมภายหลังได้พัฒนาและปรับปรุงจนเป็นตำราการบริหารเช่นทฤษฎีของ ลูเธอร์ กูลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกันที่ได้ขยายแนวคิดของ ฟาโย กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCORB : Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ) Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) Budgeting (การงบประมาณ) ทฤษฎีการบริหารของ เฮนรี ฟาโย Henri Fayol ได้เสนอทฤษฎีการบริหารโดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร

(Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาลโดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร 5 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ล่วงหน้า ที่จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดแผนขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักรที่เป็นสิ่งของและตัวบุคคลอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่าง ๆ ของผู้ที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาอันจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี ซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจบุคคลากรของตนรวมถึงจะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์กรที่มีอยู่และจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลงนอกจากนี้ยังต้องทำการประเมิน โครงสร้างขององค์การและผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกันถ้าผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพการไหลออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับดูแลให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้วได้อย่างไร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2539) ได้กล่าวถึงความหมายการปกครองคณะสงฆ์ หรือ การบริหารคณะสงฆ์ตามแนวพระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา โดยถือว่าความสงบเรียบร้อยที่เกิดขึ้นจากการปกครองมิใช่เป้าหมายในตัวเอง แต่เป็นเพียงปัจจัยที่เอื้อให้บุคคลสามารถบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาได้อย่างแท้จริง หากการปกครองมิได้ตั้งอยู่บนฐานของการศึกษา ย่อมต้องอาศัยอำนาจเป็นเครื่องมือ ซึ่งการใช้อำนาจเช่นนั้นมักก่อให้เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิบัติและนำไปสู่ความขัดแย้งภายในจิตใจ ผลที่ตามมาคือการเพิ่มมาตรการบังคับ การใช้อำนาจ

และการลงโทษมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสะท้อนถึงการปกครองที่มุ่งกำจัดผู้กระทำผิด มากกว่าการสร้างและพัฒนาคนดีตามเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารหมายถึง กระบวนการปกครองและการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุผลตามนโยบายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมทั้งการดูแลรักษาและการบำรุงหมู่คณะ ในบริบทของคณะสงฆ์ การบริหารยังหมายถึงการปกครอง ดูแล และให้คำแนะนำแก่พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัด เพื่อให้ดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัย ตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยและส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนา

พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ) (2550) การปกครองตามแนวพระพุทธศาสนามีเป้าหมายเพื่อการศึกษา โดยถือว่าความสงบเรียบร้อยที่เกิดขึ้นจากการปกครองมีใจจุดหมายในตัวเอง แต่เป็นเพียงปัจจัยที่เอื้อให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา หากการปกครองมิได้ตั้งอยู่บนฐานของการศึกษา ย่อมต้องอาศัยอำนาจเป็นเครื่องมือ ซึ่งการใช้อำนาจเช่นนั้นมักนำไปสู่ความรู้สึกในเชิงปฏิบัติและความขัดแย้งภายในจิตใจ ด้วยเหตุนี้ คณะสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีองค์กรกลางเพื่อกำกับดูแลกิจการต่าง ๆ และรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน นั่นคือมหาเถรสมาคม ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมและกำหนดแนวทางการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ตราขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับนโยบายการปกครองประเทศ โดยให้อำนาจการบัญชาการรวมศูนย์อยู่ที่สมเด็จพระสังฆราชและมหาเถรสมาคม อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมจึงครอบคลุมกว้างขวางและรวมบทบาทที่เคยแยกไว้ในสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธรตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เข้ามาไว้ด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) (2540) ได้กล่าวว่า พระภิกษุทุกรูปอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งได้วางกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไว้เป็นลำดับชั้นการปกครองและการปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้นมีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น เช่น คณะธรรมยุตมีเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุตปกครอง ส่วนคณะมหานิกายแบ่งการปกครองออกเป็น 4 หน คือ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งได้กระจายอำนาจการปกครองออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ภาค มีเจ้าคณะภาคดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนให้เป็นไปตาม พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

ส่วนที่ 2 จังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดปกครอง (เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ)

ส่วนที่ 3 อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอปกครอง (เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะอำเภอทั่วประเทศ)

ส่วนที่ 4 ตำบล มีเจ้าคณะตำบลปกครอง (เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลทั่วประเทศ)

อำนาจหน้าที่สำคัญของเจ้าคณะตำบล นอกจากการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ดึงงามแล้ว ยังมีหน้าที่ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือผู้อยู่ในปกครองของตน ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองของตนหากเราเรียงลำดับการปกครองคณะสงฆ์

2.4 หลักธรรมในการบริหาร

อิทธิบาท แปลตามรูปศัพท์ คือ หนทางแห่งความสำเร็จ ดังนั้นอิทธิบาท 4 จึงเป็นหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติสู่ความสำเร็จในการประกอบกิจการงานใด ๆ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2546) การใช้อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางแห่งการทำงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างแยบคาย ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจและความรักในงานที่ทำ), วิริยะ (ความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง), จิตตะ (ความตั้งใจและความมุ่งมั่น), และ วิมังสา (การใช้ปัญญาพิจารณาและตรวจสอบ) ทั้งสี่ข้อเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงและเกี่ยวพันกัน หากขาดข้อใดข้อหนึ่งจะทำให้การดำเนินงานไม่สมบูรณ์ ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติครบทั้งสี่ข้อย่อมสามารถบรรลุความสำเร็จทั้งในชีวิตและการทำงานได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ฉันทะ คือ ความรักและความพอใจในสิ่งที่ทำ ซึ่งเกิดจากความศรัทธาและความเชื่อมั่น

อย่างแท้จริงต่อกิจกรรมหรือภารกิจนั้น ๆ การมีใจรักถือเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะหากปราศจากศรัทธาที่แท้จริงแล้ว การบังคับใจให้รักหรือห้ามใจไม่ให้รักย่อมก่อให้เกิดความทุกข์และความไม่ยั่งยืน แม้จะบรรลุผลบางประการก็ไม่อาจสร้างความสุขที่แท้จริงได้ ตรงกันข้าม หากบุคคลมีศรัทธาแรงกล้าในสิ่งที่ทำ พลังสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นย่อมบังเกิดขึ้นอย่างมหัศจรรย์ พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า มนุษย์จำเป็นต้องเลือกศรัทธาที่ดีต่อทั้งตนเองและสังคม และหมั่นตรวจสอบศรัทธาของตนอยู่เสมอ หากศรัทธานั้นนำไปสู่ประโยชน์สุข ก็ควรตั้งใจทำให้มันคง แต่หากไม่ก่อให้เกิดผลดี ก็ควรเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ มิฉะนั้นบุคคลจะกลายเป็นผู้ไร้แก่นสาร ถูกชักนำไปในทางที่ไม่ดีได้ง่าย

การฝึกฝนตนเองเพื่อให้เกิดความมั่นคงในศรัทธา อาจเริ่มต้นจากการตั้งคำถามกับตนเองว่า เรากำลังศรัทธาในสิ่งใดอยู่ เพราะศรัทธาเป็นแรงผลักดันที่นำพาให้บุคคลเข้าถึงสิ่งนั้น ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี ชุมชน วัตถุ ภายศสรรเสริญ ความรู้ หรือหลักธรรม หากบุคคลมีศรัทธาในสิ่งใดก็ย่อมทุ่มเทและมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุสิ่งนั้น แต่หากปราศจากศรัทธาก็จะไม่สามารถเข้าถึงสิ่งใดได้เลย ดังนั้น การตรวจสอบศรัทธาของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการพิจารณาว่าศรัทธาของเราสอดคล้องกับศรัทธาขององค์กรหรือชุมชนที่เราสังกัดอยู่หรือไม่ หากตรงกันก็เป็นโอกาสในการพัฒนาตนเองและองค์กรให้เจริญก้าวหน้า แต่หากไม่ตรงกันก็ควรเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนหรือแสวงหาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกว่า เพื่อให้ศรัทธาเป็นพลังสร้างสรรค์ที่นำไปสู่ความมั่นคงและความสำเร็จทั้งในชีวิตและการทำงาน

2. **วิริยะ** คือ ความมุ่งมั่นและความทุ่มเททั้งกายและใจในการเรียนรู้และเข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งที่ทำ โดยมีความอดทนและความกล้าหาญเป็นองค์ประกอบสำคัญ ผู้มีวิริยะย่อมไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและมีความหวังที่จะเอาชนะปัญหาที่บังพวน ศรัทธาทำหน้าที่เป็นพลังยึดเหนี่ยวและกำกับจิตใจ ขณะที่ความอดทนเป็นเครื่องมือของผู้มีใจสงบและใจงาม มิใช่การเร่งร้อนหรือมูทะลุซึ่งอาจนำไปสู่ความผิดพลาดได้ง่าย ดังนั้น วิริยะอุตสาหกรรมจึงเป็นหนทางของบุคคลผู้กล้า ที่พร้อมจะเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

เมื่อจะฝึกฝนเรื่องความวิริยะ ก็คงต้องเริ่มจากความคิดที่ว่า ต้องหมั่นฝึกฝนตนเองให้บ่อย ๆ ต้องหมั่นทำหมั่นคิดหมั่นเขียนหมั่นนำเสนอและต้องอย่าขี้เกียจ อย่ากลัวที่จะผิดพลาดและจงกล้าแสดงออก อันเป็นความรับผิดชอบต่อความล้มเหลวของตัวเอง อย่าท้อแท้ต่องานที่หนักและงานที่มาก ให้คิดว่าทำมากก็รู้มาก ก็จะเก่งมากขึ้น และต้องอย่าบ่นว่าไม่มีเวลาเพราะเวลามีเท่าเดิม ฯลฯ

3. **จิตตะ** คือ การมีใจที่จดจ่อ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็เกิดความรอบคอบตามมา จิตตะ คำนี้มีความยิ่งใหญ่มากกับปัจจุบัน เป็นสังคมที่มีความซับซ้อน มีสิ่งอะไรใหม่ๆ ซึ่งเกิดขึ้นมากมายและรวดเร็ว แต่ละคนต่างก็มีภาระหน้าที่ ที่จะต้องรับผิดชอบ มากมาย ไม่รู้ว่าจะทำอะไรก่อน แต่เมื่อเรามีใจอันจดจ่อต่อสิ่งที่เราคิดเราทำและรับผิดชอบแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนหรือการงานอะไรก็ตาม ทุกอย่างทั้งหมดก็เริ่มจะดีขึ้นไปเอง ตัวของเราเองก็จะมีมารอบรู้และมีความสามารถมากขึ้นเรื่อย ๆ

เพราะว่าใจที่คอยจดจ่อตั้งมั่นและใฝ่ในการที่จะเรียนรู้ของเรา ซึ่งเมื่อเรามีความรอบรู้มากขึ้นก็จะเกิดความรอบคอบตามมา เมื่อมีความรอบคอบแล้วการตัดสินใจอะไรทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดได้น้อยตามไปด้วยความรอบคอบนอกนั้นจากจะดำรงอยู่คู่กับความรอบรู้แล้ว ยังจะต้องอาศัยความดีงามเป็นเครื่องเตือนสติอีกด้วย ถึงจะสามารถใช้จิตของเราเป็นเครื่องพิจารณาไตร่ตรองและตรึกตรองในเนื้อแท้ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น นั้นได้อย่างเหมาะสม เพราะความดีงามตาม แบบอย่างของคุณธรรมตามหลักศาสนาและจริยธรรมของสังคมนั้นเป็นสิ่งเดียวที่จะทำให้มนุษย์อยู่ ร่วมกันอย่างปรกติสุข

4. วิมังสา คือ การที่เราทบทวนในสิ่งที่ได้คิดและได้ทำมา อันเกิดจากการมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความพากเพียรและมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อพร้อมกับมีความรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจาร์ณญาณอย่างรอบคอบและรอบรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำมาว่าเกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวและเป็นเรื่องที่ทำร่วมกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับให้ดียิ่งๆขึ้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546, หน้า 32)

เสาวลักษณ์ สุทธิพรโสภาส (2563) อธิบาท 4 หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ 4) วิมังสา เป็นธรรมะซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน คือ ฉันทะและวิริยะเป็นหลักปฏิบัติอันจะช่วยให้คุณมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีจิตตะและวิมังสา เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ถ้าผู้บริหารโรงเรียนยึดหลักอภิธา บาท จึงส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งผลดีต่อทั้งองค์กร และเด็กผู้เรียน ประชาชนที่ เข้าไปรับบริการ

พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน (2556) การบริหารตามหลักอภิธาบาทอภิธาบาท 4 ประการ เป็นหลักธรรมที่คอยสกัดกั้นอุปสรรค เพื่อความสำเร็จและเป็นแรงเสริมกำลังใจ ที่คอยผลักดันการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารทรัพยากรที่เหมาะสม ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง คณะผู้บริหาร จะต้องเข้าใจการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อ เป็นนักบริหารงานบุคคลมืออาชีพ ว่าเราทำทุกอย่างด้วยจิตที่ทุ่มเทตามปัญหา มองกระบวนการทำงานไม่ใช่เน้นที่ตัวคน หลายองค์การมีความเครียด เนื่องจากว่าผลที่เคยรับ ไม่เป็นไปเหมือนที่เคยมีเคยเป็น เคยได้ เปลี่ยนไปทำให้เกิดความทุกข์มาก ถ้าเราย้อนกลับมาดู องค์การส่วนใหญ่เน้นที่ผลลัพธ์ องค์การเชิงพุทธ เน้นที่กระบวนการ เน้นการทำงานในแต่ละขณะ ทำงานด้วยฉันทะมีใจรักการทำงาน วิริยะมีความเพียรตั้งมั่น ไม่ย่อหย่อนต่ออุปสรรคเป็นแรงผลักดันให้้องค์การก้าวข้ามอุปสรรคไปได้

2. กระบวนการ (Process) หมายถึง คณะผู้บริหาร จะต้องมีความขยันอดุสาหะหมั่นเพียร คือ หลักอภิธาบาท 4 ประการ คุณธรรมเป็นเหตุนำไปสู่ความสำเร็จประกอบด้วย ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่ง นั้น วิริยะเพียรประกอบในสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจใส่ใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่ว่างธุระ วิมังสา หมั่นตรึงตรองพิจารณา หาเหตุผลในสิ่งนั้น คุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ จะเป็นแรงผลักดันให้คุณคนผู้ประพฤติไปสู่ความสำเร็จ แห่งผลตามที่มีมุ่งหมายอภิธาบาท 4 ประการนี้ ท่านกำหนดเป็นหัวใจของผู้ต้องการ

ความสำเร็จที่ต้องมี ความเข้าใจ ตั้งใจ เต็มใจ และสนใจในสิ่งนั้น ๆ สรุปเป็นคำคล้องจองเพื่อให้จำง่ายว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน ” ในอิทธิบาท 4 ประการนี้ ฉันทะนับว่าสำคัญที่สุด เพราะเมื่อฉันทะเกิดขึ้นแล้ว อิทธิบาทอีก 3 ซ้อย่อมเกิดตาม ดังนั้น ฉันทะจึงนับเป็นพื้นฐานนำไปสู่ ความสำเร็จที่สำคัญ

3. ปัจจัยนำออก (Output) หมายถึงคณะบริหาร จะต้องมียุทธศาสตร์ 4 ประการดังกล่าวมา เพื่อให้ไปถึงความสำเร็จผลตามที่มุ่งหมาย เช่น

1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ อุดหนุน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง

2) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง

3) จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งนั้นและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกฝน ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ

4) วิมังสา ความไตร่ตรองหรือทดลอง คือ ใฝ่ใจรักพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และ ตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง

สรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 หมายถึง คุณธรรมที่เป็นรากฐานแห่งความสำเร็จ หรือเป็นเครื่องให้บรรลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ โคนสามารถจำแนกไว้เป็น 4 อย่าง คือ

ฉันทะ คือ ความพอใจ รักใคร่ชอบเต็มใจ ใส่ใจในการทำงานอยู่เสมอ และทุ่มเทความสามารถ ทุ่มเทชีวิตจิตใจ เพื่อทำงานนั้นให้สำเร็จและให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป มีความปรารถนาที่จะทำงานนั้นให้ดีที่สุดโดยไม่พะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลาย

วิริยะ คือ ความพากเพียร ขยัน อุตสาหะ บากบั่นเอาธุระ มีความเข้มแข็งอดทน มุมานะที่จะทำงานให้สำเร็จไม่ทอดทิ้ง ไม่เลิกละ ทำงานได้อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจนกว่างานนั้นจะประสบความสำเร็จ มีความอาจหาญแก้มือกล้า ใจสู้ไม่หวั่นกลัว ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค และความยากลำบากต่าง ๆ ในงาน มองความลำบากและอุปสรรคในงานเป็นสิ่งที่ท้าทายที่ต้องเอาชนะเพื่อให้งานสำเร็จให้ได้

จิตตะ คือ ความคิดจดจ่อ เอาใจใส่ ฝึกใจจดจ่ออยู่กับหน้าที่และงานที่ทำ มีความตั้งมั่น มีสมาธิมั่นคงอยู่กับงานที่ทำงานด้วยความไม่ประมาท ไม่ทอดธุระ ไม่ปล่อยปะละเลยในงานที่ทำไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอยไปจากงาน บางที่อาจทำงานซุกง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนจนไม่เอาใจใส่หรือไม่สนใจสิ่งอื่น สนใจที่จะรับรู้แค่เพียงเรื่องเกี่ยวกับงานที่กำลังทำเท่านั้น

วิมังสา คือ การสอบสวน ไตร่ตรอง พิสูจน์วิเคราะห์ ใช้ปัญญาในการใคร่ครวญตรวจตราหา เหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องในงานที่ทำอยู่เสมอ รู้จักค้นคว้า ทดลอง คิดค้น หาทางแก้ไข ปรับปรุงงาน และวิธีการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้นอยู่เสมอ องค์ประกอบทั้ง 4 ของอิทธิบาท เป็น สิ่งที่เกี่ยวพันกัน บุคคลที่จะสามารถบรรลุถึงความสำเร็จของงานได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ ทั้ง 4

ประการ จึงทำให้งานมีสิทธิภาพ ส่งผลให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นได้รับความยินดีด้วย หรือ อาจกล่าวได้ว่า “ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน”

2.5 สรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและอนุวัติตามลักษณะการปกครองของบ้านเมือง การปกครองคณะสงฆ์นั้นนอกเหนือจะต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยแล้วจำเป็นที่จะต้องอนุวัติตามพระราชชา หรือตามกฎหมายของบ้านเมืองไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้จำเป็นที่จะต้องปรับสภาพของโครงสร้างการปกครองของสงฆ์ให้มีลักษณะที่สอดคล้อง หรือมีความใกล้เคียงกับระบบการปกครองของบ้านเมือง มิเช่นนั้นแล้วก็คณะสงฆ์ก็อาจจะมีความเป็นอยู่ที่ไม่ปกติมากนัก เพราะคณะสงฆ์จะต้องอาศัยศรัทธาของชาวบ้านเพื่อการดำรงชีพ โดยเฉพาะการได้รับการอุปถัมภ์ปกป้องจากพระมหากษัตริย์ผู้ปกครองบ้านเมืองนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้บริบทสังคมด้านต่างๆจึงมีจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

ดังนั้น การบริหารเป็นวิธีการทำงานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น กรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จมี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า“POSDC” ดังนี้ คือ

1. การวางแผน (P – Planning) หมายถึงการวางแผนกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุความสำเร็จในอนาคตผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร
2. การจัดองค์กร (O – Organizing) หมายถึงคือการจัดองค์กรเป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของ สมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กรมีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ
3. การจัดคนเข้าทำงาน (S – Staffing) หมายถึงงานบุคลากรเป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน
4. การสั่งการ/อำนวยการ (D – Directing) หมายถึงการอำนวยการเป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และต้องมีภาวะผู้นำ
5. การควบคุม (C – Controlling) หมายถึงการกำกับดูแลเป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

บทที่ 3

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่ จะเน้นการนำหลักธรรมาภิบาล และหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้กิจการงานคณะสงฆ์มีความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยจะมีการประชุมพระสังฆาธิการเป็นประจำ เพื่อรับมอบนโยบายและติดตามผลการดำเนินงาน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ดำเนินการภายใต้โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย ฝ่ายธรรมยุต โดยมีเจ้าคณะจังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) เป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในระดับจังหวัด ในบทนี้ได้แบ่งประเด็นไว้ ดังนี้

- 3.1 แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- 3.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
- 3.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)
- 3.4 สภาพพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)
- 3.5 สรุป

3.1 แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) นั้น เป็นการปกครองตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้กำหนดส่วนหลักไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล จำนวนตำบล และเขตปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายธรรมนูญส่วนมาตรฐาน 22 กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะชั้นนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยดีงาม โดยเจ้าคณะปกครองชั้นนั้น ๆ ได้ช่วยกันดำเนินการสอดส่องดูแล ให้ผู้ได้บังคับบัญชา ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จารีตประเพณี กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และกฎหมายบ้านเมือง เจ้าคณะภาค เป็นผู้ปกครองที่ทำการปกครองคณะสงฆ์ระดับจังหวัดลงไปจนถึงส่วนวัดและเป็นผู้ที่ประสานงานกับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยมีพัฒนาการที่สัมพันธ์กับการปกครองและกฎหมายของฝ่ายอาณาจักร นับตั้งแต่ยุคพุทธกาลที่ยึดหลักพระธรรมวินัยอย่างบริสุทธิ์ มาสู่การจัดระเบียบภายใต้ อำนาจรัฐในปัจจุบัน แนวคิดหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของไทยนั้นคือการปกครองตามพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญ และมีกฎหมาย (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์) และอำนาจรัฐรวมถึงจารีตประเพณีเข้ามาเป็นส่วนสนับสนุน องค์ประกอบหลักของการบริหารกิจการคณะสงฆ์

3.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีพันธกิจหรือภาระธุระในการบริหารงานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งระบุไว้ใน มาตรา 15 ตรี มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- (4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติ หรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใด หรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้ (คู่มือพระสังฆาธิการ 2560) กิจการคณะสงฆ์ที่ต้องบริหารจัดการ หรือที่เรียกว่า "งาน 6 ด้าน มีดังนี้

1. ด้านการปกครอง การปกครองคณะสงฆ์ ดำเนินการตาม พระธรรมวินัย เป็นหลัก และมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด พ.ศ. 2560) เป็นกฎหมายหลักสนับสนุน หมายถึง การบริหารโดยพระสังฆาธิการ ได้แก่ พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้ง ได้แก่ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ และสมเด็จพระสังฆราชเพื่อดำเนินการให้พระภิกษุ สามเณรที่อยู่ภายใต้การปกครอง ประพฤติวัตรปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลจารวัตรเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชมีหน้าที่หลักด้านการปกครองที่สำคัญ คือ:

ดำเนินการปกครอง: ควบคุมดูแลกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตาม พระธรรมวินัย, กฎหมาย (โดยเฉพาะ พ.ร.บ.คณะสงฆ์), กฎมหาเถรสมาคม, ข้อบังคับ, ระเบียบ, คำสั่ง, และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

รักษาความเรียบร้อยดีงาม: สอดส่องดูแลและส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่
ในวัดหรือเขตปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย โดยเคร่งครัด

การระงับอธิกรณ์: มีหน้าที่ดำเนินการสอบสวน วินิจฉัย และลง นิคหกรรม (การทำโทษ)
แก่พระภิกษุที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยหรือฝ่าฝืนคำสั่งคณะสงฆ์

การศึกษาอบรม: เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและ
คฤหัสถ์

การบำรุงรักษาสมบัติ: ดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัดในเขตปกครอง

2. ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง ภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะ
สงฆ์ได้แก่ แผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ รวมถึงการอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง

การจัดการศาสนศึกษา ดังกล่าวไว้ คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่
โดยหลักสูตรและเนื้อหาวิชาแล้วคงอนุมานได้ว่ามีวัตถุประสงค์ 9 ประการ คือ

1. เพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นเครื่องรักษาตนและหมู่คณะ
2. เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ในการสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
3. เพื่อใช้เป็นตัวขับเคลื่อนพัฒนาบ้านเมืองด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
4. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในกิจการคณะสงฆ์และงานพระศาสนา
5. เพื่อดำรงไว้ซึ่งพระธรรมวินัยให้ถูกต้อง
6. เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนาและสร้างศาสนทายาท
7. เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
8. เพื่อความสถาพรตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
9. เพื่อความดำรงมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่
พุทธศาสนิกชนที่เน้นการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้
และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นการ
จัดการศึกษาในรูปแบบ “ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” “ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ใน
วัด” “โรงเรียนเอกชนกกุลของวัด” รวมทั้งการบริจาคทรัพย์ส่วนตัว เพื่อมอบให้เป็นทุนการศึกษา
แก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน การสร้าง หรือซ่อมแซมอาคารของสถานศึกษา
การจัดตั้งทุนสงเคราะห์ มอบทุนสงเคราะห์ มอบทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียนในทุกระดับการศึกษา
พระครูพิฑูรณคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินโท) และพระมหาสุเมธ สมานิตโต (2564)

การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ ดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น
4 ประเภท คือ

1) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้วัดและพระภิกษุมีบทบาทในการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาส รวมถึงพระภิกษุสามเณร โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแนวทางในการเรียนการสอน การดำเนินงานดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นการสงเคราะห์ทางการศึกษา แต่ยังเป็นช่องทางให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิดกับวัดและมีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันเป็นการบ่มเพาะทั้งความรู้ทางโลกและคุณธรรมทางธรรมควบคู่กันไป

2) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้วัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่จัดการศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชน โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงาม กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้นำความรู้ด้านศาสนศึกษาไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ ด้วยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม

3) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้วัดทำหน้าที่อบรมและบ่มเพาะนิสัยแก่เด็กก่อนวัยเรียน โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมตั้งแต่เยาว์ กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นโอกาสให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติในช่วงปฐมวัย เพื่อสร้างพื้นฐานทางจิตใจและคุณธรรมที่มั่นคง อันจะนำไปสู่การเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต

4) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุและสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยนอกจากการเรียนวิชาสามัญแล้ว ยังมีการศึกษาพระปริยัติธรรมในหมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนประเภทนี้ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2537 และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ปัจจุบันมีวัดหลายแห่งจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แม้ยังมีได้ถูกจัดให้เป็นการศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์โดยตรง แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีลักษณะใกล้เคียงกับ “การศึกษาสงเคราะห์” เนื่องจากมุ่งหมายเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษาในวิชาสามัญ โดยทั้งผู้เรียนและผู้สอนต่างให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนด้านวิชาสามัญเป็นหลัก

4. ด้านการเผยแผ่: การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พุทธศาสนา เป็นบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการต้องกระทำโดยการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺเฑ) (2540, หน้า 148-155) กำหนดบทบาทหน้าที่ของวัดต่าง ๆ และพระสังฆาธิการ เกี่ยวกับการเผยแผ่ไว้ดังนี้

1. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท พระธรรมคำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์

2. แนะนำสั่งสอน อบรม พุทธศาสนิกชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ

3. เทศนาสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนา โดยถูกต้อง

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ (2548:31) ได้กล่าวถึง การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่า วัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ซึ่งเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต และมีหน่วย อบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ฉะนั้นการเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

1. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้และความเข้าใจในพระธรรมวินัย สอนอย่างไร ต้องปฏิบัติให้ได้อย่างนั้น

2. ไม่สอนให้ผิดจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตน

3. ไม่ติตติยิตในมุมใดมุมหนึ่งของหลักธรรม

4. ไม่ตีความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน

5. ไม่เกรงกลัวผู้มีอำนาจจนตีความสนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

6. ทำความเข้าใจ ความเชื่อของศาสนาอื่น ๆ

พุทธศาสนิกชนมีหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กระจายออกไป เพื่อประโยชน์และความสุขมนุษยโลก ความตั้งมั่นของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของประเทศชาติ ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่ศาสนามีคำที่ใช้อยู่ 2 คำ คือ คำว่า “เผยแผร์” และ “เผยแผ่” “คำว่า เผยแผร์ เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ ตั้งใจที่จะให้ผู้อื่นยอมรับและนับถือในศาสนาของตนอันเป็นลักษณะแห่งการชักจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งมานับถือคำสอนนั้น ๆ ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึง การประกาศให้ทราบ ครั้นทราบแล้วมีความสนใจจะหันมานับถือพระพุทธศาสนา ก็ไม่เป็นที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะแสดงถึงการมีใจกว้าง อันไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือความเชื่อของตน”

5. ด้านการสาธารณูปการ: การก่อสร้าง บุรณปฏิสังขรณ์ ดูแลรักษาศาสนสมบัติ ศาสนสถาน และถาวรวัตถุต่างๆ ของวัด การก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นสิ่งหนึ่งที่คณะสงฆ์ต้องวางรูปแบบให้ถูกต้อง เหมาะสมและควรต้องมีความรู้ที่ถูกต้องอีกด้วย ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) (2545:54-55) กล่าวถึง การสาธารณูปการ” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 กล่าวว่า เป็น “คำนาม” หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

1. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

2. กิจกรรมอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

3. กิจกรรมของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การรับบริจาค

4. การศาสนสมบัติของวัด

ตามความหมายที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยได้สรุปว่ามีลักษณะของการกระทำการสาธารณูปการใน 3 ประการ คือ

1. การกระทำด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

2. การกระทำด้วยเอกสารรายงาน

3. การทำโดยการจัดประโยชน์

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการและ ส่งเสริมการสาธารณูปการ การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติต้องสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำ ในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

2. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน

3. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

4. ควบคุมการเงินและบัญชีรับ-จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี

5. ควบคุมดูแลการเอกสารต่าง ๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

6. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์: การช่วยเหลือสังคม ชุมชน และประชาชนในด้านต่างๆ เช่น การบรรเทาสาธารณภัย การสงเคราะห์ผู้ประสบทุกข์ยาก การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่งหน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจน เจือสภาวะที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ) (2545:62-65) ได้กล่าวถึง การสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามจังหวะและโอกาสซึ่งควรจะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้

1. ดำเนินการจัดการกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
2. ดำเนินการจัดการเป็นธรรมาในการจัดการศึกษาแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
3. ดำเนินการอำนวยให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ที่มาบำเพ็ญกุศล

ซึ่งมหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริมไว้ชัดเจน คือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 ซึ่งในระเบียบดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ตามระเบียบที่กำหนดนั้น มีการจัดตั้งหน่วยงานประจำตำบล ณ วัดหนึ่งวัด โดยจัดรูปแบบเป็นคณะกรรมการบริหาร เจ้าอาวาสวัดที่เป็นศูนย์กลางการอบรมประชาชนประจำตำบลทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการ โดยตำแหน่ง ขณะที่เจ้าอาวาสวัดอื่นในเขตตำบลนั้นดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต ส่วนฝ่ายคฤหัสถ์มีผู้กำกับดูแล ได้แก่ กำนันตำบลทำหน้าที่รองประธานกรรมการ และผู้ใหญ่บ้านพร้อมแพทย์ประจำตำบลดำรงตำแหน่งกรรมการโดยตำแหน่ง โครงสร้างดังกล่าวสะท้อนถึงการบูรณาการระหว่างพระสงฆ์และผู้นำชุมชนในการร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม อนึ่ง การสาธารณสงเคราะห์นี้ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาสเช่น

1. การพัฒนาหมู่บ้าน การช่วยส่งเสริมสนับสนุนจัดหาทุนในการป้องกันยาเสพติด
2. การช่วยเหลือสถานที่สาธารณะ เช่น การสร้างถนน ขุดลอกคู คลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา
3. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่เหมาะสม เช่น การประสบปัญหาอุทกภัย หรือช่วยคนพิการหรือคนชรา ในการสาธารณสงเคราะห์นี้ จะต้องทำด้วยความเต็มใจเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความเกิดสงบสุขในสังคม จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้องตามระเบียบคหกรรม และเป็นงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ เพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดูแลเอาใจใส่ให้เป็นไปในลักษณะที่เหมาะสมและสมควรจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามความเหมาะสม โดยมีตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ 5-9 คน ร่วมเป็นกรรมการ สำหรับเป็นผู้ควบคุมดูแลและส่งเสริม และมีคณะกรรมการอำนวยการในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และมีคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง

3.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ซึ่งถือเป็นภารกิจหน้าที่ของพระสังฆาธิการตั้งแต่ ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไป ควรจะต้องปฏิบัติ มี 6 ประการ คือ การปกครอง การศาสน

ศึกษาการศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และ การสาธารณสงเคราะห์ โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) ด้านการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ได้บริหารงานคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยดีงาม โดยดำเนินการสอดส่องดูแล ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จารัตประเพณี กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และกฎหมายบ้านเมือง และมีแนวนโยบาย ให้พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ตำบล วัดและที่พัทสงฆ์ดำเนินการปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร-ศิษย์วัด
2. ให้มีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะปกครองปีละ 2 ครั้ง
3. ให้พระอุปัชฌาย์และเจ้าอาวาสคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นอัมพฤกษ์ และตรวจประวัติบุคคลก่อนบวช
4. ให้มีการออกตรวจการณคณะสงฆ์ของเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในเขตปกครองของตนเพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคต่างๆ และคอยให้คำปรึกษา แก้ไขข้อขัดข้อง ของผู้ใต้บังคับบัญชา
5. มีการจัดประชุมพระนวกะเป็นประจำทุกปี
6. กำชับให้เจ้าคณะปกครองดำเนินการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในเขตของตนโดยเร็ว และต้องรายงานให้เจ้าคณะปกครองเหนือตนทราบ

2) ด้านการศึกษา คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) มีนโยบายให้เจ้าอาวาสทุกวัดจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ให้พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์อันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถรู้และเข้าใจหลักธรรมได้อย่างถูกต้อง อันเป็นที่ตั้งแห่งปสาทะและเป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปเป็นอย่างดี

3) การศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสทุกวัดตั้งทุนการศึกษา และมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา พร้อมจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้สถานศึกษาต่างๆ

1. การควบคุมและส่งเสริมศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ โดย
 - วัดที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดช่วยอุปถัมภ์
 - จัดหาทุนการศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียน
2. การสนับสนุนโรงเรียนภายในวัดและนอกวัด
 - ช่วยการก่อสร้าง โรงเรียน ห้องสมุด
 - ช่วยจัดหาโต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์อื่นๆ
 - ส่งเสริมให้พระภิกษุไปช่วยสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

3. การสนับสนุนโรงเรียนการกุศลของวัด

- เป็นกรรมการอุปถัมภ์โรงเรียนและกรรมการสถานศึกษา
- ช่วยจัดหาทุนการศึกษาโดยประการอื่นๆ

4) ด้านการเผยแพร่ คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ได้ดำเนินการงานด้านการเผยแพร่ ส่งเสริมการ จัดกิจกรรมวันสำคัญและพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวันสำคัญของสถาบัน วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ พระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนกิจกรรมของทางราชการ และกิจกรรมอื่นๆ กิจกรรมการดำเนิน โครงการของคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต-ตรัง-กระบี่ (ธรรมยุต) ดังนี้

1. โครงการพิธีเจริญพระพุทธมนต์เฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลแด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 28 กรกฎาคม 2567 โดยคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต-ตรัง-กระบี่ (ธรรมยุต)

2. โครงการบวชนกขัมมะจาริณี (ชีพรามณ์)
3. โครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ
4. โครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน
5. โครงการวัดศูนย์กลางการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

5) ด้านการสาธารณูปการ คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ได้ให้เจ้าอาวาสทุกวัดในเขต ปกครองได้มีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด เช่น การก่อสร้างกุฏิสงฆ์ การสร้างอุโบสถ ศาลาการเปรียญ ทำปายวัด ทำปายประวัติวัด รวมทั้ง พัฒนาวัด ให้สะอาด สงบ ร่มเย็น เห็นธรรม การรักษาความสะอาดภายในวัด การขอความร่วมมือ จากพระภิกษุสามเณรเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด การเก็บสิ่งของ เครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ การดูแลศาสนสมบัติของวัด ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวัด การดูแลรักษาโบราณวัตถุ และ โบราณสถานของวัด

1. ควบคุมและส่งเสริมการจัดทำบัญชี
 - ให้มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายทั่วไป
 - ให้มีการจัดทำบัญชีประจำปี
 - ให้มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเฉพาะกิจ

2. ควบคุมและส่งเสริมการจัดประโยชน์ของวัด

- ควบคุมการเก็บรักษาเงินของวัดโดยให้ฝากธนาคาร
- ควบคุมการจัดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากทรัพย์สินของวัดให้เป็นไปตาม

กฎกระทรวง

3. ควบคุมและส่งเสริมผู้ปฏิบัติหน้าที่

- แนะนำเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุสามเณร
- แนะนำไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัด
- ยกย่องและเพิ่มขวัญกำลังใจตามสมควร

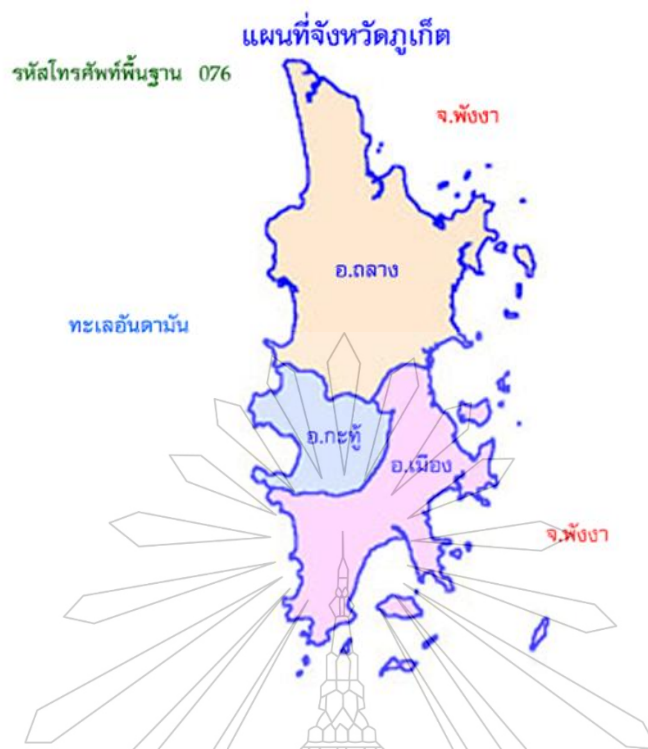
6) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ให้เจ้าอาวาสทุกวัดได้ร่วมมือกับหน่วยงานราชการ หมู่บ้านและประชาชน ช่วยงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายนอกวัด เช่น การบริจาคสิ่งของให้ กับสถานสงเคราะห์ การออกเยี่ยมผู้สูงอายุ หรือการทอดผ้าป่าเพื่อโรงพยาบาล บริจาคปัจจัยทำถนน สร้างโรงพยาบาล สร้างห้องสมุด อนุญาตให้ใช้พื้นที่ของวัดเพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน รวมถึงเมื่อมีภัยพิบัติน้ำท่วม ไฟไหม้ หรือในช่วงการเกิดโรคระบาด COVID-19 เจ้าคณะพระสังฆาธิการได้ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ รวมถึงการดำเนินโครงการของภาครัฐในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยดำเนินตามโครงการพหุวัฒนธรรม โดยคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต-ตรัง-กระบี่ (ธรรมยุต)

สรุปได้ว่า กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน เป็นอีกหน้าที่หนึ่งของพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันซึ่งต้องรักษาและต้องปฏิบัติให้ครบ และสมบูรณ์ เพื่อยังกิจการคณะสงฆ์ให้มีความเจริญงอกงาม และถูกต้อง

3.4 สภาพพื้นที่เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 7 องศา 45ลิปดา ถึง 8 องศา 15 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 98 องศา 15 ลิปดา ถึง 98 องศา 40 ลิปดาตะวันออก มีลักษณะเป็นเกาะ จัดเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของภาคใต้ในทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย มีเกาะบริวาร 32 เกาะ ส่วนกว้างที่สุดของเกาะภูเก็ตเท่ากับ 21.3 กิโลเมตร ส่วนยาวที่สุดของเกาะภูเก็ตเท่ากับ 48.7 กิโลเมตร เฉพาะเกาะภูเก็ตมีพื้นที่ 543.034 ตารางกิโลเมตร ส่วนเกาะบริวารมีพื้นที่ 27 ตารางกิโลเมตร รวมพื้นที่ทั้งหมด 570.034 ตารางกิโลเมตรหรือ 356,271.25 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 402 รวมระยะทาง 867 กิโลเมตร หรือ ระยะทางทางอากาศ คิดเป็น 688 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดช่องแคบปากพระ จังหวัดพังงา เชื่อมโดยสะพานสารสิน สะพานศรีสุนทร และสะพานเทพกระษัตรี
ทิศตะวันออก	ติดทะเลเขตจังหวัดพังงา
ทิศใต้	ติดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย
ทิศตะวันตก	ติดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ภาพที่ 3.1 แผนที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ออกเป็น 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอกระทุ่ม อำเภอมะกลอย มีตำบล 17 ตำบล และ 103 หมู่บ้าน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 9 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบลอีก 9 แห่ง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 3.1 แสดงข้อมูลเขตการปกครอง

อำเภอ	พื้นที่(ตร.กม)	ระยะห่างจาก จังหวัด (กม)	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	จำนวน	
				ตำบล	หมู่บ้าน
เมืองฉะเชิงเทรา	224.000	1	2481	8	44
กะทู้	67.034	10	2457	3	13
มะกลอย	252.000	19	2441	6	16
รวม	543.034	-	-	17	103

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนประชากรในจังหวัดภูเก็ต

จังหวัด	ครัวเรือน	ประชากร		รวม
		ชาย	หญิง	
จังหวัดภูเก็ต	169,718	159,526	176,387	335,913
อำเภอเมืองภูเก็ต	17,848	14,472	15,886	30,358
อำเภอกะทู้	3,962	2,818	3,128	5,946
อำเภอถลาง	35,539	34,002	35,015	69,017
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลวิชิต	23,961	19,483	21,501	40,984
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลราไวย์	10,376	6,906	7,797	14,703
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลรัชฎา	20,735	18,179	20,405	38,584
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี	3,057	3,252	3,402	6,654
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเชิงทะเล	2,192	2,352	2,607	4,959
ท้องถิ่นเทศบาลเมืองกะทู้	11,967	10,301	12,046	22,347
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลกระรน	6,076	3,639	3,898	7,537
ท้องถิ่นเทศบาลตำบลป่าตอง	12,397	9,047	9,399	18,446
ท้องถิ่นเทศบาลนครภูเก็ต	21,608	35,075	41,303	76,378
รวม	169,718	159,526	176,387	335,913

3.5 สรุป

การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) นั้น เป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย และถูกต้องตามพระวินัย โดยได้ดำเนินการสอดส่องดูแล ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามหลักพระวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ ของมหาเถรสมาคม และกฎหมายบ้านเมือง อย่างเคร่งครัด โดยมีแนวนโยบายการบริหาร กิจการ คณะสงฆ์ให้กับพระสงฆ์ สังฆาธิการ ในระดับต่าง ๆ จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่เศรษฐกิจ มีความ สลับซับซ้อนทางภูมิศาสตร์ เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) จึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และ ศิลป์ในการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือการบริหารจัดการตามกรอบการ พัฒนาทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วยความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน การ ร่วมด้วยช่วยกันเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาดูแลใส่ใจในการให้มีศาสนทายาทเพื่อรักษาและสืบทอด พระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการน้อมนำหลักพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มา ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน พระสงฆ์นอกจากจะต้องปฏิบัติและรักษาพระธรรมวินัยแล้ว พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้ตราไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นับเป็นส่วนหนึ่ง ในการปกครองคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคมนั้น สามารถแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น 6 ด้าน เรียกว่า กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน มีด้านการปกครอง, ด้านการศาสนศึกษา, ด้านการศึกษาสงเคราะห์, ด้านการเผยแผ่,ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ กิจการเหล่านี้นับว่าเป็น ภารกิจหลักของมหาเถรสมาคมที่ได้ออกระเบียบให้เป็นการกิจของภารกิจหลักของเจ้าอาวาสวัดทุกวัด ตามระเบียบที่ได้กำหนดไว้ในการปกครองคณะสงฆ์เพื่อให้วัดทุกวัดมีการดำเนินการอย่างเป็นแบบ แผนและเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติศาสนกิจของทางวัดที่จะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ภายในวัดได้มี กิจกรรมและมีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน และได้มีการพัฒนาขึ้นภายในวัดและผู้ปกครองวัดจะต้อง ยึดถือหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักในการปกครอง

บทที่ 4

วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

ในบทนี้วิทยานิพนธ์เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ทำให้ได้ประเด็นการบริหารด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)นำไปสู่การวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการปกครอง 2. ด้านการศาสนศึกษา 3.ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4. ด้านการเผยแผ่ 5. ด้านการสาธารณูปการ 6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

4.1วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการปกครอง

4.2 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)ด้านการศึกษา

4.3 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

4.4วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการเผยแผ่

4.5 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการสาธารณูปการ

4.6 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

4.7 สรุปวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

4.1 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการปกครอง

การปกครอง เป็น การดูแล การคุ้มครอง การระวังรักษาหรือการบริหาร อีกนัยหนึ่งหมายถึงการควบคุม ดูแลหมู่คณะให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีระเบียบวินัย เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของหมู่

คณะหรือของสังคมนั้น ๆ คำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่าการปกครอง ในพระไตรปิฎก เช่น อภิบาล เป็นต้น ถ้าจะมองไปถึงการบริหารคณะสงฆ์พระพุทธองค์ไม่ทรงให้ความสำคัญกับผู้นำหรือการปกครองมากนัก แต่พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับพระธรรมวินัยมากกว่า เพราะเหตุว่าพระธรรมวินัยไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้นำมีการเปลี่ยนแปลง ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระอานนท์ ว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลายหลังจากเราล่วงลับไปแล้วก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” และยังตรัสกับภิกษุทั้งหลายเป็นปัจฉิมโอวาทว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังฆารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดาเธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด”

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน นอกจากจะใช้พระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองแล้ว ยังใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองด้วย โดยเนื้อหาสำคัญในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีทั้งหมด 46 มาตรา แบ่งออกเป็น 8 หมวด แบ่งเป็นสาระสำคัญ คือ การมอบอำนาจในการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ทั้งหมดให้กับองค์กรมหาเถรสมาคม ประกอบไปด้วย สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง ทรงอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาการคณะสงฆ์ และมีสมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการ (มาตรา 12) ดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และให้มีผู้อำนวยการมีหน้าที่เป็นสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม (มาตรา 13) การจัดระเบียบการปกครองตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้แก่ การปกครองคณะสงฆ์ในส่วนรวมทั่วราชอาณาจักร กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม บริหารงานโดยสังฆการีไปยังส่วนภูมิภาค

2) การปกครองส่วนภูมิภาค ได้แก่ การปกครองคณะสงฆ์เฉพาะส่วนมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล การปกครองทุกส่วนชั้นจะมีเจ้าคณะทั้งมหานิกายและธรรมยุต ดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์การปกครองคณะสงฆ์ไทยจากอดีตถึงปัจจุบันมีลักษณะการปกครองที่อนุวัติตามการปกครองฝ่ายอาณาจักรเสียเป็นส่วนมากเพราะเป็นการปกครองที่เอื้อประโยชน์ในระบอบประชาธิปไตยซึ่งสถาบันสงฆ์ในประเทศไทยอยู่ในลักษณะทรงกับทรุดเพราะขาดทั้งศาสนทายาทที่จะมาสืบทอดพระศาสนา ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคณะสงฆ์ไทยในเวลานี้ การไม่มีระบบการกลั่นกรองผู้ที่จะเข้ามาบวชเมื่อไม่มีระบบกลั่นกรองที่ดีทำให้บุคคลไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมเข้ามาเป็นสมาชิกเป็นจำนวนมาก สาเหตุที่มาของปัญหา ที่เกิดในองค์กรคณะสงฆ์เกิดได้จากปัจจัยหลัก ๆ อยู่ 2 ประการ คือ

1) ปัจจัยภายนอกองค์กรคณะสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงบริบทสังคมไทยส่งผลกระทบต่อการปกครองคณะสงฆ์เป็นอย่างมาก คณะสงฆ์ไม่สามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมเกิดความขัดแย้งทั้งในด้านความคิดการกระทำพฤติกรรมการปกครองคณะสงฆ์ที่ไม่สอดคล้องกับความจริงทางสังคมที่ประสบอยู่ คณะสงฆ์เสียบทบาทเดิมของตนเองในสังคม

2) ปัจจัยภายในขององค์กรคณะสงฆ์ ได้แก่ ความอ่อนแอในการปกครองคณะสงฆ์และข้อบกพร่องบางประการของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งการบริหารที่ไร้ประสิทธิภาพเกิดจากผู้บริหารการปกครองของคณะสงฆ์เอง และการที่ผู้ปกครองไม่มีประสิทธิภาพดีพอจึงทำให้เกิดปัญหาในการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ในรัชกาลที่ 5 และในรัชกาลที่ 8 มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2484 กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 9 ปัจจุบันมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อีก 2 ฉบับ คือ ฉบับ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการจัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันแตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ฉะนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ จึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำคือพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีความเพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นพระประมุขของพระสงฆ์ไทยและพระสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ผ่านมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย สมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาในการบริหารคณะสงฆ์ โดยพระบัญชาต้องไม่ขัดต่อกฎหมายพระธรรมวินัย และกฎหมายมหาเถรสมาคม ทั้งนี้ สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงอยู่ในฐานะที่บุคคลใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้ เพราะทรงเป็นประธานกรรมการมหาเถรสมาคม อันเป็นองค์กรสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ พระภิกษุและสามเณรทุกระดับจึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีกรรมการทั้งที่ดำรงตำแหน่งโดยอัตโนมัติและกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายและควบคุมกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง

แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์สามารถแบ่งออกเป็นสองระดับ ได้แก่ ส่วนหลัก ซึ่งกำหนดหน่วยงานเขตปกครอง ผู้ปกครอง หรือคณะผู้รับมอบหมายในการดำเนินงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ และส่วนย่อย ซึ่งครอบคลุมการกำหนดอำนาจหน้าที่ การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงาน การแต่งตั้งผู้รักษาการแทน รวมถึงการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่น ๆ ซึ่งทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกับพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า การปกครองคณะสงฆ์ไทยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมการมหาเถรสมาคมให้ครอบคลุมการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เดิมเคยเป็นหน้าที่ของสังฆมนตรีในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ปัจจุบันมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่สำคัญใน 6 ด้าน ได้แก่ (1) การปกครอง (2) การศึกษา (3) การศึกษาสงเคราะห์ (4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) การสาธารณูปการ และ (6) การสาธารณสุขสงเคราะห์ ถือเป็นกรอบการบริหารงานคณะสงฆ์ที่ครอบคลุมทั้งการจัดการภายในและการมีส่วนร่วมต่อสังคมโดยรวม สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า การปกครองคณะสงฆ์ หมายถึง การดูแล คุ้มครอง และบริหารกิจการภายในวัด โดยมีพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะในแต่ละระดับเป็นผู้รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อย ให้พระภิกษุและสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศของมหาเถรสมาคม รวมทั้งพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช กิจการด้านนี้ครอบคลุมตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และเจ้าคณะใหญ่ ตลอดจนถึงพระภิกษุที่ทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์และพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างการบริหารจัดการที่มีลำดับขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า การปกครองเป็นหลักสำคัญในการดูแลคณะสงฆ์ให้เป็นผูปฏิบัติตรงตามหลักพระธรรมวินัย เริ่มตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่พระพุทธองค์ได้ทรงปกครองดูแลคณะสงฆ์จนเป็นปึกแผ่น มีการบัญญัติพระธรรมวินัยให้คณะสงฆ์ยึดถือเป็นหลักที่สำคัญ แม้พระองค์ใกล้จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ก็ทรงให้พระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ คือทรงให้ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองนั่นเอง ไม่ยึดบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นศาสดาแทนพระองค์ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า ในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดภูเก็ต โดยทั่วไปก็เรียบร้อยดี เพราะพระสงฆ์สามเณรยึดถือพระธรรมวินัย มีสมณสาธูปที่เหมาะสม มีสมณสัญญาที่สมควร เจ้าคณะผู้ปกครองในทุกระดับก็ให้ความสำคัญกับการดูแลพระสงฆ์สามเณรอย่างเต็มที่ในทุกๆด้าน อาจจะมีข้อแตกต่างบ้างก็ขึ้นอยู่กับบริบทรายละเอียดของแต่ละวัด ที่บูรพาจารย์ได้วางหลักการปกครองไว้ก่อนหน้านั้น อีกประเด็นหนึ่งการปกครองไม่ได้หมายความถึงการปกครองพระสงฆ์สามเณรในวัดเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการบริหารจัดการภายในวัดทุกอย่าง ที่สนองศรัทธาของ

ประชาชนด้วย รวมถึงการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับชุมชน ราชการ ในกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ที่กล่าวว่า วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนและวัดเป็น แหล่งเรียนรู้ผ่านวัตรกรรมต่างๆ วัดเป็นที่ส่งเสริมให้ทุกคนเป็นคนดีมีศีลธรรม เช่น เป็นที่คัดเลือก บุคคลที่จะเข้ามาบวชก็มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นไปตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ และเมื่อบวชแล้วก็ต้องมีจิตสำนึกที่ต้งาม มีสมณสัญญาเหมาะสมกับความเป็นพระสงฆ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ก็มีอยู่หลายระดับ ถ้าเป็นพระลูกวัดที่ไม่มีสมณศักดิ์ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถแก้ไข ปัญหาได้ทันทีที่ แต่ถ้าเป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสการ แก้ปัญหาก็จะยุ่งยากมากยิ่งขึ้น เนื่องจากอิทธิพลหรือบารมีของแต่ละและท่าน อย่างไรก็ตาม การปกครองของแต่ละวัดก็ยึดหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม เป็นหลัก ส่วน ขบวนการหรือวิธีการนั้นก็ขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสของแต่ละวัดและแต่ละยุคในการปกครอง วัดไหนที่มีเจ้า อาวาสเด่นทางไหนท่านก็จะปลูกฝังไปในทางนั้น ลูกศิษย์ลูกหาก็จะปฏิบัติตามครูบาอาจารย์ตามทาง นั้นๆ สิ่งที่น่าเป็นห่วงในอนาคตก็คือการสืบทอดเจตนาธรรมของบูรพาจารย์ เมื่อสิ้นเจ้าอาวาสรูปนี้ แล้ว รูปต่อไปที่จะเข้ามาบริหารจัดการวัดมีแนวคิดอย่างไร มีวิธีการอย่างไร จะสืบทอดเจตนาธรรมได้ ต่อไปหรือไม่ เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องฝากไว้ อีกประเด็นที่เป็นที่สั่นคลอนศรัทธาของพุทธศาสนิกชนคือ ปัญหาเงินทอนวัด เราจะแก้ปัญหาร่วมกันอย่างไร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ สุดท้ายก็ กลายเป็นปัญหาหมักหมมในวงการคณะสงฆ์ต่อไป สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการวัดต้องอาศัยหลักพระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าทุกท่านปฏิบัติตาม แล้วปัญหาก็จะไม่เกิดหรือเกิดแล้วก็สามารถแก้ปัญหาได้ ดังนั้นเจ้าอาวาสจะต้องปลูกจิตสำนึกให้ เกิดขึ้นด้วยการอาศัยความอดทนเพื่อยังศรัทธาบสาศะของสาธุชนให้เกิดขึ้นและคงอยู่ อย่าลืมน่า พระสงฆ์จะอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยศรัทธา การส่งเสริมให้พระสงฆ์สามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจึงเป็น สิ่งสำคัญ เจ้าอาวาสรุ่นใหม่จะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เรียนรู้ให้เท่าทันโลกทันเหตุการณ์โดยเฉพาะ สังคมที่ก้าวไกลด้วยสื่อเทคโนโลยีในสมัยปัจจุบัน ทำอย่างไรที่จะให้เกิดมาตรการการบริหารจัดการวัดที่ ถูกต้องเรียบร้อยดีงามและเกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ ผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 7 กล่าวว่า คนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นเจ้าอาวาส ย่อมมีความคิดความอ่าน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตามสถานการณ์ปัจจุบันที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น ย่อมมีวิธีการบริหารจัดการวัดให้ทันสมัย สามารถสนองตอบศรัทธาของญาติโยมได้ทันทีที่ นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 ได้กล่าวว่า การปกครองที่ดีนั้นจะต้องมีการจัดระเบียบให้มีความชัดเจน ดังนี้

การปกครองที่ดีนั้นจะต้องมีการจัดระเบียบให้มีความชัดเจน ดังนี้

1. การจัดทำระเบียบปฏิบัติ คือ

1.1 มีระเบียบการทำกิจวัตรพระภิกษุสามเณร

1.2 มีระเบียบข้อปฏิบัติของศิษย์วัด

- 1.3 มีระเบียบการปฏิบัติสำหรับบุคคลที่เข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในวัด
2. การบริหารวัด คือ
 - 2.1 มอบหมายงานให้บุคคลที่อยู่ภายในวัดตามความรู้ความสามารถ
 - 2.2 มีการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด
 - 2.3 จัดทำประวัติวัด
 - 2.4 จัดทำสมุดเยี่ยมวัด
3. การพัฒนาและสวัสดิการ คือ
 - 3.1 มีการประชุมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด
 - 3.2 มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณรและและศิษย์วัด
 - 3.3 มีการประชุมคณะกรรมการวัดเป็นประจำ
 - 3.4 มีการวางแผนการพัฒนาวัด

และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งพระภิกษุ สามเณร และประชาชนที่เข้ามาอาศัยหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด โดยเฉพาะผู้ที่เข้ามาพักอาศัยเพื่อการศึกษา จำเป็นต้องมีการตรวจสอบและจัดทำประวัติอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจและความเรียบร้อยในการดำเนินงาน นอกจากนี้ การบริหารจัดการยังต้องมีการมอบหมายหน้าที่ให้สอดคล้องกับความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่เหมาะสมต่อบริบทของสังคมและความต้องการของชุมชน

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ปัจจุบันนี้得有รูปแบบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ฉะนั้น รูปแบบและแนวคิดรวมถึงวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งมีการส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการบริหารกิจการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สูงที่สุด ฉะนั้น ผู้ที่จะมาเป็นพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

4.2 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์

จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการศึกษา

การศึกษาในบริบทคณะสงฆ์หมายถึงการเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม โดยมีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ และการอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจนี้ครอบคลุมบทบาทของพระภิกษุในฐานะครูผู้สอน กรรมการ

ตรวจข้อสอบธรรม-บาลีสนามหลวง เลขานุการสอบธรรม-บาลีสนามหลวง ตลอดจนผู้บริหารการสอบในระดับต่าง ๆ รวมถึงการทำหน้าที่เจ้าสำนักเรียนในตำแหน่งเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษา และการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในสี่ธรรมสองประการของการศึกษาในพระพุทธศาสนา ปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์แบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่า การศึกษาในพระพุทธศาสนามีความหมายครอบคลุมทั้งการเรียนรู้เชิงปริยัติ การฝึกฝนเชิงปฏิบัติ และการบรรลุผลเชิงปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ สीलสิกขา (การอบรมกายและวาจา) จิตตสิกขา (การอบรมจิตใจ) และปัญญาสิกขา (การอบรมกาย วาจา ใจ ด้วยปัญญา) การศึกษาตามแนวทางนี้ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจในสังฆธรรม และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม เพื่อสร้างความรู้ระดับต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นรู้สังฆธรรม เมื่อรู้แล้วจะได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และสร้างสรรค์ในตัวเอง ในคนอื่นและสังคม การศึกษาในทางพระพุทธศาสนานั้น คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมรวมถึงการศึกษาอื่น ๆ อันสมควรแก่พระภิกษุสามเณร การบวชเรียนนั้น คือ การศึกษาโดยการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อที่จะได้ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เนื้อหาในการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรนั้น ก็คือพระพุทธศาสนานั้นเอง สภาพการศึกษาเล่าเรียนของคณะสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบัน การศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันควรแก่พระภิกษุสามเณรซึ่งเป็นกิจสำคัญประการหนึ่งที่คณะสงฆ์จัดให้มีการดำเนินการที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตอนหนึ่ง ว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์” และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ก็ได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษา ว่า “ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” และในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคได้กำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะทุกชั้นว่า “ควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี” การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ได้จัดการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแบ่งออกเป็นสองแผนก ได้แก่ แผนกธรรมและแผนกบาลี โดยแผนกธรรมมีหลักสูตรแบ่งเป็นสามระดับ คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก สำหรับฆราวาส เช่น อุบาสก อุบาสิกา และแม่ชี ใช้หลักสูตรธรรมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นสามระดับเช่นเดียวกัน ได้แก่ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีหลักสูตรแบ่งออกเป็นแปดระดับ ได้แก่ ประโยค 1-2 และเปรียญธรรม

ตั้งแต่ชั้น 3 ถึงชั้น 9 ซึ่งเป็นระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้พระไตรปิฎกภาษาบาลีอย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง

2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการกำหนดระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 และได้รับการปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2535 หลักสูตรดังกล่าวครอบคลุมทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุและสามเณรได้รับการศึกษาในวิชาสามัญควบคู่กับการศึกษาพระพุทธศาสนา อันเป็นการผสมผสานระหว่างการพัฒนาความรู้ทางโลกและการบ่มเพาะคุณธรรมทางธรรม

และการศึกษาพระปริยัติธรรมพร้อมกันไป ซึ่งทำให้พระภิกษุสามเณร มีความรู้หลักธรรมต่อไปหากพระภิกษุเณรเหล่านี้มีความประสงค์ที่จะลาสิกขา ก็สามารถที่จะนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้ต่อไป สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี นอกจากจะเป็นการเรียนรู้อะไรแล้ว ยังถือเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาของพระไตรปิฎก หากปราศจากความรู้ด้านนี้ก็จะไม่สามารถเข้าถึงพระพุทธรวจนะได้อย่างแท้จริง และอาจนำไปสู่ความเสื่อมสูญของพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณจึงได้ทำนุบำรุงและสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งการพระราชทานนิยัตินิตยภัตและการจัดสอบ เพื่อประเมินความรู้ของพระภิกษุสามเณร เมื่อผู้ใดสอบได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดก็ได้รับการยกย่องเป็นมหาเปรียญ และเมื่อมีอายุพรรษาถึงชั้นเถรภูมิก็ได้รับสมณศักดิ์ตามคุณธรรมและความรู้ ทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์สืบทอดการสอนพระปริยัติธรรมต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกัน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั้งระดับมัธยมและอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัยสงฆ์) ได้รับการจัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง โดยผสมผสานวิชาสามัญกับพระพุทธศาสนา เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก แต่ยังคงยึดพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลัก ครอบคลุมทั้งคัมภีร์ (การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอน) และวิปัสสนาธุระ (การปฏิบัติภาวนา) ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ในการธำรงรักษาและเผยแผ่พระธรรมวินัยเพื่อพัฒนาชีวิตโดยดำเนินตามองค์ประกอบของการศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) ปริยัติ หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญและเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ การศึกษาปริยัติธรรมเป็นการเรียนรู้เชิงทฤษฎี เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจหลักธรรมอย่างแจ่มแจ้ง รู้ว่าธรรมบทแต่ละบทว่าด้วยเรื่องใด และสามารถน้อมนำคำสอนของพระพุทธองค์ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เมื่อปฏิบัติตามแล้วก็จะเกิดผลที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อการพัฒนาตนเองและการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งทั้งหมดนี้เรียกว่า “ปริยัติ”

2) ปฏิบัติ หมายถึง การน้อมนำหลักธรรมคำสอนที่ได้ศึกษาในภาคทฤษฎีมาสู่การประพฤติปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา และใจให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การนำหลักธรรมที่เรารู้มาใช้เป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิต โดยปรับให้เหมาะสมกับฐานะและบริบทของตนเอง การปฏิบัติจึงเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีเข้ากับการดำเนินชีวิตจริง เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านจริยธรรมและจิตใจอย่างต่อเนื่อง

3) ปฏิเวธ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง ซึ่งนำไปสู่การบรรลุธรรมตามภูมิธรรมของแต่ละบุคคล เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก พระอรหันตสาวิกา และพระอริยบุคคลทั้งหลาย การบรรลุธรรมนี้มีได้เกิดจากการแต่งตั้งหรือการยกย่องจากผู้อื่น แต่เป็นการยกฐานะโดยอัตโนมัติที่สามารถรู้ได้ด้วยตนเอง (ปัจเจกตั้ง เวทิตัพโพ วิญญูหิ) ดังนั้น ปฏิเวธจึงเป็นการยืนยันผลแห่งการปฏิบัติที่ทำให้บุคคลก้าวพ้นจากความเป็นปุถุชนไปสู่ความเป็นพระอริยบุคคล สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า พระภิกษุ สามเณร ต้องศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลัก ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อพัฒนากาย วาจา ใจ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาเรา ถือกันว่าเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาเป็นตัวตัดสินที่ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา และจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาเองก็เป็นปัญญา พระพุทธศาสนา มองว่าชีวิตแห่งมนุษย์เป็นชีวิตแห่งการศึกษา เพื่อนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า ปัญญา เมื่อมีการศึกษาเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา ชีวิตก็งอกงามดีขึ้นไป ประณีตขึ้น ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การศึกษา (สิกขา) ในทางพระพุทธศาสนาสามารถแยกออกไปเป็น 3 ด้าน โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจและปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ศีล หมายถึง การฝึกฝนและพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาให้เรียบร้อยดีงาม โดยมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมสองประการ ได้แก่ (1) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งครอบคลุมเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย และ (2) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ซึ่งหมายถึงปัจจัยสี่ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีและสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ การปฏิบัติศีลจึงเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างพฤติกรรมของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบด้าน เพื่อให้เกิดผลดีทั้งต่อชีวิตและสังคมโดยรวม

2) สมาธิ หมายถึง การฝึกฝนและพัฒนาจิตใจให้มีความมั่นคง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรมทั้งหมด พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจและแรงจูงใจ ซึ่งอยู่เบื้องหลัง หากจิตใจได้รับการพัฒนาอย่างดีแล้ว ก็สามารถควบคุมพฤติกรรมไปในทางที่พึงามได้ การพัฒนาจิตใจจึงมีสมาธิเป็นแกนกลางการฝึกฝน เรียกโดยสรุปว่า “สมาธิ”

3) ปัญญา หมายถึง การพัฒนาความรู้และความเข้าใจเชิงลึก ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญสูงสุด เนื่องจากปัญญาทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการชี้แนะและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด มนุษย์จะมีพฤติกรรมเช่นไรและดำเนินไปในทิศทางใด ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ปัญญาเป็นเครื่องกำหนดและบอก

แนวทาง ดังนั้น การพัฒนาปัญญาจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลสามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าและสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า การศึกษาฝ่ายพุทธศาสนาจักรมุ่งเน้นองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ ปริยัติ คือการศึกษาพระธรรมคำสอนในเชิงทฤษฎี, ปฏิบัติ คือการนำหลักธรรมไปฝึกฝนในชีวิตประจำวัน และ ปฏิเวธ คือการเข้าถึงผลแห่งการปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยทั้งหมดสัมพันธ์กับหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย (1) สीलสิกขา การฝึกอบรมกายและวาจาให้เรียบร้อย, (2) จิตตสิกขา การฝึกอบรมจิตให้สงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ และ (3) ปัญญาสิกขา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้แจ้งแทงตลอด สภาวะธรรมจนถึงความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลส ทั้งสามสิกขานี้เป็นรากฐานของการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร เพื่อให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของการบวช คือพระนิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

4.3 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การบริหารงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็น งานของคณะสงฆ์มีเป้าหมายเพื่อ สนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนผู้ด้อยโอกาส งานด้านนี้เป็นการผสมผสานระหว่างหลักการบริหารสมัยใหม่ กับ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้การช่วยเหลือด้านการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของพระภิกษุ สามเณร และเยาวชนในสังคม สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้แก่บุคคลหรือสถาบันการศึกษาที่อยู่นอกเหนือจากการศึกษาหลัก โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย เช่น การจัดตั้งศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนการกุศลของวัด ตลอดถึงการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่ไปกับการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ แบ่งเป็น 5 ประการ คือ

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นโดยวัดหรือมูลนิธิภายในวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีฐานะยากจน โดยบางแห่งเปิดโอกาสให้นักเรียนชาย-หญิงได้เรียนร่วมกับพระภิกษุสามเณร เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผสมผสานทั้งด้านโลกียวิชาและพระพุทธธรรม ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้อยู่

ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งมีหน้าที่กำหนดมาตรฐานและสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปตามระบบการศึกษาแห่งชาติ

2. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริและอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีฐานะยากจน ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และมีจำนวนทั้งสิ้น 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสร้างโอกาสให้แก่เยาวชนผู้ด้อยโอกาส

3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งการศึกษาและการอบรม โดยมีเป้าหมายในการปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามแก่เด็กและเยาวชน เปิดสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เพื่อให้สอดคล้องกับเวลาที่สถานศึกษาของรัฐหยุดเรียนตามระบบสากล ศูนย์แห่งนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดและการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง โดยนอกจากการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีวิชาสามัญที่นักเรียนเรียนตามหลักสูตรปกติ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ เป็นการจูงใจให้เยาวชนเข้ามาเรียนรู้พระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาความรู้ทั่วไป

4. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามแก่เด็กเล็ก และเป็นการเตรียมความพร้อมร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้พร้อมต่อการเข้าสู่ระบบการศึกษาต่อไป อีกทั้งยังเป็นเวทีให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และเป็นกลไกเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ศูนย์อบรมประเภทนี้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2517 และยังคงดำเนินงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยรับเด็กเล็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่ยังไม่ถึงเกณฑ์เข้าเรียนในระดับประถมศึกษาเข้ามาฝึกหัดมารยาท ทำความคุ้นเคยกับวัดและพระภิกษุ รวมทั้งสอนพื้นฐานความรู้เบื้องต้นที่เหมาะสมกับวัย เช่น การอ่าน เขียนง่าย ๆ และการสวดมนต์

5. การสงเคราะห์ด้านการศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือมาตรการเพื่อช่วยเหลือสนับสนุน และอุดหนุนแก่สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน โดยอาจดำเนินการในรูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์หรือการสนับสนุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศาสนศึกษา การดำเนินงานดังกล่าวสามารถทำได้ทั้งในนามส่วนตัวของพระสังฆาธิการ หรือในนามคณะสงฆ์ โดยมีผู้รับผิดชอบคือพระสังฆาธิการในระดับจังหวัดลงไป การสงเคราะห์ด้านศึกษานี้ถือเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ และยังส่งผลสะท้อนโดยตรงต่อพระภิกษุสงฆ์ในฐานะผู้มี

บทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา การสงเคราะห์การศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- 1) ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาทุกระดับชั้น
- 2) ช่วยพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมสถานการศึกษา
- 3) ช่วยสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษา
- 4) ช่วยส่งเสริมบุคคลผู้ที่กำลังศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า การศึกษาสงเคราะห์มิได้จำกัดเฉพาะการจัดสถานที่เรียนสำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่พระภิกษุสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้เรียนทั่วประเทศ โดยการจัดตั้งทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในทุกๆระดับ ตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา อีกทั้งยังมีการช่วยพัฒนาสถานศึกษา สนับสนุนอุปกรณ์การเรียน และให้ความช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาเล่าเรียน วัดและพระสงฆ์จึงทำหน้าที่เป็นสถาบันที่มีส่วนสำคัญในการเกื้อกูลเด็กและเยาวชนของชาติ ทั้งในด้านการศึกษาและการอบรมบ่มนิสัย โดยเฉพาะผู้ที่ยากจน ขาดผู้ดูแล หรือกำพร้า ซึ่งได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นที่พึ่งพิง ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสใกล้ชิดพระพุทธศาสนา และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นกิจการและภารกิจของพระสงฆ์อีกประการหนึ่ง เพราะการสงเคราะห์ด้านการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาเพื่อประชาชนทั่วไป โดยมีมุ่งช่วยเหลือและเกื้อกูลเด็กและเยาวชนทั้งในส่วนการเรียน การอบรม สั่งสอน การจัดหาที่พักอาศัยและอาหาร ตลอดจนการสร้างความปลอดภัยและความสบายทั้งร่างกายและจิตใจ การศึกษาในลักษณะนี้ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการธำรงรักษาความมั่นคงของชาติ และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติอย่างยั่งยืน บทบาทของพระสงฆ์ไทยในอดีตได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่เมื่อสังคมและบ้านเมืองเจริญขึ้น สภาพการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไป ทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในด้านการศึกษาโดยตรงลดลง เหลือเพียงการศึกษาสงเคราะห์ที่ยังคงดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การให้การสงเคราะห์สนับสนุนด้านการฝึกฝน อบรมบ่มเพาะความรู้แก่ประชาชน โดยที่หลักการศึกษาสงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังบ่มเพาะ คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน การศึกษาสงเคราะห์มีเป้าหมายเพื่อจัด

การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เพื่อให้ได้รับทั้งการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอน ตลอดจนการดูแลสุขภาพด้านที่อยู่อาศัยและอาหาร อันเป็นการสร้างความอบอุ่นและความสุขทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การศึกษาในลักษณะนี้ถือเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของชาติให้เป็นกำลังคน ที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีบทบาทสำคัญต่อการรักษาความมั่นคงและการสร้างความเจริญแก่ประเทศไทย พระสงฆ์ไทยจึงมีบทบาทในการจัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่ประชาชนมาตั้งแต่อดีต แม้บทบาทโดยตรงจะลดลงตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่การศึกษาสงเคราะห์ยังคงดำเนินต่อเนื่องและเป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ โดยมีความมุ่งหมาย 4 ลักษณะ คือ

1) การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ มีเป้าหมายเพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร และนักเรียนทั่วไปได้เข้าศึกษาเล่าเรียนทั้งด้านวิชาการและด้านคุณธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ การศึกษาลักษณะนี้จึงมิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาชีพ แต่ยังเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การสร้างพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและเป็นกำลังสำคัญของประเทศไทย

2) การสงเคราะห์ด้านการศึกษาในบริบทคณะสงฆ์ หมายถึงการสนับสนุนให้เด็กและประชาชนทั่วไปได้รับโอกาสทางการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยรูปแบบการดำเนินงานอาจเป็นการริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนในชนบทที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง หรือการส่งเสริมให้มีการสร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด เพื่อให้วัดทำหน้าที่เป็นทั้งแหล่งการเรียนรู้และแหล่งบ่มเพาะคุณธรรมแก่เยาวชน การดำเนินงานเช่นนี้สะท้อนถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการเกื้อกูลการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ

3) การสอนศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ โดยมีรูปแบบสำคัญ เช่น การสอนธรรมศึกษาและการสอนศีลธรรม ซึ่งช่วยให้นักเรียนและนักศึกษาเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและสร้างสรรค์

4) การสงเคราะห์ด้านการศึกษา หมายถึง การสนับสนุนและเกื้อกูลแก่สถาบันการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา การจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนการช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีความรู้คู่คุณธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า การดำเนินการด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีแนววิธีการปฏิบัติ ดังนี้

1. การจัดตั้งโรงเรียน ศูนย์อบรม ชมรมต่างๆ ในวัด
2. การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่
 - 1) สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาให้กับโรงเรียนหรือหน่วยงานราชการต่างๆ
 - 2) สนับสนุนส่งเสริมประชาชนในการฝึกอาชีพต่างๆ
 - 3) สนับสนุนส่งเสริมกองทุนการศึกษาให้แก่เด็กยากจน

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ คือ การให้การสงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ทั้งนี้หาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์ โดยประกาศเรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดจะทำให้พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียนก็ช่วยกันชักชวนนาประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัดเพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียนรัฐบาล ก็ให้สงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูสอน นับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ตั้งแต่แรกที่รัฐเริ่มจัดการศึกษา

4.4 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์

จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการเผยแผ่

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่ เป็น ภารกิจเชิงรุกที่สำคัญที่สุดในการธำรงรักษาศรัทธาของพุทธศาสนิกชนการบริหารด้านนี้ไม่ได้หมายถึงการเทศน์บนธรรมาสน์เพียงอย่างเดียว แต่มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน เช่น โครงสร้างองค์กรการเผยแผ่ คณะสงฆ์มีการจัดตั้ง "ศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด" โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธาน และมีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยพระเถระผู้เชี่ยวชาญด้านการเทศนาและการสื่อสาร สื่อออนไลน์ การใช้ Facebook Live, YouTube หรือ TikTok ในการถ่ายทอดสดการเทศนาหรือข้อคิดธรรมะสั้นๆ เพื่อให้เข้าถึงคนเมืองและคนวัยทำงาน สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการสำคัญในการทำให้หลักธรรมคำสอนแพร่หลายและเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และชักนำให้ผู้คนประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม เนื่องจากพระพุทธศาสนามีเจตนารมณ์เพื่อความทุกข์ของชาวโลก การเผยแผ่คำสอนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงและดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีเป้าหมายเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยสัมพันธ์กับพระพุทธประสงค์ 3 ประการ คือ

ทิวฏฐธัมมิกัตถลปะโยชน (ปะโยชนในชาติปัจจุบันนี้), สัมปะรายิกัตถลปะโยชน (ปะโยชนในชาติต่อไป), และ ปรมัตถลปะโยชน (ปะโยชนสูงสุด ได้แก่ พระนิพพาน) การดำเนินงานเผยแผ่จึงมิใช่เพียงการถ่ายทอดหลักธรรม แต่ยังเป็นการชี้แนะให้ผู้คนประพฤติปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายทั้งสามประการดังกล่าว โดยมีพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสและเจ้าคณะทุกระดับเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายและมั่นคง ตามบทบัญญัติมาตรา 37 (3) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 ดังนี้

ตามบทบัญญัตินี้ ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำอันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไปแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เป็นธุระอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุ สามเณร

2. เป็นธุระอบรมสั่งสอนธรรมะแก่พุทธศาสนิกชน

ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากเป็นพิเศษ ดังนั้นจะเห็นได้ จากมีสำนักฝึกพระธรรมทูต ธรรมจาริกธรรมพัฒนา และหน่วยอบรมทางจิต มีทั้งหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

1. ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม

2. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง

3. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัย สอนอย่างไร ปฏิบัติอย่างนั้น

4. ไม่เห็นแก่ความง่าย ดีความพระธรรมวินัยตามความชอบใจ หรือความต้องการของประชาชน

5. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ

6. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

มีความสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่า พุทธบริษัททุกคนล้วนมีภารกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของมนุษยโลก ความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของประเทศชาติผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้มีความรู้ศาสนา และปฏิบัติตนตามคำสอนของศาสนาได้อย่างสมบูรณ์เป็นประจำ การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีอยู่ 2 คำที่ใช้อยู่ คือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแผ่” คำว่า “เผยแผ่” เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะของการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ คำว่า “เผยแผ่” คือ การประกาศให้รับทราบ

เมื่อรับทราบแล้วสนใจก็ไม่เป็นการรังเกียจ การเผยแพร่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงความมีใจที่กว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตนในการเผยแพร่หรือเผยแพร่พระพุทธศาสนา ถ้ากระทำโดยคฤหัสถ์นิยมใช้คำว่า “เผยแพร่” เช่น อำนวยหน้าที่ส่วนหนึ่งของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติคือการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอันนับเป็นศาสนาประจำชาติ องค์การ สมาคมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จะใช้คำว่าเผยแพร่พระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรหรือพระสงฆ์จะใช้คำว่าเผยแผ่ เช่น “พระพุทธศาสนาแพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะพระสาวกได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้าขาดการเผยแผ่แล้ว พระพุทธศาสนาจักไม่แพร่หลายมาจนถึงทุกวันนี้” สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า การทำงานของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นบทบาทหลักที่มีความสำคัญและโดดเด่นมาโดยตลอด ซึ่งส่งผลให้สังคมมีคุณธรรมและศีลธรรม เกิดความสงบสุข เยาวชนมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ลูกหลานมีความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้สูงอายุ ทำให้ปัญหาสังคมลดน้อยลง แม้จำนวนพระสงฆ์และสื่อการสอนในอดีตจะมีจำกัด แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ยังดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ด้วยอุดมการณ์และทิศทางที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามเมื่อสื่อสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทในสังคม แม้จะไม่ส่งผลโดยตรงต่อการเผยแผ่ธรรมะ แต่บางครั้งกลับเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสาระทางพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนายุทธศาสตร์การเผยแผ่ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย กิจกรรมเผยแผ่ในปัจจุบันจึงมีทั้งรูปแบบดั้งเดิมตามประเพณี และรูปแบบที่ได้รับการปรับปรุงใหม่ รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะเฉพาะกิจเพื่อดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีของคณะสงฆ์และตามวัฒนธรรมไทย มีรูปแบบสำคัญคือการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชน ทั้งที่วัด บ้าน หรือสถานที่ที่มีการอาราธนาในโอกาสต่าง ๆ โดยอาจเป็นการเทศน์แบบพระรูปเดี่ยว หรือการเทศน์ในลักษณะปฐกฐาวีธีชานาโดยมีพระหลายรูปสนทนาธรรมร่วมกัน ต่อมาได้มีการพัฒนาวิธีการเผยแผ่ให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย เช่น การเทศน์ผ่านวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หรือการบันทึกเสียงและสื่อบันทึกต่าง ๆ เพื่อนำไปเผยแผ่ในสถานที่และโอกาสที่หลากหลาย ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามของคณะสงฆ์ในการรักษาแบบดั้งเดิมควบคู่กับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย

2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน มีลักษณะหลากหลาย เช่น การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม และการปาฐกถาธรรม ซึ่งจัดขึ้นในที่ประชุม วัด หรือสถานที่ต่าง ๆ ตามโอกาสที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อสมัยใหม่เป็นช่องทางในการเผยแผ่ เช่น การออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ การบันทึกแผ่นเสียงหรือแถบบันทึกเสียงเพื่อนำไปเผยแผ่ในสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการตีพิมพ์หนังสือเทศน์และหนังสือธรรมะเพื่อ

เผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์อย่างหนังสือพิมพ์ การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนถึงความพยายามของคณะสงฆ์ในการรักษาแก่นแท้ของการเผยแผ่ธรรมะควบคู่กับการปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมร่วมสมัย

3. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเฉพาะกิจ รวมถึงการจัดตั้งสถานศึกษา ทั้งในลักษณะถาวรหรือชั่วคราว ตลอดจนกิจกรรมพิเศษภายในวัดหรือในชุมชนใกล้เคียง ถือเป็นกลไกสำคัญในการทำให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงประชาชนอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างกิจกรรม ได้แก่ งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก การอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ และโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กิจกรรมเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามของคณะสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะทั้งเชิงโครงสร้างและเชิงกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมร่วมสมัย

4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านคฤหัสถ์มีการจัดตั้งองค์กรและสมาคมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเผยแผ่หลักธรรม เช่น พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และสมาคมส่งเสริมพระพุทธศาสนาอื่น ๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีการจัดบรรยายธรรมในที่ประชุม การเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน รวมถึงการจัดตั้งชมรมพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยและโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังศีลธรรมและสร้างความเข้าใจในหลักธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป กิจกรรมเหล่านี้สะท้อนถึงบทบาทของคฤหัสถ์ในการร่วมเกื้อกูลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายและมั่นคงในสังคมไทย

5. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่ช่วยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทั้งในด้านศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การจัดปาฐกถาธรรมเป็นประจำทุกสัปดาห์ การหล่อเทียนพรรษาพร้อมการประกวด การจัดพิธีสงฆ์พระและการแห่พระในวันสงกรานต์ รวมถึงกิจกรรมการขนทรายเข้าวัดและการก่อเจดีย์ทราย กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการสืบสานประเพณี แต่ยังเป็นการเผยแผ่หลักธรรมให้เข้าถึงประชาชนในรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย อีกทั้งยังมีการจัดเทศน์หรือปาฐกถาธรรมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมไทยมีความหลากหลายและสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เช่น การหล่อเทียนพรรษาและการประกวดเทียนพรรษา การจัดพิธีสงฆ์พระและการแห่พระในวันสงกรานต์ การก่อเจดีย์ทรายและการขนทรายเข้าวัด รวมถึงการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเพื่อแสดงความเคารพ อีกทั้งยังมีการเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการสืบสานประเพณี แต่ยังเป็นการเผยแผ่หลักธรรมให้ประชาชนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนาและเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 กล่าวว่า การเผยแผ่ หมายถึง ทำให้ขยายออกไป กว้างขวางออกไป โดยที่หลักการเผยแผ่ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับ

รู้และเข้าใจหลักธรรมในทุกวิธีการที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ผู้ฟังสามารถน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมที่ดำเนินการประกอบด้วย การเทศนา การปาฐกถาธรรมในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมผ่านสื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์ รวมถึงการเผยแพร่ด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ และสื่อภาพเคลื่อนไหวอย่าง วิดิทัศน์ นอกจากนี้ วัดและพระภิกษุยังมีบทบาทในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการเผยแพร่ธรรมอย่างต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุป การดำเนินการใดๆ ของพระภิกษุที่เป็นไปเพื่อการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด จัดว่าเป็นภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งนั้น ปัจจุบันการเผยแผ่ต้องดำเนินงานตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2550 มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา มีการทำบุญตักบาตร แสดงธรรมเทศนา การปฏิบัติธรรม และการเวียนเทียน เป็นต้น

2. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของสถาบัน มีการทำบุญตักบาตร การจัดปฏิบัติธรรม และการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ

3. การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญประเพณีท้องถิ่น มีการทำบุญตักบาตร การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางประเพณีท้องถิ่น

4. การทำหน้าที่ส่งเสริมศีลธรรมของพระภิกษุสามเณร เช่น ในหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน หรือประชาชนทั่วไป

5. พระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นพระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์ พระนักเทศน์ พระจริยานิเทศ

6. มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนา ทางวิทยุชุมชนและหอกระจายข่าว เป็นต้น

7. ภายในบริเวณวัดมีมุมเรียนรู้พระพุทธศาสนา บ้ายพุทธศาสนสุภาคิต พร้อมคำแปล

8. มีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ปละประชาชนทั่วไป

สรุป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการนำหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาถ่ายทอดแก่พุทธศาสนิกชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต เกิดความรักในการปฏิบัติธรรม และตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา จนกระทั่งร่วมกันเผยแผ่ให้กว้างไกลออกไป การเผยแผ่มีทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยผู้ทำหน้าที่เผยแผ่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติพื้นฐาน ได้แก่ อุตมการณ์ที่มั่นคง ศีลาจารวัตรที่งดงาม และความรู้ความสามารถที่เพียงพอ เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของพระศาสนา

4.5 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ เป็น การดำเนินงานด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานและศาสนวัตถุ ตลอดจนการจัดการกิจการที่เกี่ยวข้องกับวัดและศาสนสมบัติ โดยถือเป็นภารกิจที่อยู่ภายใต้ระเบียบการบริหารของคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบและสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น ได้แก่

1. การดำเนินการก่อสร้างและการซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
2. ภารกิจเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง

3. งานอื่นๆของวัด เช่น การจัดงานวัด การเรียไร เป็นต้น

4. การบริหารจัดการสมบัติของวัด

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 กล่าวว่า ความหมายของสาธารณูปการก็เพื่อจะบำรุงดูแลรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้พัฒนาสภาพรื้อไป การบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา ในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบันแบ่งได้ 3 เรื่อง คือ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ การพัฒนาวัด และการดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติของวัด โดยที่การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสะอาดสบาย ที่เรียกว่า “สัปปายะ” มี 4 อย่าง ได้แก่

1. สถานที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นที่ร่มรื่นร่มเย็น เป็นรมณีสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ เรียกว่า อาวาสสัปปายะ

2. อาหารที่บริโภคนั้นเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหารการจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร เรียกว่า อาหารสัปปายะ

3. บุคคลอยู่ร่วมกันเป็นที่สบายบางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กวัดวัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล 4 ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล 4 ประเภทนี้ โดยการจัดที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปนกัน เรียกว่า บุคคลสัปปายะ

4. ธรรมเป็นที่ประพฤติปฏิบัติเหมาะกับตนซึ่งที่สบายจุดมุ่งหมาย เรียกว่า ธรรมสัปปายะ คือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ

ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะของงาน การก่อสร้างและ การบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 กล่าวว่า แนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษาสถานที่รื่นรมย์ ลานวัดสะอาด ปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะมีถนนทางเดินเท้าภายในวัด วัดควรมีประตูเปิดปิดตามวันเวลา เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัดมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควร การทาสีเสนาสนะก็ดี แผ่นป้ายก็ดี ให้ใช้สีเรียบๆ ไม่ฉูดฉาด การปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทย มีการจัดระบบน้ำดื่มน้ำใช้ไฟฟ้าที่ อยู่อาศัย มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูล ห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการให้ภิกษุสามเณรได้รับความผาสุกในการบำเพ็ญสมณธรรม สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 กล่าวว่า การสาธารณูปการและการพัฒนาวัดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันดังนี้คือ การพัฒนาวัดหมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัดจนกระทั่งมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนโดยการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาวัด ดังนี้

1. ปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นนั้นว่าวัดเป็นของตน มีความรู้สึกหวงแหนและช่วยกันดูแลรักษา
2. สร้างสภาพวัดให้มีความหมาย 5 ประการ คือ
 - เป็นที่พักพิงของพระภิกษุสามเณร
 - เป็นที่ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติธรรม
 - เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน
 - เป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาเพื่อหาความสงบทางกายทางใจ
 - เป็นสถานที่ศูนย์กลางทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้าน
3. สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้านในพื้นที่ วัดต้องเป็นสถานที่สะอาดร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน และมีความพร้อมที่จะเป็นสถานที่ให้ประชาชนที่เข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศลศึกษาพระธรรมวินัยและหลักพระพุทธศาสนา
4. สร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างวัดกับชาวบ้านในพื้นที่ ในการติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อการ “สาธารณูปโภค สาธารณูปการ” ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพซึ่งควรให้วัดเป็นศูนย์กลาง
5. ให้เกิดการยอมรับตลอดไปว่าวัดกับชุมชนนั้น ๆ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 กล่าวว่า

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งปลูกสร้างภายในวัด กล่าวในแง่ความสำคัญการสาธารณูปการโดยรวม หมายถึง การพัฒนาวัดในด้านสิ่งปลูกสร้างทุกอย่าง รวมไปถึงการทำวัดให้สะอาดร่มรื่น สะดวก สบาย การทำถนนทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้การสาธารณูปการเป็นงานหลักอีกประการหนึ่งของเจ้าอาวาส ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการใช้สอยและเป็นการรักษาสิ่งที่มีอยู่แล้ว และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยของชุมชนและพระสงฆ์ ในการนี้ ตลอดถึงการศรัทธาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสมบัติส่วนรวมของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่สมบัติส่วนตัวของใครส่วนใดโดยเฉพาะ ซึ่งมีพระพุทธาอนุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า “ภณฑาคาริก” โดย แบ่งเป็น 2 อย่าง คือ

1. ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมีเจ้าอาวาส เป็นผู้ช่วยกันดูแลรักษาให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย เรียกว่า ศาสนสมบัติวัด
2. ทรัพย์สินที่มีใช้เป็นศาสนสมบัติวัดใดวัดหนึ่ง แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงดูแลรักษา เรียกว่า ศาสนสมบัติกลาง

ฉะนั้น การจัดการศาสนสมบัติของวัดจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย มติมหาเถรสมาคมและจะต้องไม่ปฏิบัติให้เกิดความเดือดร้อนต่อชาวบ้าน หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระสังฆาธิการต้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านสิ่งปลูกสร้างสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในวัด การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตวัดทั้งหมด หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้างการซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือศาสนสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ กุฏิ เมารุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยเรียบร้อยดีงาม การจัดทำแผนผังเสนาสนะ และบัญชีรายการศาสนสมบัติของวัดเป็นต้น สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 กล่าวว่า การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ สิ่งปลูกสร้างและศาสนสถานภายในวัด โดยที่หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่พระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตวัดทั้งหมด หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษา ถาวรวัตถุหรือศาสนสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมารุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัดการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาวัดในด้านการสาธารณูปการ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. การจัดการด้านต่าง ๆ ภายในวัดมีความสำคัญต่อการสร้างภาพลักษณ์และการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่สาธารณชน ตัวอย่างเช่น การติดตั้งป้ายชื่อวัดในตำแหน่งที่เหมาะสมและมีขนาดสอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อความสวยงามและการรับรู้ที่ชัดเจน การจัดทำแผนผังวัดและติดตั้งในจุดที่เปิดเผยเพื่อให้ผู้มาเยือนสามารถเข้าใจอาณาเขตและรายละเอียดสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน การจัดทำป้ายเผยแพร่กิจกรรมของวัดเพื่อสื่อสารการดำเนินงานแก่ประชาชน การจัดทำป้ายประวัติวัดโดยย่อเพื่อเผยแพร่ข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้สนใจ รวมถึงการจัดทำป้ายนิเทศข้อมูล เช่น สถิติหรือข้อมูลสำคัญของวัด และป้ายคติธรรมเพื่อเผยแพร่พุทธภาษิตหรือข้อคิดทางธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้มีบทบาทเป็นสื่อกลางในการสร้างความเข้าใจและเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ผู้ที่เข้ามาในวัด

2. การปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในวัดเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการเพื่อสร้างบรรยากาศที่สงบร่มรื่นและเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม รวมถึงการเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมชน การจัดการดังกล่าวครอบคลุมถึงการดูแลภูมิทัศน์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การจัดเตรียมภาชนะรองรับขยะมูลฝอยเพื่อรักษาความสะอาด การปลูกดอกไม้และไม้ประดับเพื่อเพิ่มความงดงามและความร่มรื่น ตลอดจนการจัดพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ การปฏิบัติธรรม และการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

3. การใช้ประโยชน์จากอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในวัดเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการ โดยอาคารเสนาสนะต้องมีความมั่นคง แข็งแรง และปลอดภัยต่อการพำนักอาศัย รวมทั้งสามารถรองรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม วัดควรมีสิ่งปลูกสร้างและอาคารเสนาสนะที่เพียงพอและจัดสรรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อพระภิกษุสามเณรและประชาชนผู้เข้ามาใช้พื้นที่วัด ทั้งในด้านการศึกษา การปฏิบัติธรรม และกิจกรรมสาธารณะ

4. การบริหารจัดการและการดูแลศาสนสมบัติของวัดเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานภายในวัดมีความเป็นระบบและโปร่งใส โดยครอบคลุมถึงการจัดทำบัญชีการเงินเพื่อควบคุมรายรับ-รายจ่าย การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินเพื่อรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินของวัดอย่างมีประสิทธิภาพ การแต่งตั้งไวยาวัจกรเพื่อทำหน้าที่ดูแลและประสานงานด้านการบริหาร รวมถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเพื่อร่วมกำหนดนโยบายและกำกับดูแลกิจการต่าง ๆ ของวัด ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการจัดการเชิงระบบที่ช่วยให้วัดสามารถดำเนินงานได้อย่างมั่นคงและสอดคล้องกับบทบาททางศาสนาและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 กล่าวว่า งานสาธารณูปการนั้น สืบเนื่องมาจากหน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ วัด คนไทยไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ สถานที่ใด เมื่อรวมกันขึ้นเป็นชุมชนก็เกิดความต้องการมีวัดมีพระสงฆ์ไว้สำหรับเป็นที่ทำนุบำรุงเพ็ญกุศลตามประเพณี และเป็นที่ยกย่องเพื่อศึกษาเล่าเรียนของกุลบุตร จึงได้ช่วยกันสร้างวัดของตนหรือของชุมชนนั้นขึ้น ครั้นสร้างเสร็จแล้วก็จะอาราธนาพระสงฆ์มาอยู่ประจำเป็นผู้นำทางศาสนาของชุมชน และเป็นผู้ดูแลรักษาวัดของประชาชน เกิดเป็นกิจการของวัดและของคณะสงฆ์ขึ้น

การที่พระสงฆ์รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดนี้ถือเป็นการช่วยเหลือประชาชน และกิจการอื่นๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็นการช่วยเหลือ อุทิศตนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดว่าการสาธารณูปการ

สรุปได้ว่า การสาธารณูปการเป็นกระบวนการบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นการกิจโดยตรงของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์ ขณะเดียวกันรัฐและพุทธบริษัทก็มีบทบาทสำคัญในการอุปถัมภ์และสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ พระสังฆาธิการทุกระดับจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาและมีความรู้ด้านการบริหารงานสาธารณูปการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนที่ถูกต้อง การบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและการพัฒนาวัดให้มีความสงบร่มรื่นจึงเป็นแนวทางสำคัญในการทำให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักการบริหารจัดการที่เน้นการอนุรักษ์และการทำนุบำรุงศาสนสถานเพื่อให้คงอยู่มั่นคงถาวรและเป็นอนุสรณ์สถานแก่ชนรุ่นหลัง

4.6 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลัก POSDC ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็น การกิจที่บ่งบอกถึงความมีเมตตาของคณะสงฆ์ที่มีต่อสังคม เป็นการทำงานเชิงรุกเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย ผู้ยากไร้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมสอดคล้องความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 กล่าวว่า สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยอาจอยู่ในรูปของการสนับสนุนหรือช่วยเหลือกิจการของรัฐและเอกชนที่มุ่งประโยชน์แก่สังคม รวมถึงการเกื้อกูลสถานที่หรือทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้ร่วมกัน การสาธารณสงเคราะห์ยังครอบคลุมถึงการให้ความรู้ คำแนะนำ และสิ่งของตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยถือว่าการให้ธรรมเป็นทานมีคุณค่าสูงสุดเหนือการให้ทานทั้งปวง ดังนั้น การสอนหนังสือ การเผยแพร่ความรู้ และการแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักธรรม ล้วนถือเป็นกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่สะท้อนแนวคิดการสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาแยกโดยลักษณะ คือ

- 1) การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์
- 2) การดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อบรรเทาความทุกข์
- 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนที่ทุกข์ยากลำบาก
- 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่สาธารณะ

เหล่านี้ถือว่าการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้น รวมไปถึงการสงเคราะห์คนวัยชราสถานเด็กกำพร้า เป็นต้น สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 กล่าวว่า การสาธารณ

สงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทหน้าที่ของภิกษุสงฆ์ ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด หรือประชาชนทั่วไป โดยวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านจะอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดจึงเป็นศูนย์กลางของสังคมและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ในยามประชาชนมีความเดือดร้อนทุกข์ยากลำบากก็เป็นหน้าที่ของทางวัดอันได้แก่พระสงฆ์จะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์นี้ จึงจัดเป็นหน้าที่ของวัด และเจ้าอาวาสที่จะต้องดำเนินการบริหารงาน ทุกอย่างและทุกด้าน อันเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะสามารถจัดการให้ได้ ด้วยว่าวัดเป็นที่พึ่งของประชาชนและเป็นสถานที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลในวัดอันมีเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครองดูแล รักษาดูแลวัด และมีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่มาทำบุญบำเพ็ญกุศลทั้งที่วัด และที่บ้าน หรือสถานที่อื่นใดในหมู่บ้าน ตำบลที่ตั้งวัดนั้นและหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชน ในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่จัดการได้ สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 กล่าวว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไป โดยที่หลักการ สาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจที่พระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ อันไม่ขัดต่อ พระธรรมวินัย ซึ่งมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุข แก่ประชาชนเป็นเป็นหลักสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยต่างๆและวัดที่มีการขาดแคลน การให้วัดเป็น สถานที่ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรม ประชาชนด้านอาชีพต่างๆ หรือการสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดโรงพยาบาล การ บริจาคทรัพย์ส่วนตัว แม้กระทั่งชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล หรือถนนหนทาง ตลอดจนการให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การปกครอง การช่วยเหลือผู้ ประสบทุกข์ภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ สอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิท่าน ที่ 2 กล่าวว่า การดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ในด้านต่างๆ แก่ประชาชน ได้แก่ การสงเคราะห์ ผู้ทุกข์ยากไร้ การสนับสนุนช่วยเหลือชาวบ้านผู้ประสบภัยต่างๆ ช่วยระงับข้อขัดแย้งกันของชาวบ้าน และการดำเนินการด้านการสาธารณสงเคราะห์อื่นๆ

2. การมีส่วนร่วมช่วยสนับสนุนส่งเสริมสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การช่วย อำนวยความสะดวกตามสมควรในการให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมต่างๆ การตั้งมูลนิธิเพื่อการกุศล และการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่างๆ

3. การสร้างแนวร่วม จิตอาสา เครือข่ายอาสาสมัคร เพื่อช่วยกันดำเนินการจัดกิจกรรมที่ประโยชน์อย่างยิ่งแก่ส่วนร่วม การดำเนินงานด้านสาธารณธรรมร่วมกับองค์กรต่างๆ วัดช่วยส่งเสริมสนับสนุน ให้มีคณะจิตอาสาเพื่อช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพิทักษ์รักษาพระพุทธศาสนา

4. การมีส่วนร่วมของส่วนราชการและประชาชน คือ วัดเป็นศูนย์กลางดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของส่วนราชการและชุมชน ให้ความร่วมมือช่วยสนับสนุนและการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แนวทางการบริหารจัดการวัดที่ได้นำเสนอมานี้ข้างต้นนั้นเป็นแนวทางอันเป็นไปตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ถึงอย่างนั้นวัดแต่ละวัดล้วนมีข้อจำกัดในด้านของปัจจัยต่างๆ ผู้นำคือพระสังฆาธิการก็ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการดำเนินการและจัดกิจกรรมตามความสามารถของสิ่งที่มีอยู่ และจะต้องคำนึงถึงเป้าหมายอันเดียวกันคือเพื่อการดำรงตั้งมั่นอยู่ของพระพุทธศาสนาและเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย มีการการสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร การสร้างถนนหนทางเข้าสู่หมู่บ้าน การให้ใช้สถานที่ที่เป็นแหล่งผลิตให้แก่ประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน การช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้ลำบากยากจน การสร้างห้องสมุด เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์ นอกเหนือจากการช่วยเหลือชาวบ้านให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นต้องใช้แล้ว นับว่าเป็นการผูกสัมพันธ์ระหว่างวัดบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

4.7 สรุป

1) **ด้านการปกครอง** เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้ที่เฝ้ายพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติอันงดงามเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม มีหน้าที่ในการรับสนองงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ของสมเด็จพระสังฆราช มหาเถรสมาคม และเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งประสานเจ้าคณะพระสังฆาธิการและสนองงานเพื่อให้มีการตรวจเยี่ยมและถวายความรู้เกี่ยวกับการบริหารกิจการของวัดและการปกครองภายในวัดให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ช่วยสนับสนุนส่งเสริม และประสานงาน เพื่อช่วยพัฒนาพระสังฆาธิการในปกครองให้มีการศึกษาและมีทักษะในการบริหารจัดการดูแลวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการประสานงานกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ช่วยจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสม ส่งเสริมให้วัดต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของวัด ชุมชน และพระพุทธศาสนา โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ขัดกับหลักของพระพุทธศาสนาและสมณวิสัยเป็น เช่นการออกเยี่ยมประชาชนโดยรอบวัด การเป็นแกนนำในการสร้างสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ

2) **ด้านการศึกษา** การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้จะต้องเน้นไปที่ความเข้าใจ ให้มีการปฏิบัติให้มากกว่าที่จะไปมุ่งเน้นในเรื่องของปริยัติ โดยมุ่งศึกษาตามหลักธรรม 3

ประการ คือ 1) การฝึกหัดอบรมกาย วาจาให้เรียบร้อย เรียกว่า สีสสิกขา 2) การฝึกหัดอบรมจิต ให้สงบแน่วแน่เป็นสมาธิ เรียกว่า จิตตสิกขา 3) การหัดอบรมปัญญา ให้รู้แจ้งแทงตลอดสภาวะความเป็นจริงถึงขั้นบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เรียกว่า ปัญญาสิกขา กล่าวเช่นนี้ก็เพราะในเรื่องของปริยัตินั้น ทุกคนสามารถที่จะเข้าถึงได้ง่าย เพราะคนในสังคมต่างก็เข้าใจและสามารถใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ แม้แต่พระไตรปิฎกหลาย ๆ ฉบับก็มีการจัดทำเป็นฉบับออนไลน์สามารถที่จะเข้าถึงได้ทุกที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต แต่ในเรื่องของการปฏิบัตินั้น บางครั้งจะต้องอาศัยครูอาจารย์ผู้มีประสบการณ์มาคอยแนะนำอีกทีมีเช่นนั้นอาจจะเป็นการปฏิบัติที่ผิดทางได้ง่าย การศึกษานี้ นับเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะสามารถที่จะสืบต่ออายุของพระศาสนานั้นได้ถ้าผู้ที่บวชเข้ามาแล้วไม่มีความรู้ไม่มีการศึกษา คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าก็จะเลือนราง

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดการศึกษาให้แก่ประชาชน การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน ให้การสนับสนุนวัดที่มีความพร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น จัดให้มีการยกย่องส่งเสริมวัดที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น บริจาคเงินช่วยเหลือสร้างอาคาร อุปกรณ์การเรียนการสอน ทุนการศึกษาแก่นักเรียน โดยประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติตามความเหมาะสม การศึกษาสงเคราะห์นี้นับเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการเกื้อกูลกัน เป็นการส่งเสริม และก็ให้โอกาส มุ่งเน้นการช่วยเหลือกัน การให้อภัยความรู้และเป็นการสงเคราะห์กันจริง ๆ แม้ในสังคมไทยปัจจุบันนี้จะมีการแข่งขันกันมากก็ตามด้วยเหตุนี้การช่วยเหลือด้านความรู้ยังขาดบุคลากร ขาดอาคารสถานที่ตลอดถึงเครื่องมือเครื่องมือในการเรียนการสอน ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเข้าถึงการศึกษาได้จนถึงระดับมหาวิทยาลัย แม้แต่การศึกษาของคณะสงฆ์เอง ก็มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังมีวิทยาเขต วิทยาลัย กระจายออกไปตามแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ในระดับที่ต่ำลงมายังมีวัดที่ตั้งเป็นสำนักเรียนสำหรับเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีและแผนกสามัญ แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของคนมากนัก

4) ด้านการเผยแผ่ จัดให้มีการแสดงธรรมในวันธัมมัสสวนะและสถานที่ต่างๆ เนื่องจากพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีความจำเป็นที่จะศึกษาหาช่องทางในการเผยแผ่ให้มากกว่าเดิม ต้องเรียนรู้หาความรู้เสริมสร้างความสามารถในการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้มีพอสมควร นอกเหนือจากการศึกษาพระธรรมวินัยอันเป็นหน้าที่หลักอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ตามทัศนะของคุณวุฒิบางท่านมองว่า ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดังกล่าว บางครั้งก็ก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อพระสงฆ์ผู้มีความอายุพรรษามาก ไม่สามารถที่จะไปเรียนรู้เพื่อให้งานได้แม้บางท่านจะมีความรู้ดีมีความสามารถในทางด้านปริยัติแต่ไม่สามารถนำมาถ่ายทอดด้วยวิธีการสมัยใหม่ที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารที่เป็นของในยุคปัจจุบันนี้ จากจุดเด่นก็เลยกลายเป็นจุดด้อยไปทันที การเผยแผ่ก็ยังคงใช้ 2 แบบ นั่นก็คือสอนด้วยความรู้เน้นให้ความรู้กับผู้ที่สนใจ การเผยแผ่ในลักษณะนี้อาจจะใช้เทคโนโลยีการสื่อสารช่วยให้มี

การเผยแผ่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้เพราะมุ่งเน้นเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในระดับหลักการ หรืออาจจะจัดเข้าในส่วนของปริยัติก็ได้ส่วนการสอนด้วยการปฏิบัตินั้น อาจจะพึ่งพาการใช้เทคโนโลยีไม่ได้มากนัก เพราะเป็นการลงมือปฏิบัติจำเป็นจะต้องมีครูบาอาจารย์ผู้มีความชำนาญ เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดจำเป็นที่จะต้องอยู่ใกล้กับผู้แนะนำ แต่ถึงกระนั้น พระสงฆ์ก็ควรที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อจะนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปเผยแผ่

5) ด้านสาธารณูปการ บำรุงรักษาวัด และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี บูรณปฏิสังขรณ์ และสร้างสิ่งใหม่ เน้นประโยชน์ใช้สอย นับส่วนที่สำคัญที่มุ่งเน้นในเรื่องของสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นการวางผังให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนสวยงามรวมถึงการสร้างรูปทรงอาคารให้เหมาะสมสามารถสื่อหรือ บ่งบอกถึงลักษณะของวัดวาอาราม จะประยุกต์อะไรก็ได้แต่จะต้องมีกลิ่นไอของวัฒนธรรมของไทยอย่างสร้างจนทำให้ขาดอัตลักษณ์ที่ดึงมาของความเป็นวัดในพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ การจะคิดก่อสร้างอะไรจำเป็นที่จะต้องปรึกษาและมิวิศวกกร หรือสถาปนิกมาให้คำปรึกษาและควบคุมงาน การที่จะลงมือก่อสร้างจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผน ฉะนั้นการสาธารณูปการต้องมีเอกลักษณ์ของไทยมีความเป็นไทยให้มีลักษณะของความเป็นวัดอย่างชัดเจนเมื่อต่างคนต่างคิดทำให้เอกลักษณ์ดั้งเดิมนั้นเลือนหายไปได้อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการสร้างสาธารณูปการต่าง ๆ แล้ว มีสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงก็คือการดูแล บำรุง รักษา สาธารณูปการต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมานั้น เพราะมีการสร้างไว้มาก การบำรุงดูแลหรือรักษาก็ย่อมต้องมากเท่าตัวเช่นกัน

6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การสงเคราะห์ภิกษุสามเณร และให้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งส่วนราชการและเอกชน ตลอดจนประชาชน เป็นลักษณะของการจัดให้มีเครือข่ายระหว่างองค์กรสาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา สร้างกลุ่มอาสาสมัครให้มีความเข้มแข็งและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีวัดของเจ้าคณะจังหวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นจุดศูนย์กลาง เพื่อที่จะดำเนินการให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นแก่วัด ชุมชน หรือประชาชนผู้ที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ โดยให้มีคลังสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพเบื้องต้น พร้อมปฏิบัติภารกิจให้ความช่วยเหลือ และให้มีการปฏิบัติการเข้าให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ การที่จะดำเนินการตามภาระหน้าที่ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีทุนในการดำเนินงาน แม้ทางรัฐบาลจะมีงบประมาณช่วยเหลือโดยส่งผ่านมาจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แต่ก็ไม่เพียงพอสำหรับความต้องการที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้บางวัดจึงมีนโยบายจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงาน สำหรับการดำเนินงานในด้านนี้ที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมก็คือ ในเรื่องของภัยพิบัติจะเห็นผลกันทุกวัดเลยจะระดมกำลังทรัพย์จากญาติโยมขอของบริจาคบ้าง ขอปัจจัยบ้าง เงินทองบ้าง ช่วยเหลือรูปแบบอาจจะออกโรงทานบ้าง เลี้ยงอาหาร แม้แต่เวลาน้ำท่วมหรือไฟไหม้ก็จะส่งปัจจัยไป

ให้หรือทำให้หน่วยงานที่เขามีให้ไปก่อน เช่น น้ำท่วมพอน้ำลดแล้วก็จะไปดูบูรณปฏิสังขรณ์สถานที่
ต่างๆ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหาร 2. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) 3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ข้อมูลทางเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการปกครอง 2. ด้านการศาสนศึกษา 3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4. ด้านการเผยแผ่ 5. ด้านการสาธารณูปการ 6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญของคณะสงฆ์ที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักขแห่งพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มติมหาเถรสมาคม กฎหมายบ้านเมือง และกฎระเบียบทางสังคมที่เป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ถูกต้องดีงาม เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยผู้บริหารคือพระสังฆาธิการจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดีในการจัดการบริหารองค์กรให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ พระพุทธศาสนาและประชาชน โดยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1.1 แนวคิดทฤษฎีการบริหาร

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการนั้นมีหลายทฤษฎีและมีหลักการที่คล้ายกันและมีทิศทางเดียวกันคือให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และการที่ผู้บริหารองค์กรต่าง ๆ จะนำทฤษฎีเหล่านั้นมาใช้จำเป็นต้องศึกษาอย่างจริงจังถึงความเหมาะสม และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่องค์กรจะได้รับ ซึ่งผู้นำในการบริหารนั้นจะต้อง 1. P คือ Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร 2. O คือ Organizing หมายถึง วิธีการกำหนดโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลากรภายในองค์กร มีการมอบหมายงานและจัดแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ซึ่งรวมถึงการกำหนดสายบังคับบัญชาอย่างชัดเจน เพื่อที่จะทำให้เกิดการกระจายอำนาจและการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดองค์การที่ดีนั้นจะช่วยให้การดำเนินงานเรียบร้อยเป็นระบบ มีความคล่องตัว และสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมี

คุณภาพ 3. S คือ Staffing หมายถึง กระบวนการจัดการด้านกำลังคนในองค์กร โดยครอบคลุมตั้งแต่ การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรใหม่ การพัฒนาศักยภาพและทักษะของบุคลากรที่มีอยู่ ไปจนถึงการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ การบริหารบุคลากรที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างคุ้มค่า เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถของบุคลากร กับความต้องการของงาน และส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรโดยรวม 4. D คือ Directing หมายถึง กระบวนการสื่อสารและการนำองค์กรไปสู่การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ โดยผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกัน อีกทั้งต้องมีภาวะผู้นำที่มั่นคง สามารถชี้นำและสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร 5. C คือ Controlling หมายถึง กระบวนการ กำกับดูแลและตรวจสอบคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตาม มาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังครอบคลุมถึงการติดตามผล การประเมิน และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร การควบคุมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถรักษาความ สมดุลของการทำงาน ป้องกันข้อบกพร่อง และสร้างความมั่นใจว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ ทั้งหมดเหล่านี้ พระสังฆาธิการผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องมี กระบวนทัศน์ ในการปรับเปลี่ยนแนวคิดเดิมๆ ไปสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการบริหารจัดการ การบริหารคณะ สงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และอนวัตรปรับเปลี่ยนไปตาม ลักษณะของการปกครองของบ้านเมือง การปกครองคณะสงฆ์นั้นนอกเหนือจะต้องยึดหลักพระธรรม วินัยแล้วก็ต้องจะต้องอนวัตรตามพระราชหรือตามกฎหมายบ้านเมือง และจำเป็นที่จะต้องปรับ สภาวะของโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ให้มีลักษณะที่สอดคล้องกัน ตลอดจนวิเคราะห์ถึงปัจจัย ต่าง ๆ ทั้งทางด้านวัฒนธรรมองค์กรและทรัพยากรที่มีอยู่แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้งานให้เกิดเป็น ระบบการบริหารที่ดีและมีคุณภาพอย่างสูงสุด ก็จะเป็นการสร้างความสำเร็จรุ่งเรืองให้แก่องค์กรการ บริหารกิจการของคณะสงฆ์ได้

5.1.2 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) นี้ คณะสงฆ์ได้ บริหารกิจการคณะสงฆ์โดยยึดหลักธรรมมาธิปไตยเป็นหลักสำคัญเพราะเหตุผลที่ว่า ผู้บริหารต้อง ประพฤติปฏิบัติตามธรรมและต้องใช้หลักธรรมในการบริหารตามหลักพุทธวิธีบริหาร พุทธวิธีบริหาร จึงไม่เป็นการบริหารที่เป็นอัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตย ด้วยเหตุนี้ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขต ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) นี้ จึงมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม โดยคณะสงฆ์ แต่ละวัดมีกำลังศักยภาพในการบริหารจัดการวัดซึ่งมีจุดเด่นที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน แต่โดย ภาพรวมแล้วก็ยังอยู่ภายใต้ภารกิจดำเนินการในการบริหารจัดการตามกรอบการพัฒนากิจการ ทั้ง 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์

การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยมีศรัทธาของพุทธศาสนิกชน เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนกิจการทั้ง 6 ด้าน เพื่อร่วมกันทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนา ดูแล ใส่ใจในการสร้างศาสนทายาทเพื่อสืบทอดพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตที่ดี

5.1.3 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการปกครอง เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อม ด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม ด้านการศึกษา มุ่งศึกษา ตามหลักธรรม 3 ประการ คือ 1) การอบรมฝึกหัดเพื่อทำกายและวาจาของตนให้สงบเรียบร้อย เรียกว่า สीलสิกขา 2) การอบรมฝึกหัดจิตของตนให้สงบระงับตั้งมั่นแน่วแน่เป็นสมาธิ เรียกว่า จิตตสิกขา 3) การอบรมฝึกหัดปัญญาของตน ให้รู้แจ้งเห็นชัดแทงตลอดสภาวะธรรมความเป็นจริง จนถึงขั้นทำจิต ให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เรียกว่า ปัญญาสิกขา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จัดการให้ การศึกษาให้แก่ประชาชน การตั้งทุนนิธิสงเคราะห์นักเรียนที่ลำบาก ด้านการเผยแผ่ ได้จัดให้มีการ แสดงธรรมเป็นประจำในวันธัมมัสสวนะและวันสำคัญต่างๆในสถานที่ต่างๆ ตามที่มีผู้อาราธนา มา การดูแลบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและงดงาม โดยครอบคลุม ทั้งการบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งที่มีอยู่และการสร้างสิ่งใหม่ที่เน้นประโยชน์ใช้สอย เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ที่ มั่นคงและพร้อมรองรับกิจกรรมทางศาสนาและสังคม ขณะเดียวกัน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึงการให้การสงเคราะห์แก่พระภิกษุ สามเณร และการจัดให้วัดเป็นรมณีสถานที่เหมาะสม ต่อการประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับราชการและเอกชน ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของ วัดในฐานะศูนย์กลางการพัฒนาทั้งด้านศาสนาและสังคม

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 แนวคิดทฤษฎีการบริหาร

ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการนั้นมีหลากหลายทฤษฎีและมีหลักการที่ คล้ายกันและ มีทิศทางเดียวกันคือให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างสูงสุด และการที่ผู้บริหารองค์กรต่าง ๆ จะนำทฤษฎีเหล่านั้นมาใช้จำเป็นต้องศึกษาอย่างจริงจังถึงความเหมาะสม และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด ที่องค์กรจะได้รับ ซึ่งผู้นำในการบริหารนั้นจะต้อง 1. P คือ Planning ได้แก่ การวางแผนเป็นการ กำหนดทิศทางการทำงาน เพื่อความให้ประสบความสำเร็จตามที่วางไว้ในอนาคต ผู้บริหารที่ดีนั้น จะต้องมิวิสัยทัศน์อันกว้างไกล เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร 2. O คือ Organizing ได้แก่ การจัด องค์กรเป็นการกำหนดรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและสายงานบังคับบัญชาภายใน องค์กร มีการแบ่งภาระงานกันทำและการกระจายฐานอำนาจ 3. S คือ Staffing ได้แก่ งานบุคลากร

ด้วยเหตุนี้ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) จึงมีความเรียบร้อยดีงาม โดยคณะสงฆ์แต่ละวัดมีมีศรัทธาภาพในการบริหารจัดการวัดที่มีจุดเด่นแตกต่างกันในแต่ละด้าน โดยรวมแล้วก็ยังคงอยู่ภายใต้ภารกิจในการบริหารจัดการตามกรอบการพัฒนาทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยศรัทธาของพุทธศาสนิกชนเป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อน การร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ดูแลใส่ใจศาสนทายาทเพื่อสืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธิชัยพงศ์) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในทศวรรษหน้า” ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนาการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย แบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ (1) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยสุโขทัย (2) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยอยุธยา (3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยธนบุรี และ (4) การบริหารกิจการคณะสงฆ์สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-9) 2. สภาพการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันเป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ซึ่งมีจุดเด่น คือ มีการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชเพียงพระองค์เดียว โดยพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้สถาปนาสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุด โดยสมณศักดิ์มีคณะกรรมการเถรสมาคม 21 รูป มีหน้าที่สำคัญ 5 ประการ (1) ปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (4) รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา และ (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น 3. แนวโน้มของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในทศวรรษหน้าด้านการปกครอง ต้องยึดตามพระธรรมวินัยเป็นหลัก กฎ ระเบียบ พระราชบัญญัติ และกฎหมายบ้านเมือง ต้องมีการปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างถูกต้อง การรับคนมาบวชเป็นพระต้องมีการคัดกรอง เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายตามมา การปฏิบัติตนเป็นไปตามลำดับชั้นที่ถูกต้องด้านการศึกษา ต้องมีการศึกษาการบริหารกิจการตามรูปแบบเดิม โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาในการเรียนการสอนให้ทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีมาเป็นสื่อในการเรียนการสอน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้พระมีการศึกษาเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ กำหนดวุฒิการศึกษาของผู้สอนอย่างชัดเจน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ต้องมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาธรรมศึกษามากขึ้น มีการให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่เรียนดี แต่ขาดทุนทรัพย์ การช่วยเหลือโรงเรียนที่ขาดแคลน ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อหลายช่องทาง การสนับสนุนอุปกรณ์ในการศึกษากับโรงเรียนใกล้วัด เพื่อส่งเสริมให้มีนักเรียนมาเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มากขึ้น ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเผยแผร์มากขึ้น มีการจัดสื่อที่เหมาะสมในการเผยแผร์ มีการตั้งสถานีวิทยุทางพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่มัลลตีมีเดียในเชิงสร้างสรรค์ การทำโครงการเชิงรุก ทำให้ประชาชนสนใจโครงการมากขึ้น ด้านการสาธารณูปการ มีการกำหนดสิ่งก่อสร้างที่เหมาะสม มีการปรับปรุงสิ่งก่อสร้างที่ต้องบูรณะ มีการสำรองเงินทุนในการก่อสร้างสถานที่ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน มีการอนุรักษ์ศิลปะที่สวยงามใน พระพุทธศาสนาและมีการให้ความรู้ในการก่อสร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ต้องให้ความสำคัญกับงานของสังคมที่ต้องให้ความ ช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง มีการช่วยเหลือสังคมในสิ่งที่ขาดแคลน อย่างสม่ำเสมอ มีการสร้าง สถานพยาบาลเพื่อการให้บริการกับสังคมมีความร่วมมือกับชุมชนในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ให้กับ ชุมชน มีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้วยการให้ที่อยู่อาศัย อาหารและการดูแล รักษาพยาบาล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิสิษฐ ภัททจาโร (คำศักดิ์) (2560) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูนพบว่า ด้านการปกครองเป็นไปตามกรอบแนวทางที่มหาเถรสมาคมได้ มีการตั้งเอาไว้พร้อมกับการแบ่งหน้าที่ให้ช่วยกันดูแลความเรียบร้อยในการบริหารงาน ด้านการเผย แผ่ก็ได้ให้ความร่วมมือกันในการทำงานโดยได้มีการนำเอาโครงการต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการทำงาน คือ โครงการพระธรรมทูต และหมู่บ้านศีล 5 ด้านศาสนศึกษา ได้ให้การสนับสนุนด้านเรื่องของ การศึกษาอย่างเต็มที่โดยมีการนำพระสอนศีลธรรมไปช่วยในถ่ายทอดการให้ความรู้ และก็ยังม ีวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนเป็นตัวต่อยอดในการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป ด้านการศึกษาสงเคราะห์ได้มีการ ช่วยเหลือสงเคราะห์ให้แก่พระภิกษุสามเณร และเด็กเยาวชนทั้งหลายเป็นอันมากในการช่วย สงเคราะห์ด้านทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์มีความร่วมแรงร่วมใจกัน เป็นอย่างดีในการช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับความเดือนร้อน โดยมีการตั้งกติกากันในการช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน ด้านสาธารณูปการมีการพัฒนาวัดให้เป็นไปตามหลักประเพณีล้านนาทางภาคเหนือพร้อมกับ มีความอดทนอย่างมากในการทำงานแต่ละครั้งที่จะต้องใช้ระยะเวลาของการทำงานที่มีความยาวนาน 2. กลไกการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า พระสังฆาธิการได้มีการนำเอากลไกต่าง ๆ เข้ามาช่วยเสริมสร้างสมรรถนะในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ประกอบด้วย สมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ได้นำเอากลไกการทำงานอย่างมี ระบบ สมรรถนะการบริการที่ดีได้นำเอากลไกการทำงานแบบเชิงรุก สมรรถนะ ความร่วมแรงร่วมใจ ได้นำเอากลไกการมีส่วนร่วมในการทำงาน สมรรถนะการสั่งสมความเชี่ยวชาญ ได้นำเอากลไกการมี แผนยุทธศาสตร์ในการทำงาน และสมรรถนะการมีจริยธรรมได้นำเอากลไกการปฏิบัติหน้าที่ไปตาม สุจริตเข้ามาช่วยในการทำงาน 3. การเปลี่ยนแปลงในการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ทำให้พระสังฆาธิการได้มีการ บริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบและมีการแบ่งโครงสร้างในการทำงานอย่างชัดเจน โดยมีการ

ทำงาน ในรูปแบบปฏิบัติการเชิงรุกพร้อมมีเอกภาพกับความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถสร้างคุณธรรมเป็นไปตามหลักของกฎหมายพร้อมกับหลักศีลธรรมอันดีงามในการทำงานแต่ละด้านได้

5.2.3 วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการปกครอง เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม ด้านการศึกษา มุ่งศึกษาตามหลักธรรม 3 ประการ คือ 1) การฝึกหัดอบรมกาย วาจาให้เรียบร้อย เรียกว่า สीलสิกขา 2) การฝึกหัดอบรมจิตให้สงบแน่วแน่เป็นสมาธิ เรียกว่า จิตตสิกขา 3) การหัดอบรมปัญญา ให้รู้แจ้งแทงตลอด สภาวะความเป็นจริงถึงขั้นบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เรียกว่า ปัญญาสิกขา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ จัดการศึกษาให้แก่ประชาชน การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน ด้านการเผยแผ่ จัดให้มีการแสดงธรรมในวันธรรมสวนะและสถานที่ต่างๆ ด้านการสาธารณูปการ บำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี บูรณปฏิสังขรณ์ และสร้างสิ่งใหม่ เน้นประโยชน์ใช้สอย ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร และให้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีการต่างๆทั้งราชการและเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอุดมศักดิ์ จตุตมโล (จันทร์ศรี) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นพระภิกษุที่มีต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุตในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นพระภิกษุที่มีต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุตในจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านการศาสนศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการปกครอง และด้านด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามพรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นพระภิกษุที่มีต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุตในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มี ตำแหน่งพระสังฆาธิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ (ธ) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่งเสริมให้พระภิกษุที่ใหม่ได้เข้าใจในกฎระเบียบและกติกาด่าง ๆ และ ซึ่งเสริมให้พระภิกษุปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีโดยเฉพาะพระที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเพื่อสร้างภาวะผู้นำในการบริหารคณะสงฆ์นครศรีธรรมราช ธรรมยุต คณะสงฆ์ควรปรับปรุงการบังคับใช้ข้อบังคับกฎระเบียบ คำสั่ง ให้มีอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย กฎหมายของคณะสงฆ์ กฎระเบียบของ

มหาเถรสมาคมแก่ภิกษุควรให้ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารลงมาสัมผัสงานและทราบปัญหาต่าง ๆ ของพระผู้อยู่ใต้ปกครองให้มากขึ้น ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากร ได้มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย วางแผนงานและดำเนินกิจกรรมในงาน เพื่อให้งานมีความสำเร็จ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ผู้วิจัยพบว่า ยังมีลักษณะบางประการที่น่าสนในการทำวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเพื่อทำการวิจัยในประเด็น ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ควรมีสถาบันการสร้างศาสนทายาทที่เป็นระบบเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกบุคคลที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบท การจัดการหลักสูตรที่ครบถ้วนสมบูรณ์ควบคุมทั้ง 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ และเพิ่มเติมเรื่องภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี

- สนับสนุน ส่งเสริม และจัดให้มีสวัสดิการให้กับศาสนทายาทให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีความร่วมมือขององค์กรคณะสงฆ์

- ใช้หลักของสามัคคีธรรมในการบริหารจัดการกิจการวัดในทุกๆด้าน รวมถึงสิ่งของที่เกิดขึ้นต้องมีการรวมศูนย์ในการจัดสรรคน เงิน วัสดุ และการบริหาร

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) การพัฒนาศักยภาพของของพระสังฆาธิการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในทศวรรษหน้า
- 2) แนวทางการพัฒนาพระสังฆาธิการที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน
- 3) รูปแบบการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (เพิ่มเติม 2535)

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

จันทรานี สงวนนาม (2536) *เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง*.

กรุงเทพฯ: ม.ท.ป.

จันทรานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์
ลักษณะ.

ติณ ปรัชญพทธี. (2548). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธงชัย สันติวงษ์. (2537). *องค์การและการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธงชัย สันติวงษ์. (2546). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ. (2554). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: อักษรปริทรรศน์.

บรรจบ เนียมมณี. (2523). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์. (2540). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: กรมพลศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2538). *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. (2542). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏนครปฐม.

พยอม วงศ์สารศรี. (2542). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: พรานนกการพิมพ์.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). *การปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา*.

กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติสุธี. (2550). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีในการบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬา
ลวงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2559). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2553). *ธรรมเพื่อการบริหารการบริการธุรกิจแบบพุทธ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโณ). (2550). *การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค 2 ภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *คติธรรมแห่งชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2550). *นิติศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพุทธรญาณ. (2554). *ธรรมญาณนิพนธ์ : 100 ปี พระพุทธรญาณ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาอำนาจ ปวตฺตมโน. (2556). *การบริหารการศึกษาตามหลักอภิปาท 4*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2548). *การบริหารวัด*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- พระราชญาณวิสิฐ. (2550). *การบริหารวัด*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2546). *การบริหารเชิงบูรณาการ*. นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- พิภพ กาญจนะ. (2542). *คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พุทธทาส. (2550). *ธรรมวาทีของท่านพุทธทาส*. กรุงเทพฯ: บุพนิมิต.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ & วิบูลย์ ไตวณะบุตร. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วัชรวิ วัชรสินธุ์. (2548). *วัดพระเชตุพน : มัชฌิมประเทศอนวิเศษในชมพูทวีป*. กรุงเทพฯ: บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน).

- วัชรวิ วัชรสินธุ์. (2548). *วัดพระเชตุพน : มัชฌิมประเทศคอนวิเศษในชมพูทวีป*. กรุงเทพฯ: บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน).
- วิจิตร ศรีสะอ้าน. (2539). *หลักและระบบการบริการการศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2545). *การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โพธิ์เพช.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2542). *การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพยวิสุทธิ์
- สมคิด บางโม. (2555). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโณ). (2540). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโณ). (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. (2551). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2538). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยพัฒนาการพิมพ์.
- สมยศ นาวิการ. (2544). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ.
- สัมพันธ์ ภูไพบูลย์. (2542). *องค์การและการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิทักษ์อักษร.
- สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2560). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2549). *การบริหารตามหลักอริยสัจสี่*. กรุงเทพฯ: SUNPRINTING.
- สุนิรัตน์. (2552). *การบริหาร - บริบทของการจัดการคุณภาพ*.
- สุปรีชา กมลาคัน. (2545). *กลยุทธ์การบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุรพล สุยะพรหม. (2555). *พื้นฐานทางการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

- กองการศึกษาสงเคราะห์. *พระสงฆ์กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์*. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์. (ปีที่ 3 ฉบับที่ 2) . พฤษภาคม-สิงหาคม 2559.
- พระครูพิฑูรณคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินโท) และพระมหาสุเมฆ สมานีโต. (2564). *ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์*. วารสารวิจัยวิชาการ, 4/2, หน้า 235-249.

พระมหาปริยณัฏฐ์ รุจิธมโม และคณะ. *พระสงฆ์กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์*. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ (ปีที่ 3 ฉบับที่ 2). พฤษภาคม-สิงหาคม 2559.

3) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ธีรพัฒน์ มีอำพล. (2557). *“ความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมการออมที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณอายุ : กรณีศึกษา กลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพฯ”*, สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระครูกิตติพัฒนกุล (อ่อนจันทร์ พุทฺธสโร). (2561). *“การศึกษาเชิงวิเคราะห์การปกครองคณะสงฆ์ในพุทธศาสนาเถรวาท”*, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระครูนิรมิตสาธุวัฒน์ (บุญเมือง ชวโน). (2564). *“แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักสังคหวัตถุของพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี”*, ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์). (2559). *“แนวโน้มการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทศวรรษหน้า”*, ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์ขยศิริ ปมุตโต (เวชบุตร). (2562). *“การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”*, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต (ประสิทธิ์ สมมาปณโณ). (2562). *“ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระธรรมภาณพิลาส (อคุลย์ อมโร)”*, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปรีชา จิรปณโณ (แดงสมุทร). (2562). *“ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทการปกครองของเจ้าอาวาสในเขตหนองแขม กรุงเทพฯ”*, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาดาวเครือ วิสุทธิธมโม (จันทร์ยวง). (2565). *“ศึกษาวิเคราะห์การปกครองภิกษุสงฆ์ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท”*, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาสมชาย กตเตโช (วีรชัยเสวิน). (2563). *“กระบวนการทัศน์การปกครองคณะสงฆ์ในบริบทสังคมไทยยุคปัจจุบัน”*, ดุษฎีนิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ. (2548). *“บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต”*,

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. (2552). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล). (2554). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี”, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิสิษฐ์ ภัททจาโร (คำศักดิ์). (2560). “การเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารจัดการคณะสงฆ์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตามา. (2563). “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม”, ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พระอุดมศักดิ์ จตุตมโล (จันทร์ศรี). (2561). “ความคิดเห็นพระภิกษุที่มีต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ (๖) ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สิงหนาท ประศาสน์ศิลป์. (2559). “การดำเนินชีวิตที่มีความสุขของข้าราชการพลเรือนวัยเกษียณตามแนวทางพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

เสาวลักษณ์ สุทธิพรโอภาส. (2563). “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารที่ส่งผล ต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพฯ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

4) เว็บไซต์

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2561). วิวัฒนาการของการบริหาร (*Evolution of management*). [สืบค้นจาก https://www.iok2u.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1345&catid=13]

งามนก ส. (2564). การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 3(1), 59–68. [สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/250486>]

2. ภาษาอังกฤษ

Drucker, P. F. (1954). *The practice of management*. Harper & Row.

E.N. Chapman. Supervisor Survival Kit. Second Edition. California : Science Research Associates Lnc.,1995.

Fayol, H. (1949). *General and industrial management (C. Storrs, Trans.)*. Pitman. (Original work published 1916)

Koontz, H., & Weihrich, H. (2010). *Essentials of management: An international, innovation and leadership perspective (8th ed.)*. McGraw-Hill Education.

Mintzberg, H. (1989). *Mintzberg on management: Inside our strange world of organizations*. Free Press.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2018). *Management (14th ed.)*. Pearson.

Simon, H. A. (1997). *Administrative behavior: A study of decision-making processes in administrative organization (4th ed.)*. Free Press. (Original work published 1947)

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. พระมหาชนบ สหายปญโญ ดร.

การศึกษา เปรียญธรรม 9 ประโยค ปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัยบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. ดร.กฤตสุชิน พลเสน

การศึกษา Ph.D. Philosophy University of Pune, India

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัยบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. ดร.เชษฐนิตภัทร พรหมชิน

การศึกษา ปริญญาเอก Philosophy Karnatak University, Dharwad (India)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัยบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ

การศึกษา Ph.D. (Buddhist Studies)

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัยบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

สำนักงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๑๐๐๒๗

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยวิทยานิพนธ์ (CVI)

เรียน พระมหาชนบ สหายปญโญ, ดร.

ด้วย พระมหาวิรัช วิรัชโย (ขจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๑๓๑๐๐๖ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

พระราชาคณะ

(พระราชสัทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

นางอรุณศรี...
นาง...
๑๔ เม.ย. ๒๕๖๘

มหาวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๑๐๐๒๗

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยวิทยานิพนธ์ (CVI)

เจริญพร ดร.กฤตสุขิน พลเสน

ด้วย พระมหาวิรัช วิรัชโย (ขจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๑๓๑๐๐๖ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิต้นทางการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

พระราชมงคลธัญชัง

พระพรหมวชิรญาณ

(พระราชสุทธจริเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

๑๔ พ.ย. ๖๘

มหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๑๐๐๒๗

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยวิทยานิพนธ์ (CVI)

เจริญพร ดร.เชษฐนันทิภัทร พรหมชิน

ด้วย พระมหาวิรัชย์ วิรัชโย (ขจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๑๓๑๐๐๖ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์

พระราชาสุทธีวชิรเมธี
(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

ดร.เชษฐนันทิภัทร พรหมชิน

นางสาววิรัชโย

ดร. ธรรมวิมลภักดิ์ งามนิตย์

๑๔ พ.ย. ๖๘

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณะกรรมการบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๑๐๐๒๗ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยวิทยานิพนธ์ (CVI)

เจริญพร ดร.ชมพูนุช ช่างเจริญ

ด้วย พระมหาวิรัชย์ วิรัชโย (ขจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๑๓๓๐๐๖ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA’S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลในการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ตรวจเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว

ดร.ชมพูนุช ช่างเจริญ

๑๔ พ.ย. ๒๕๖๘

พระราชาสุทธีธรรมเมธี (พระราชสุทธีธรรมเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

AF 04-03
 คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา
 เลขที่ 91 ถนนเทศบาล 1 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000 โทรศัพท์ 0 7321 2863 ต่อ 131
 E-mail: scphylirb@yala.ac.th Website: http://www.yala.ac.th/IRB-SCPHYL/

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ชื่อโครงการวิจัย	การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)		
รหัสจริยธรรมการวิจัย	SCPHYLIRB-2568/856		
ผู้วิจัยหลัก	พระมหาวีรชัย วีรชโย (ขจรสุวรรณ)		
สังกัด	บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวิโรฒ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		
วิธีการพิจารณา	Expedited		
วันที่ส่ง	15 พฤศจิกายน 2568	วันที่พิจารณา	28 พฤศจิกายน 2568
วันที่รับรอง	09 มกราคม 2569	วันหมดอายุ	09 มกราคม 2570

เอกสารที่รับรอง

1. โครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงข้อมูลอาสาสมัครวิจัย
4. เอกสารแสดงความยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าว
5. ประวัตินักวิจัย/คณะนักวิจัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ได้พิจารณาโครงการวิจัยแล้ว ตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล ตามระเบียบแนวทางและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ:

1. กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า 09 มกราคม 2569 แบบฟอร์ม AF 03-19
2. กำหนดส่งรายงานสิ้นสุดโครงการ 09 กุมภาพันธ์ 2570 แบบฟอร์ม AF 03-20
3. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัยหลังได้รับการรับรอง ให้นักวิจัยขออนุมัติปรับรายละเอียด และ AF 07-02
4. หากดำเนินการวิจัยไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลารับรอง ให้นักวิจัยขออนุมัติขยายระยะเวลา แบบฟอร์ม AF-03-18

(นายอวิรุทธิ์ สิงห์กุล)

เลขานุการคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

(ศศ.ดร.ภักดิ์วีร์ วีรชจร)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

(หนังสือรับรองมีป็นนิตราสัญลักษณ์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา)

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ ๑ ถนนศาลายา-นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เรียน พระครูจากรธรรมพินิจ เจ้าอาวาสวัดอรัญรัตนาราม

ด้วย พระมหาวีรชัย วีรชโย (ขจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๒๐๐๕
นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑๘/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM
AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA’S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA
ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))”
มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงาน
วิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมาขอรบกวนขอความอนุเคราะห์ในการ
ให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์นี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

อธิการบดี
พระครูจากรธรรมพินิจ
๒๓ ก.พ. ๖๙

พระครูจากรธรรมพินิจ
(พระราชสุทิวาภิรมย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

โทร. ๐ - ๒๕๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : พระมหาวีรชัย วีรชโย (ขจรสุวรรณ) โทร. ๐๘ - ๒๒๖๕ - ๕๓๕๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ ๑ ถนนศาลายา-นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เรียน พระครูปลัดปริตตา ปริโท เจ้าอาวาสวัดไม้ขาว

ด้วย พระมหาวีรชัย วีระโย (ขจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๒๐๐๕
นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ ๑๘/๒๕๖๔ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM
AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA’S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA
ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))”
มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงาน
วิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการ
ให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลาดังกล่าวจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

*อธิการบดีมหาวิทยาลัย
พระครูปลัดปริตตา ปริโท
๒๓ ก.พ. ๒๕๖๔*

พระครูปลัดปริตตา ปริโท
(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ - ๑๐๖๓
ผู้ประสานงาน : พระมหาวีรชัย วีระโย (ขจรสุวรรณ) โทร. ๐๘ - ๒๒๖๕ - ๕๓๕๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ ๑ ถนนศาลายา-นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระครูปลัดไพฑูลย์ เมธิโน เจ้าอาวาสวัดตอยเทพนิมิต

ด้วย พระมหาวิรัชย์ วิรัชโย (ขจรสุวรรณ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๒๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑๘/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))” มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

๒๓ ก.พ. ๖๙

พระราชสุทิวชิรเมธี

(พระราชสุทิวชิรเมธี, ฝศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : พระมหาวิรัชย์ วิรัชโย (ขจรสุวรรณ์) โทร. ๐๘ - ๒๒๖๕ - ๕๓๕๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ ๑ ถนนศาลายา-นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เรียน พระครูสังฆรักษ์ศรัทธา จิตปัญโญ เจ้าอาวาสวัดป่าบางขุน

ด้วย พระมหาวิรัชชัย วิรัชโย (ขจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๒๐๐๕
นักศึกษาลัทธิธรรมศาสตร์มหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑๘/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM
AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA
ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))”
มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงาน
วิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการ
ให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาคือเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

ยานต์ ใจดี
พระครูสังฆรักษ์ศรัทธา
๒๓ ก.พ. ๖๙

พระครูสังฆรักษ์ศรัทธา

(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๖๐ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : พระมหาวิรัชชัย วิรัชโย (ขจรสุวรรณ) โทร. ๐๘ - ๒๒๖๕ - ๕๓๕๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ ๑ ถนนศาลายา-นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายสุขพิชัย เชาวกุล ผู้อำนวยการกองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ด้วย พระมหาวิรัชชัย วิรัชโย (ขจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๒๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑๘/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) ชั้นที่ตติยวิทยาลัทธิธรรมวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))” มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

Signature
Signature

(นายสุขพิชัย เชาวกุล)

ผู้อำนวยการกองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Signature
(พระราชสุทิวาภิรมย์, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๖๐ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : พระมหาวิรัชชัย วิรัชโย (ขจรสุวรรณ) โทร. ๐๘ - ๒๒๖๕ - ๕๓๕๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ ๑ ถนนศาลายา-นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายสันต์ สังข์ศิลป์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต

ด้วย พระมหาวิรัชชัย วิรัชโย (ขจรสุวรรณ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๒๐๐๕
นักศึกษาลัทธิสุตตนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต วันที่ ๑๘/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM
AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA
ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))”
มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงาน
วิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการ
ให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

พระภิกษุวิรัชโย

(พระราชสุทิวาภิรมย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- กงวานนสิทธิ์
ธัญดี ได้ส่งดาฮน

นายสันต์ สังข์ศิลป์

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภูเก็ต

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยชิรญาณวโรรส
โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๖๐ - ๑๐๖๓
ผู้ประสานงาน : พระมหาวิรัชชัย วิรัชโย (ขจรสุวรรณ์) โทร. ๐๘ - ๒๒๖๕ - ๕๓๕๐

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ ๑ ถนนศาลายา-นครชัยศรี
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นางวัชรีย์ ตันตระกูล นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ

ด้วย พระมหาวิรัชชัย วีระโย (ขจรสุวรรณ์) เลขาธิการเป็นนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๒๐๐๕
นักศึกษาลัทธิสุตตปิณฑศาสตร์มหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑๘/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM
AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA
ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))”
มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงาน
วิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการ
ให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชาสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๐ นว
๗๖๒๒ ได้สัมภาษณ์

วิรัช

(นางวัชรีย์ ตันตระกูล)

นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ

ผู้อำนวยการกลุ่มอำนาจการและกิจการพระพุทธศาสนา

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๖๐ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : พระมหาวิรัชชัย วีระโย (ขจรสุวรรณ์) โทร. ๐๘ - ๒๒๖๕ - ๕๓๕๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส โทร. ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๑

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระมหาชนบ สหายปณโณ, ดร.

ด้วย พระมหาวีรชัย วีระโย (ชจรสุวรรณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑๘/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))” มีความประสงค์จะขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรสพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขออนุญาตให้ท่านให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาต

ยโส ใจดี
พระมหาชนบ สหายปณโณ
๑๐ มี.ค. ๒๕๖๕

พระราชาสุทิวชิรเมธี
(พระราชสุทิวชิรเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

มหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

สำนักงาน บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส โทร. ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ที่ อว.๗๔๐๕/ว.๐๑๒๑

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

ด้วย พระมหาวีรชัย วีรชโย (ขจรสุธรรม) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๑๕๐๒๑๒๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รุ่นที่ ๑๘/๒๕๖๕ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) (AN ANALYTICAL STUDY OF SANGHA'S AFFAIR ADMINISTRATION OF THE SANGHA ADMINISTRATORS IN PHUKET PROVINCE SANGHA ADMINISTRATIVE REGIONS (DHAMMAYUT))” มีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรสพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรามาเพื่อขอความอนุเคราะห์

พระราชนิพนธ์
(พระราชสุทิวาไชยเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

มหามกุฏราชวิทยาลัย

๕๐๕ กรุงเทพมหานคร

ผลการแปลผลค่า (CVI) จากแบบสัมภาษณ์

คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน ที่ได้ประเมินความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า CVI ของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเป็น 4 ระดับ ได้แก่

- 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก
- 3 หมายถึง ค่อนข้างมีความสอดคล้อง
- 2 หมายถึง มีความสอดคล้องบางส่วน
- 1 หมายถึง ไม่มีความสอดคล้อง

แบบสัมภาษณ์ที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ CVI อยู่ในคะแนนระดับ 4 และ 3 เป็นต้นไป

ตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอุบลราชธานี (ธรรมยุต)

ข้อที่	คำสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัย	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ				รวม	CVI	แปล ผล
		1	2	3	4			
1	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง เป็นอย่างไร	4	4	4	4	18	4.00	ใช้ได้
2	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษา เป็นอย่างไร	4	4	4	4	18	4.00	ใช้ได้
3	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นอย่างไร	4	4	4	4	18	4.00	ใช้ได้
4	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาเผยแผ่ เป็นอย่างไร	4	4	4	4	18	4.00	ใช้ได้

5	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ เป็นอย่างไร	4	4	4	4	18	4.00	ใช้ได้
6	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นอย่างไร	4	4	4	4	18	4.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครอง
คณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มนักวิชาการทางพุทธศาสนา กลุ่มพระสังฆาธิการ และกลุ่มเลขานุการ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทฤษฎีการบริหาร POSDC กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

(.....) กลุ่มนักวิชาการทางพุทธศาสนา

(.....) กลุ่มพระสังฆาธิการ

(.....) กลุ่มเลขานุการ

- ๑) ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
 ที่อยู่บ้าน/วัด เลขที่..... หมู่ที่..... ซอย.....
 ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....
 จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
 เบอร์โทรศัพท์..... E-mail.....
- ๒) ระดับการศึกษา.....
- ๓) สถานที่ทำงาน.....
- ๔) ตำแหน่ง.....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นอย่างไร

๒.๑ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง เป็นอย่างไร

.....

.....

๒.๒ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษา เป็นอย่างไร

.....

.....

๒.๓ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นอย่างไร

.....

.....

๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาเผยแพร่ เป็นอย่างไร

.....

.....

๒.๕ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ เป็นอย่างไร

.....

.....

๒.๖ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์เป็นอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทฤษฎีการบริหาร POSDC กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต)

๓.๑ วิเคราะห์ทฤษฎีการบริหาร POSDC กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) เป็นอย่างไร

๑) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการวางแผน (P - Planning) อย่งไร

.....

.....

๒) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการจัดองค์กร (O - Organizing) อย่งไร

.....

 ๓) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการจัดคนเข้าทำงาน (S – Staffing) อย่างไร

.....

 ๔) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการสั่งการ/อำนาจการ (D – Directing) อย่างไร

.....

 ๕) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดภูเก็ต (ธรรมยุต) ด้านการควบคุม (C – Controlling) อย่างไร

กราบขอพระคุณ/อนุโมทนา ในความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล

พระมหาวิรัช วิรัชโย

นักศึกษาลัทธิสุตฺรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
 บัณฑิตวิทยาลัยชญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	พระมหาวิรัชชัย วีระชัย (ขจรสุวรรณ)
วัน เดือน ปี เกิด	6 มีนาคม 2539
สถานที่เกิด	บ้านคลองแงะ ตำบลพังลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	<p>ทางโลก</p> <p>พ.ศ.2555: มัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบอำเภอสะเดา</p> <p>พ.ศ.2567: มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกระบบอำเภอสะเดา</p> <p>พ.ศ.2564: ปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย</p> <p>ทางธรรม</p> <p>พ.ศ.2552 : สอบไล่ได้นักธรรมชั้นตรี</p> <p>พ.ศ.2553 : สอบไล่ได้นักธรรมชั้นโท</p> <p>พ.ศ.2554 : สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก</p> <p>พ.ศ.2558 : สอบไล่ได้ประโยค 1-2</p> <p>พ.ศ.2559 : สอบไล่ได้เปรียญธรรม 3 ประโยค</p> <p>พ.ศ.2560 : สอบไล่ได้เปรียญธรรม 4 ประโยค</p> <p>พ.ศ.2561 : สอบไล่ได้เปรียญธรรม 5 ประโยค</p>
ที่อยู่ปัจจุบัน	5 วัดบูรณศิริมัตยาราม แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ เขตพระนคร กรุงเทพฯ
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-